

Göteborgs Stad

Stadsbyggnadskontoret

Samrådsredogörelse

Datum 2016-01-19

Diarienummer: 0376/13

Therese Axenborg

Telefon: 031-368 17 61

E-post: fornamn.efternamn@sbk.goteborg.se

Program för Bergsjön inom stadsdelen Bergsjön i Göteborg

Samrådsredogörelse för program

Handläggning

Byggnadsnämnden beslöt 2015-02-10 att genomföra samråd för programförslaget. Förslaget har sänts för yttrande enligt bifogad lista över samrådsrets, bilaga 1, under tiden 2015-02-25 – 2015-04-14 .

Förslaget har varit tillgängligt på stadsbyggnadskontoret och på stadsdelsbiblioteket i Bergsjön under hela samrådstiden. Förslaget finns även tillgängligt på Göteborgs Stads hemsida: www.goteborg.se/planochbyggprojekt/.

Sammanfattning

De mest utmärkande synpunkterna bland inkomna synpunkter gäller:

- Målkonflikterna mellan social hållbarhet och ekologisk hållbarhet. Ianspråktagandet av naturmark för kopplingar inom stadsdelen och/eller mellan Bergsjön samt Utby. Naturen är en mycket värdefull del av stadsdelen och dess omnejd. Till viss del är den också värdefull för skyddade arter och som spridningskorridorer mellan olika grönområden. Miljönämnden, Göteborgsregionens kommunalförbund och Park- och naturnämnden påpekar vikten av vidare utredningar och att det är viktigt att hantera målkonflikterna på ett bra, genomtänkt och innovativt sätt. Länsstyrelsen uttrycker önskan om mer utredning för de skyddade arterna i programskedet.

Kommentar: Kontoret vidhåller vikten av att utveckla staden mot en mer sammanhållen stad och att det i viktiga stråk kan kombineras med gröna spridningskorridorer. Det är viktigt att utreda i vidare planering. Dock föreslås delar av område D, söder om Gärdsås egna hem utgå som framtida bebyggelseområde. Den effekt just det området har för att bygga samman staden anses inte vara tillräckligt stor, ställt mot dagens användning och dess värden som boende uttryckt under samrådet.

- Boende i området och Kulturförvaltningen värnar de positiva effekterna av trafiksepareringen med goda möjligheter för barn att röra sig fritt i området, bullerfria miljöer med mera. Även stadsdelsnämnden tar upp frågan och pekar på att det finns olika aspekter och synpunkter i frågan.
Kommentar: Vid nya stråk, med trafik för alla, är utformningen avgörande. Utformningen av gator och stråk ska utformas för lägre hastigheter så att de negativa effekterna av fordonstrafik minimeras. Utformningen av de olika stråken sker i kommande detaljplaner.
- En del ifråga sätter meningen med att ta bort barriärer i området, mestadels vägar, som delvis kan upplevas som positiva. Andra förvaltningar ser delvis positivt på att arbeta bort barriärer som finns till andra stadsdelar, Kvibergs Park och inom stadsdelen.
Kommentar: Att arbeta med att bryta upp barriärerna i och runt stadsdelen är en av nycklarna till att skapa bättre förutsättningar för integration.
- Boende i Utby och Gärdsås har lämnat många synpunkter och visar på en upplevelse över att trafiksituationen utmed Gärdsåsgatan med förlängningar i Utby inte fungerar. Yttrandena beskriver dagens situation och en oro över vad utbyggnaden mellan Bergsjön och Utby kan leda till om Gärdsåsgatan öppnas för trafik.
Kommentar: En trafikutredning för Gärdsåsgatan har tagits fram vilken konstaterar att förslaget att öppna upp gatan i samband med utbyggnad går i linje med stadens mål, Översiktsplan och Trafikstrategi. För att det ska vara möjligt och göras på ett bra och hållbart sätt krävs åtgärder gällande boendemiljö, trafiksäkerhet, framkomlighet och trygghet. Särskilt viktigt är det att beakta miljöer och vardagsliv för barn och unga.
- Blandningen av olika upplåtelseformer får delade synpunkter. En del anser att det är bra och att det behövs mer bostads- och äganderätter. Andra anser att det behövs hyresrätter.
Kommentar: Stadens mål är att skapa en blandning av upplåtelseformer, programmet föreslår fortsatt den inriktningen.
- Ifrågasättande om hur programförslaget kan leda till en ökad integration. En del menar att fler boende inte löser stadens segregationsproblematik utan att satsningar ska göras på skola, utbildning, arbete med mera.
Kommentar: Stadsbyggnad är en del i att skapa bättre förutsättningar. För att lyckas krävs satsningar även inom andra områden vilka inte ingår i ett planprogram.
- Stadens skyfallsutredning har under arbetet med programmet blivit klart och Kretslopp och vatten har tagit upp det i sitt yttrande. Även Länsstyrelsen betonar vikten av att ta hänsyn till ett förändrat klimat i form av ökad och intensivare nederbörd.
Kommentar: Programmet kompletteras med avsnitt om Klimatanpassning och utsatta områden markeras på programkartan. Vidare studier och lösningar studeras i kommande detaljplaner.
- Kretslopp- och vattennämnden avstyrker några områden med hänsyn till kostnader för utbyggnad av VA.
Kommentar: Områdena är särskilt viktiga utifrån socialhållbarhet och att koppla ihop staden och kvarstår som föreslagna utbyggnadsområden.
- Trafikverket uttrycker behov av övergripande trafikanalyser främst med anledning av att E20 och Munkebäcksmotet är hårt belastade. De önskar beskrivning-

ar av hur programmet påverkar Munkebäcksmotet och Ånäsmotet på E20, Slakthusmotet och Lärjemotet på E45 samt Riksväg 190.

Kommentar: Programmet följer stadens övergripande strategier vilka tillsammans ska medverka till att trafiken minskar totalt i staden. Åtgärder sker på så kallad systemnivå vilket är svårt att koppla till enskilda detaljplaner och program.

Bild: Inkomna yttranden är markerade med prick på samrådskartan. En del ligger precis utanför dessa har ändå placerats geografiskt. De som ligger längre bort eller ej angivit adress finns inte med i karteringen.

Stadsbyggnadskontoret har bedömt att ytterligare utredningar görs i kommande detaljplaner för de olika delområdena vilket också angetts i fördjupningen till programmet, övergripande anges.

- Buller
- Naturinventering
- Risker
- Förorenad mark
- Dagvatten, Skyfall
- Geoteknik
- Trafikutredning

Framförda synpunkter har i övrigt till stor del kunnat beaktas genom mindre ändringar i planhandlingarna.

Kopior av samtliga yttranden har överlämnats till fastighetskontoret, trafikkontoret och stadsdelsförvaltningen för kännedom vid vidare planering. Sammanställningen skickas även till Västtrafik.

Kontoret har bedömt att samrådsredogörelsen kan godkännas. Det kommande detaljplannearbete ska ske med utgångspunkt i program för Bergsjön.

Övergripande svar

Forskningsprojektet Dela(d) stad

Under arbetet med program för Bergsjön har det också pågått ett forskningsprojekt som heter Dela(d) Stad. Syftet med forskningsprojektet har haft till syfte att öka förståelsen av rummets betydelse i segregationsfrågan liksom hur stadsbyggandet kan spela en positiv roll i sammanhanget. I projektet har det pågått ett arbete med att konkretisera kunskapen om stadsbyggnad och segregation just i Göteborg. Uppdraget var initierat genom behov uttryckt av Göteborgs stad och finansierat av Boverket genom Mistra Urban Futures. Bergsjön har varit en av fyra stadsdelar som studerats i Göteborgs stad. Forskningsprojektet är avslutat och rapporter kommer att publiceras på Boverkets hemsida (2015-12-17).

Genom att Dela(d) stad har pågått parallellt med programmet har kunskap, analyser och slutsatser kunnat inkluderas i programförslaget.

En del av bakgrunden till behovet av forskningsprojektet har varit att det under många år har funnits olika projekt och satsningar i så kallade utsatta områden (lokalt och nationellt) med avsikt att göra förbättringar. Utslaget har inte gett effekt utan vi ser en ökad segregation, inte bara i Göteborg utan även nationellt och på europeisk nivå. Utifrån detta har det på senare tidig vuxit fram ett behov att fördjupa kunskapen om stadsformens betydelse/påverkan på integrationen. Med detta projekt har stadsformens betydelse tydliggjorts och varit utgångspunkten för förslagen i programmet.

Att stadsformen påverkar har varit känt länge, till exempel att den kan skapa både närhet och avstånd vilket slås fast i rapporterna. Det skapas inte bara av det geografiska avståndet utan beror också på hur nätverket av rum (gator, platser etc.) ser ut och skapar relationer i staden. I forskningsprojektet klarläggs skillnader i olika delar av staden i livsvillkor och invånarnas möjligheter på arbetsmarknaden, som följer av hur den byggda miljön är utformad. Genom denna grund så kan också olika förslag visa förändringar i den byggda miljön som kan leda i en mer socialt hållbar riktning och vilka förändringar som inte har den effekten.

Det som framkommer i arbetet är hur viktigt Bergsjöns läge i staden är för människornas livsvillkor och möjligheter på arbetsmarknaden. Analyserna visar på att Bergsjön är rumsligt segregerat i staden och att olika delar av Bergsjön är rumsligt segregerade från varandra. Projektet menar på att Bergsjön är i behov av att kopplas till intilliggande stadsdelar. Inom stadsdelen är det särskilt sydöstra Bergsjön som saknar bra kopplingar till övrig bebyggelse. Det saknas också en koppling i öst-västlig riktning som knyter samman stadsdelens olika delområden.

Under projektets gång har det visat sig att om det är något som ska göras för att gå i linje mot en mer socialt hållbar stad är det bättre att integrera Bergsjön på stadsnivå vilket rent konkret innebär att göra det möjligt att bygga ihop med Kortedala samt mot Utby. Det hade också varit önskvärt att inkludera Partille i förslag, dock pågår i nuläget olika utredningar kring framtida infrastruktur i östra Göteborg vilka kan påverka Mellbyleden, Bergsjövägen mot Rv 190. När dessa utredningar är klara borde ett arbete göras tillsammans med Partille för att integrera Bergsjön/Göteborg mer med Partille. Att bara inrikta sig på olika åtgärder inom stadsdelen får inte samma effekter som att göra åtgärder i dessa områden, i forskningen pratas om gränslandet.

Utöver dessa viktiga kopplingar finns i programmet också möjlighet att skapa den viktiga länken i öst-västlig riktning, tillskapa mer bebyggelse och funktioner kring Rymdorget, skapa kopplingar till sydöstra Bergsjön och att skapa en större blandning av bostäder i sydöstra Bergsjön. Alla dessa delar har visat sig viktiga för Bergsjön utveckling.

Forskningen tar också upp att dessa åtgärder i sig inte räcker för att nå stadens mål om jämlika livsvillkor i staden. Det som kan åstadkommas enkom inom stadsutvecklingen räcker inte för att nå dit. Dock är de åtgärder som föreslås i programmet är ett steg på vägen.

Dock föreslås delar av område D, söder om Gärdsås egna hem utgå som framtida bebyggelsesområde. Den effekt just det området har på att bygga sammanstaden anses inte vara tillräckligt stor ställt mot dagens användning och dess värden som boende uttrycker under samrådet.

Trafiksituationen i Utby och Gärdsås

Utifrån tidigare underlag och inkomna synpunkter har Trafikkontoret gjort en mindre trafikutredning. I utredningen har förutsättningarna samlats och problematiserats. Slutsatsen av arbetet är att förslaget att öppna upp Gärdsåsgatan i samband med utbyggnad går i linje med stadens mål, Översiktsplan och Trafikstrategi. För att det ska vara möjligt och göras på ett bra sätt krävs åtgärder gällande boendemiljö, trafiksäkerhet, framkomlighet och trygghet. Särskilt viktigt är det att beakta miljöer och vardagsliv för barn och unga.

I utredningen presenteras inte några lösningar på hur gatorna kan se ut i framtiden utan den pekar på vad som behöver utredas och studeras vidare. Detta är något som sker i samband med start av vidare planläggning av förslaget område utmed Gärdsåsgatan. De områden som särskilt pekas ut i utredningen för detta är: Karaktär och sektioner på gatorna, Biltrafik och genomfartstrafik, Sänka hastigheter, Gångtrafik, Cykeltrafik, Kollektivtrafik, parkering, Barn och unga samt Tillgången till naturen.

Resonemangen i utredningen är av övergripande karaktär. För att finna lösningar behöver även framtida utredning titta på övergripande lösningar och prioriteringar. Till exempel finns det inte utrymme i befintlig gatumiljö för cykelbana och lika mycket gatuparkering som finns idag. Vad är det som är viktigast? Vilka konsekvenser får till exempel en ny cykelbana? Finns det andra lösningar? För att hitta ett bra och hållbart förslag kommer fortsatta utredningar behöva vara relativt omfattande.

Denna trafikutredning läggs som bilaga till programmet och fördjupningen av delområdet kompletteras med slutsatserna från utredningen.

Tillgången till grönytor

Staden har framtagna riktvärden för tillgång till olika typer av grönytor för boende i staden. I områdena närmast bostäderna ska det finnas bostadsnära park eller naturområde inom 300 meter. I Bergsjön och norra Utby som påverkas av programförslaget är tillgången idag god alla adresser har mindre än 300 meter (verklig gångväg) till närmaste grönyta, de flesta har ännu närmare än så.

Vid en analys, där de grönytor som föreslås för bebyggelseutveckling tas bort, får inga befintliga adresser längre än 300 meter (verklig gångväg) till närmaste grönyta. Några får längre än de har idag men avståndet blir fortfarande inte längre än riktvärdet. Det gäller främst för boende runt Rymdtorget och på Sjusovaregatan (Kortedala).

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets kommentarer

Inkomna synpunkter har sammanfattats nedan. Personnamn anges inte. Synpunkterna finns i sin helhet på stadsbyggnadskontoret.

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

1. Fastighetsnämnden

Tillstyrker programmet med beaktande av sina synpunkter.

En mycket väsentlig utgångspunkt är att inte ta bort det som fungerar i Bergsjön utan istället komplettera med fungerande mötesplatser och platser som de boende uppskattar. Det är viktigt att, som anges i programmet, att det utöver de utpekade nya områdena för stadsutveckling tillåta komplettering av olika karaktär i anslutning till befintlig bebyggelse.

Anser att det är önskvärt att användningen ändras till bostäder inom ett planlagt område för Handel, industri och kontor (DP4861) norr om Ljusårvägen. Området ligger som utredningsområde för kommunikation i Översiktsplanen.

Att de rörelsestråk med utveckling av kollektivtrafik som föreslås i programmet utreds vidare med avseende på vad som är ekonomiskt realistiskt i förhållande till vad som uppnås samt vilken form av fordon som ska trafikera dessa stråk.

Eftersom behovet av nyinvesteringar är stort krävs det en noga vald etappindelning av det fortsatta arbetet för att planerna ska stötta varandra. I arbetet behöver också vägas in vad som är realistiskt i närtid. Det väsentliga i detta är dock att detta inte är en engångs-satsning utan att det under en relativt lång period sker tillskott till stadsdelen.

Kommentar: Programmet omfattar inte området norr om Ljusårvägen eftersom det ligger som utredningsområde för kommunikation i Översiktsplanen. Vad gäller kommunikation finns ett pågående arbete med Åtgärdsvalsstudie för Östra Storgöteborg som på sikt kan ge klarhet i framtida transporter i området.

De stråk för utveckling av kollektivtrafik som finns i programmet är viktigt för framtida utveckling. Även om det inte är aktuellt att bygga ut dessa är det viktigt att hålla möjligheten öppen för framtiden. Programmet kompletteras med trafikkontorets underlag för stråken. Det är möjligt att de inte behöver byggas ut direkt men det är viktigt att funktionen finns där det är möjligt att skapa stråken för kollektivtrafik.

Kontoren samarbetar inom ramen för produktionsplanen om vilka planer som ska startas och i vilken följd efter programarbetet. Programmet anger inte följd eftersom det är många faktorer som påverkar detta vilka alla inte är kända i nuläget.

2. Stadsdelsnämnden Östra Göteborg

Tillstyrker fortsatt arbete med Program för Bergsjön och ser positivt på intresset för att utveckla Bergsjön.

Området planerades och byggdes under 1960-70 talen utifrån de ideal som då gällde. Det är idag ett område med många kvaliteter med också svårigheter som behöver tas omhand. Det positiva är välplanerade, lägenheter, barnvänliga och bilfria bostadskvarter, god kollektivtrafik, ren luft och fin natur. Samtidigt finns negativa sidor som att det är svårt att orientera sig i området, svagt kundunderlag till torgen, få arbetstillfällen samt barriäreffekter både inne i området och till omgivande stadsdelar.

Förvaltningen är positiv till programmets övergripande mål och inriktningar. Om och hur ny bebyggelse kan skapas i de områden som föreslås behöver utredas närmare i kommande detaljplanarbeten. Först då kan konflikter med andra mål bli så tydliga att bedömningar kan göras om på vilket sätt en önskad stadsutveckling kan ske.

I det fortsatta arbetet ser stadsdelsförvaltningen att en bred dialog med invånare och aktörer är en framgångsfaktor för att skapa ett attraktivt område för dagens och morgondagens invånare. Det finns olika åsikter om vad som skapar en god och attraktiv livsmiljö. Många av dagens bergsjöbor har sökt sig till området på grund av närheten till naturen medan andra upplever att den glesa bebyggelsestrukturen och de gröna stråken bidrar till en känsla av otrygghet. Vissa uppskattar de bilfria miljöerna och andra önskar att få området mer tillgängligt och levande.

Med fler invånare ökar behovet av service i området. Platser för förskolor, skolor, lekplatser, träffpunkter med mera behöver därför beaktas tidigt i fortsatt planering.

Önskar att programmet kompletteras med entrépunkten till Lärjeåns dalgång i norr.

Kommentar: *Det finns flera målkonflikter som i utveckling och komplettering av området som är viktiga att behandla vidare under kommande planprocesser. Det är många detaljfrågor kvar och som är av stor vikt för att uppnå de önskvärda positiva effekterna av utvecklingen som behöver behandlas och bevakas under kommande planläggning.*

I programmet har det poängterats att utbyggnaden av den kommunala servicens är ett måste vid utbyggnad av fler bostäder. Vid start av kommande detaljplaner är det av stor vikt att mark för utbyggnad av service tidigt avsätts för behoven inom de olika delområdena. I det fortsatta arbetet är det viktigt med en bred samarbetsprocess mellan stadens olika förvaltningar för att skapa bra lösningar för detta.

Entrén till Lärjeåns dalgång i norr ligger utanför programområdet

3. Idrott- och föreningsnämnden

Nämnden ser det som positivt att det tas ett helhetsgrepp på stadsdelen och att stråk och utbyggnadsmöjligheter studeras utifrån det.

De anser att det är viktigt att vägen till/mellan deras anläggningar (Bergsjövallen, Sandeklevshallen och Berghalla) utformas så det är tryggt och säkert och kan nås av barn och unga. Det är också viktigt att anslutningen från kollektivtrafiken upplevs som trygg och säker. Avståndet mellan kollektivtrafiken och Berghalla är lång och upplevs som otrygg.

Söder om Bergsjön ligger Kvibergs Park, ett av stadens största idrottsområden som ett stort utbud av aktiviteter som lockar besökare från hela staden. Området är en naturlig mötesplats i Östra Göteborg. Det är därför viktigt att invånarna i Bergsjön lätt kan ta sig till området och att vägen dit är tydlig. Naturområdet upplevs idag som en barriär och det är angeläget att skapa ytterligare entré mot grönområdet vid Gärdsås kulle, på samma sätt behöver en koppling göras till Kortedalavallen.

Kvibergs Park och Bergsjöbadet bör kopplas ihop med ett rörelsestråk. Tillsammans med anslutande förbindelser i Fjällbo ängar och Utbybergen skulle detta kunna skapa en vandrings- och motionsslinga som attraherar såväl invånare i stadsdelen som besökare från andra stadsdelar.

Det är viktigt att de fria ytorna och möjlighet till motion och social gemenskap förstärks när stadsdelen får fler invånare.

De anger att några kostnader inte får drabba nämnden då åtgärderna inte i någon del berör mark som nämnden förvaltar.

Kommentar: Utformning av anslutningen till Bergsjövallen studeras i kommande planarbete vid eventuell exploatering av området. Berghalla ligger idag i ett verksamhetsområde. För det området föreslås ingen förändring i programmet. Stadsbyggnadskontoret ser att det finns behov av att ersätta hallen med en ny på en plats mer anpassad för att barn och unga ska kunna ta sig dit på ett tryggt sätt.

Programkartan kompletteras med en entré till naturområdet vid Gärdsås kulle. Kortedavallen ligger utanför programområdet.

Fördjupningen kompletteras med att gång- och motionsstråken i Kvibergs park och Utbybergen (Bergsjöbadet) behöver kopplas ihop vilket kan ske över Gärdsås. En enklare lösning är möjlig i väntan på exploatering av området.

I föreslagen exploatering finns utrymme för att skapa friytor till bostäderna som är viktiga för den sociala gemenskapen.

4. Kulturnämnden

Anser att det är viktigt att värna kvaliteterna i Bergsjöns utemiljö som anses noggrant planlagda för både fritid, lek och rekreation och anger att trafiksepareringen var skapad i syfte att garantera trygga gårdar i bostadsområdena. Galaxen är ett exempel på naturområde som har sparats inne i bostadsområdet. Det är positivt om programmets ambition kan sträcka sig till att bekräfta den identitet som finns manifesterad i de existerande fysiska strukturerna.

Stadsmuseet har utarbetat ett kunskapsunderlag kallat *Moderna Göteborg* som ger vägledning i bebyggelse som tillkommit under perioden som kallas rekordåren. Bebyggelsemiljön i Bergsjön finns beskriven och karaktäriserad i detta underlag som bifogas i utdrag till yttrandet. Området kring Rymdtorget är redan skyddat i detaljplan för sina arkitekturhistoriska och tidstypiska kvaliteter. Här handlar det om områdets struktur av en bygata med samlingsplats och stråk. Teleskopgatans specifika turbinhus finns även i tvillingområdet i Frölunda där hela miljön är utpekad. I Bergsjön är det därför bara kollektivhuset Stacken som är utpekad som kulturhistoriskt intressant. Björnbackens radhus är ett annat kulturhistoriskt intressant område.

Kommentar: Stadsbyggnadskontoret är medvetna om att trafiksepareringen medför positiva effekter med trygga gårdar med avseende på fritid, lek och rekreation. Det är en kvalitet som till stor del föreslås finnas kvar. Förslagna utvecklingsområden har fokus på att koppla ihop de olika delområdena som finns här samt att koppla ihop olika stadsdelar. Forskningsprojektet *Dela (d) stad* har visat på att det är det som behöver göras för att skapa förutsättningar för en minskad segregation med avseende på stadsbyggnad. Det innebär att befintliga områden med sina gårdar och utemiljöer i stort finns kvar.

Galaxen är ett bra exempel på områden som kan finnas kvar som främjar möten och träffar i stadsdelen. De ursprungliga idéerna med området med flera fotbollsplaner som planerna och skisserna för Bergsjön visar genomfördes aldrig. Historien visar på att det var bra. Istället är planerna gjorts om och en utveckling av Galaxen har kunnat ske.

De delar som pekas ut i det nya underlaget *Moderna Göteborg*, som ännu inte är färdigställt, överensstämmer i stort med det som är redovisat i planen.

5. Park- och naturnämnden

Nämnden lämnar följande synpunkter:

- A: Västra Siriusgatan: Bevara Gärdsosseområdet/vårmarksparken intakt. Bygg inte väster om den befintliga gångvägen.
- B: Kortedala - Bergsjön: Området väster om bensinstationen används idag som be-

- teshage av Galaxen. Värna deras behov av hagar till djuren.
- C: Vid komplettering i det så kallade Idrottsstråket, söder om Bergsjövägen finns en stig som knyter ihop Sjustjärnan med slingan kring Bergsjön att ta hänsyn till vid eventuell byggnation.
  - D: Området vid Gärdsåsgatan samt del av område C ingår i ett viktigt spridningsstråk mellan Kviberg/Gärdsåskulle i väster och Bergsjöområdet i öster. I den gröna kilen, del av Bergsjökilen, finns även önskemål om vandringsled. Väster om Gärdsåsgatan nära Kvibergsbäcken har mindre hackspett noterats. Sydost om Gärdsåskulle finns också skyddsvärda grova granar.
  - G: Kosmosgatan – Bergsjövägen: Den föreslagna bebyggelsen öster om sjön är en livsmiljö för fladdermöss vilka är skyddade enligt artskyddsförordningen. Området är också en del av grönkilen mellan Bergsjöområdet och Mellbyleden.

Övrig information eller kommentarer

Bergsjöborna har god tillgång till park/naturmark med 187 kvm/person och det finns stor del sammanhängande grönområden mellan bostadsenklaverna. Här finns stadsdelsparkerna Kometen, Teleskopgatan samt Galaxen. I parkplanen för Bergsjön föreslås dessa kompletteras med en stadsdelspark vid sjön samt en utveckling av Galaxen där den kopplas ihop med Våtmarksparken.

I stadsdelen finns brist på anlagda parker. I och med den tänkta utvecklingen kommer det att krävas fler bostadsnära parker. Deras placering bör utredas vidare.

Det behöver kompletteras med bra länkar och tydliga stråk mellan bostadsområdena och målpunkter.

I naturområdet Bergsjön/Utbyberget/Fjällbo ängar finns en anlagd promenadslinga på 5 km. Bergen är även populära för klättring.

Att koppla ihop stadens bebyggelse innebär intrång i det som idag är gröna spridningskorridorer. I dessa områden finns också skyddade arter. Enligt programmet kommer större delen av dessa gröna områden att finnas kvar. I kommande detaljplaner krävs inventering av områdena för att få kunskap om arternas livsmiljöer, habitat, häckning och födosöksområden. Utifrån inventeringarna bör också den föreslagna utbyggnadens påverkan studeras och redovisas. Det är viktigt att denna målkonflikt hanteras på ett bra och innovativt sätt i den fortsatta planeringen av Bergsjön.

Förvaltningen ser positivt på kreativa och estetiska dagvattenlösningar.

När stråk och mötesplatser förstärks blir det lättare för både barn och vuxna att mötas. När de upplevs trygga är chansen större att barn får röra sig fritt.

Idag är det högt tryck på de lekplatser som finns i stadsdelen. Fler platser behövs vilket blir möjligt när stadsdelen byggs ut.

I Bergsjön finns delar som upplevs otrygga. När stadsdelen byggs ut skapas fler ögon på gatorna vilket gör att både kvinnor och män vågar sig ut mer.

En utveckling av stadsdelen innebär att chanserna är större att fler människor blir intresserade av att besöka och leva i Bergsjön.

Kommentar: *Våtmarksparken är en tillgång för Bergsjön men i närmiljön utgör den en otrygghetsfaktor där en mindre komplettering, område A kan göra stor nytta. Området kommer att studeras vidare, för att få en positiv effekt med så litet intrång som möjligt i parken. Att koppla ihop Bergsjön och Kortedala ger stor effekt på människors livsvillkor och möjlighet till arbetsmarknaden. Forskningsprojektet Dela(d) stad pekar på att detta är ett av nyckelprojekten för Bergsjön, se även övergripande kommentar i början*

av dokumentet. Dagens utbredning av bete påverkas, vid behov får dessa omlokaliseras till de gröna områden som sparas.

Stråket från Sjustjärnan mot Utbybergen läggs till som viktigt stråk. Programmet tydliggör den led som kan binda ihop Kvibergs park med Utbybergen. Områdena för skyddsvärda arter finns i programmet. Kopplingen mellan Galaxen och Våtmarksparken finns med i programmet. Ny bebyggelse förstärker föreslås förstärka mötes platser och stråk intill och mot mötesplatser i stadsdelen. I övrigt finns också bra förutsättningar att utveckla nya bostadsnära parker med den nya bebyggelsen. Stråken till olika målpunkter och tydligare entréer till naturområden är en viktig del i att lyfta de målpunkter som finns runt bebyggelsen. Inom det bebyggda området pekas viktiga stråk ut för utveckling. På många krävs en ökad skötsel för att fungera året och dygnet runt för Bergsjöborna.

Arbetet med målkonflikter, inventeringar och lösningar fortsätter i kommande detaljplaner vilket programmet anger.

6. Miljö- och klimatnämnden

Nämnden tillstyrker fortsatt planarbete under förutsättning att våra synpunkter beaktas. Det är risken för skador på naturmiljö (naturvärden, ekosystemtjänster, spridningsstråk) som är deras största invändning mot programmet. Dessa värden och funktioner måste utredas innan fortsatt planering. Var och hur en utbyggnad kan ske inom aktuella områden beror helt på möjligheterna att behålla funktionerna och särskilda värden.

Naturmiljö

Bergsjön är utpekad som ett prioriterat utbyggnadsområde i stadens strategi för utbyggnadsplanering. Naturområdena mellan Bergsjön och Kviberg/Utby ingår inte i de prioriterade utbyggnadsområdena. Stadens kunskapsunderlag visar på att vissa delar av programområdet framför allt i söder har konstaterade naturvärden exempelvis, runt Bergsjön/branterna och väster om Gärdsåsgatan och Kvibergsbäcken. Andra delar av programområdet har inte fältinventerats och det saknas därför information om vilka arter och naturmiljöer som förekommer där.

Programförslaget innebär intrång i naturområdena som ingår i den så kallade Bergsjökilen. Delar av dessa områden är utpekade i översiktsplanen som områden med särskilt stora värden för friluftsliv respektive naturvård. En utbyggnad inom dessa områden kräver en genomtänkt utformning för att samtidigt kunna ta hänsyn till stadens mål för biologisk mångfald. För att klara detta finns behov av att utreda befintliga naturvärden, deras värde för olika ekosystemtjänster samt deras funktion (ex spridningsstråk). De anser att möjligheterna att bibehålla dessa funktioner är en förutsättning för var och hur en utbyggnad inom områdena kan göras. Framför allt gäller det områdena C, D och G. Möjligheterna att bebygga dessa områden behöver studeras noggrannare och i ett gemensamt grepp. Detta för att utreda frågorna kring naturmiljöer och spridningsmöjligheter och hur eventuell byggnation kan utformas för att främja den biologiska mångfalden i området. Terrängen medför också att det behöver studeras hur människor och djur rör sig idag och framöver kan röra sig inom och mellan områden.

Område A behöver ta hänsyn till att Våtmarksparken kan bli viktig för dagvattenhanteringen vid framtida ökade regnmängder. Parken har också ett värde för växt- och djurliv samt rekreation.

I västra delen av område K, finns äldre uppgifter om förekomst av den rödlistade stubbtrådsmossan. Inför planläggning kan en inventering behöva göras.

Trafik

Ett flertal områden/delar av områden kommer att vara beroende av busstrafik som kollektivtrafik. En förutsättning för att dessa områden ska vara lämpliga är att busstrafiken utökas genom tätare turer.

Viktigt att behandla i kommande detaljplaner är möjligheten att öka kopplingen mellan olika kollektivtrafiksystem samt att utöka gång- och cykelbanorna genom området. Välplanerade gång- och cykelvägar behöver skapas mellan bostäder och hållplatser.

Särskilt behöver det kompletteras för delar om område C eftersom det är troligt att den enda hållplatsen inom 400 meter är den i Utby och där är tillgängligheten dålig.

Dagvatten

Utbyggnaden av område A behöver ta hänsyn till Vårmarksparkens funktion för dagvattenhantering.

Dagvatten är viktigt att behandla i kommande detaljplaner så att dagvattnet inte påverkar recipienten Sävån negativt samt att tillräcklig plats avsätts för dagvattenhanteringen.

Energi

I enlighet med det klimatstrategiska programmet för Göteborg bör man utreda vilka möjligheter som finns att skapa förutsättningar för produktion av förnybar el, framför allt sol- och småskalig vindkraft, i området.

Kommentar: Hela programområdet ligger inte inom prioriterat område enligt stadens strategi för utbyggnadsplaneringen men hela området ligger inom den så kallade Mellanstan som pekats ut i Översiktsplanen. I översiktsplanen och fördjupning för denna över Kviberg pekas naturområden mellan Bergsjön och Utby ut som utbyggnadsområden inte bara värdefulla natur- och rekreationsområden. I fortsatt planeringsarbete är det viktigt med vidare studier för området och för att få fram ett bra förslag med hänsyn till social hållbarhet och biologisk mångfald.

Programmet kompletteras med uppgifter kring Klimatförändring där våtmarksparken är en viktig resurs.

Programmet redovisar att det finns skyddade arter i område K.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Det förtydligas att gångvägen till busshållplatser behöver förbättras och kortas till hållplatser för nedre delen av område C.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

För produktion av förnybar el finns ingen intressent som har visat intresse i området. Tidigare har det funnits försök med det i området som har avslutats.

7. Lokalnämnden

Har inget att erinra.

8. Kretslopp och vattennämnden

Avfall

Det är positivt att gatunätet eventuellt kommer att förändras på vissa platser. På vissa ställen är det svårt med avfallshanteringen på grund av storskaligheten och trafiksepareringen. Det är ett generellt problem att hitta bra platser som ligger nära bostäderna och där tömningen fungerar bra. Det är idag så att sopbilar får köra på gång- och cykelbanor

samt gårdar för att komma fram till avfallsutrymmen. När gatunätet ses över och nya gator planeras behöver sopbilarnas storlek tas med i beräkningarna och dimensioneringar fungera. Det kan bli aktuellt med avfallsutredning för att tydliggöra hur nuläget ser ut i Bergsjön.

Det finns flera återvinningsstationer inom området. De återvinningsstationer som påverkas är Atmosfärsgatan 2, Kosmosgatan, Tellusgatan, Stora Björn (viadukten) och Siriusgatan. De behöver tas hänsyn till och om de inte kan vara kvar behöver de nya placeringar. Beroende på hur många och vilken typ av bostäder som byggs kan det även bli aktuellt med nya återvinningsstationer. För flerbostadshus förordar de fastighetsnära insamling men det är upp till fastighetsägaren. För villor är det främst återvinningsstationer som är aktuellt för sortering av förpackningar, men om villor ingår i någon samfällighet kan de ordna gemensam hantering av sitt avfall med sorteringsmöjligheter.

Dricksvatten, dag- och spillvattenanslutning

Delar av området ligger utanför verksamhetsområdet för dricksvatten, dag- och spillvattenanslutning. VA-ledningar finns utbyggt i anslutning till områdena. Kapaciteten får utredas/bedömas vid vidare planläggning.

Översiktlig bedömning VA

Nämnden avstyrker i normalfallet planer om täckningsgraden är <50% eller (intäktskostnad) är >3 Mkr. I detta program innebär det att område B,D, E och G avstyrks. Ur denna aspekt prioriteras område A, H, J, K och L. Nämnden ställer sig tveksamma till område C och I.

Det finns anläggningar som troligtvis kommer att ha behov att dimensioneras upp. När det gäller vatten är det tryckstegringsstationen på Almanacksvägen. När det kommer till avlopp är det Bergsjövägens, Komettorgets och Rymdtorgets pumpstationer.

Dagvatten

För de aktuella områdena ska dagvattenutredningar göras där även uppströms och nedströms förhållanden klargörs. I utredningarna ska det framgå förändringar i flöden samt status för aktuella recipienter. Med fördel görs även geotekniska utredningar samtidigt.

Den öppna dagvattenhanteringen i diken/bäckar som finns idag i Bergsjön är viktiga för det övergripande systemet främst på grund av rening och flödesreglering. I våtmarksparken renas också vatten från avrinningsområdet runt omkring.

Klimatanpassning

En översiktlig bedömning har gjorts utifrån stadens nya skyfallsmodell utifrån 100-års samt 500-års regn. Utifrån 100 års regn anses C,G, J, L olämplig, område A, B, D,E, H, I anses mindre lämpliga och område K anses lämpligt. Utifrån 500-års regn anses område A, C, D, E, G, J, L olämpliga och område B, K anses mindre lämpliga. Inga områden anses lämpliga ur ett 500-års regn.

I det fortsatta planarbetet bör skyfalls modellen för 100- och 500-års regn studeras noggrannare. Det är viktigt att titta på de befintliga förhållandena samt att göra en bedömning av hur höjdsättning i detaljplanerna påverkar förhållandena. Om det går vidare med planläggning i område som bedöms olämpliga behövs utredning göras om hur man säkrar bebyggelse och samhällsviktiga funktioner.

Fastighetsbildning

Hur gatorna planläggs framöver, till exempel som kvartermark eller allmän platsmark, har stor påverkan på utbyggnaden av ledningssystemet och i sin tur på anläggningsintäkterna.

Kommentar:

Vid uppstart av detaljplaner (startmöten) är det viktigt med underlag från Kretslopp och vatten med anledning av sophantering i närområdet för att det ska vara möjligt att studera eventuella åtgärder.

Vid arbetet med kommande detaljplaner är det rutin att ta fram ett trafikförslag där utformningen av gator med mera studeras bland annat utifrån framkomlighet för olika fordonstyper.

Placering och utformning av återvinningsstationer studeras i kommande detaljplaner.

De områden nämnden avstryker med hänsyn till utbyggnad av VA är särskilt viktiga utifrån socialhållbarhet och att koppla ihop staden. Utbyggnadsområdena kvarstår. Dock stryks delar av område D av andra skäl se under Tillgång till grönt ovan. Vid starten av kommande detaljplaner behöver ytterligare utredningar göras för att se hur kostnaderna eventuellt skulle kunna begränsas. Fördjupningen till planen kompletteras med informationen.

Programmet kompletteras med avsnitt om Klimatanpassning och utsatta områden markeras på programkartan. Vidare studier och lösningar studeras i kommande detaljplaner.

Information kring tryckstegringsstationer, pumpstationer samt kapacitetsberäkningar kompletteras i fördjupningsdokumentet under teknisk försörjning.

9. Göteborg Energi Nät AB

De beräknar uppskattad storlek av tillkommande laster på 5-6 MW. Fördelningen mellan östra och västra Bergsjön är 3,5 respektive 2 MW. Det innebär nya transformatorstationer kan behövas för att täcka det nya behovet. För Östra Bergsjön kan 4-5 nya behövas och för västra 2-3 stycken.

Förstärkning av distributionsnätet inom och till stadsdelen är nödvändig.

***Kommentar:** Fördjupningsdokumentet kompletteras med uppgifterna under teknisk försörjning.*

10. Göteborg Energi AB

Inom Bergsjön finns ett väl utbyggt fjärrvärmenät. De kan idag inte utesluta att befintligt nät måste byggas ut till följd av den föreslagna förtätningen. Eventuella krav på uppdimensionering av befintligt fjärrvärmenät får avgöras i samband med framtagandet av kommande detaljplaner. De förutsätter att utsedda exploatörer bekostar eventuella omläggningar av fjärrvärmeledningar i samband med byggnation och ändringar av dagen infrastruktur.

***Kommentar:** Fördjupningsdokumentet kompletteras med uppgifterna under teknisk försörjning.*

11. Parkeringsbolaget

Parkeringsbolaget anger att det är viktigt att ha med parkeringsfrågan tidigt i kommande detaljplaner då parkeringsfrågan ofta kan bli en fördyrande åtgärd. De anger att de gärna ställer upp som rådgivande expert inom parkeringsområdet. Det skickar även med information av viktiga förhållningssätt inom befintlig kapacitet, parkeringshus framför underjordiskt garage, trygg och säker parkering, samnyttjande, mobility management och ekonomisk genomförbarhet.

***Kommentar:** Parkeringsfrågan är en viktig fråga som oftast utreds särskilt i detaljplaner. Parkeringsfrågan är en stor utmaning när det gäller att hitta en hållbar lösning i*

området och behöver studeras vidare.

12. Trafiknämnden

Har ingen erinran mot programmet men vill belysa några punkter.

Flexibilitet i stora program

Strukturen i programmet presenteras med viss flexibilitet i form av inriktningspilar på kartan. Bakom detta finns ett gediget arbete från trafikkontoret där bland annat terrängförhållanden studerats noga för att avgöra om olika stråk och kopplingar är möjliga att genomföra. Underlaget kan vara viktigt i det fortsatta arbetet och de önskar det kopplades till programmet exempelvis som bilaga till programmets fördjupning.

Vikten av en omstrukturering i Bergsjön

En omstrukturering av Bergsjön är en förutsättning för att möjliggöra de ambitioner som Göteborgs Stad har med stadsdelen på det sociala området och att öka attraktiviteten i stadsdelen. Det går inte att nog understyrka vikten av att arbetet med en omformning av den fysiska strukturen och dess funktioner i stadsdelen. Ett gent och tryggt stråk mellan Rymdtorgets spårvagnshållplats och Rymdtorgets busshållplats/kulturhus anser de vara ryggraden i en omvandling av Bergsjön. Det är den viktigaste frågan att lösa för att lyckas med programmets ambitioner. I detta arbete är en öppning av Bergsjöskolan och åtgärder som bygger bort den rest av det tråk som en gång var tänkt för spårväg. Detta i kombination med ytterligare handel, service och bostäder längs stråket bör ha mycket hög prioritet.

Bort från 60-talets planeringsideal

Strukturen i Bergsjön bygger på den så kallade SCAFT-strukturen som är ett resultat av 1960-talets trafiksepareringsideal vilken bidrar till en trygghetsproblematik och en oattraktiv miljö i de inre bilfria områdena. De befäster också en barriärproblematik med höga hastigheter i områdets utkanter. Dagens ideal förordar istället en mer stadsmässig hållning där de olika trafikslagen istället kan integrera med varandra på ett trafikmässigt säkert sätt. De vill trycka på vikten av att utveckla det diagonala stråket Rymdtorget-Sjön. Stråket är en grundstomme i områdetsnätet och ligger till grund för strukturomvandlingen som Bergsjön är i behov av och på sikt ge förutsättningar att minska Bergsjövägens funktion som huvudstråk samt ge utrymme för en omvandling av denna till stadsgatan kantad med bostadsbebyggelse. Ljusårsvägens kapacitet i norra Bergsjön har tillräcklig kapacitet för att klara genomfartstrafik idag såväl inom överskådlig framtid.

Orienterbarhetens påverkan på upplevelsen av samhörighet

Trafikverkets livsrumsmode ger en utmärkt vägledning för utveckling av internstruktur. Det nya vägnätet kommer att skapa en öppnare atmosfär och bidra till att binda ihop de enklaver av bostadsområden som Bergsjön så tydligt utgörs av idag. Orienterbarheten kommer att tillta vilket är avgörande för att öka känslan av samhörighet mellan de olika bostadsområdena inne i Bergsjön.

Kollektivtrafikens betydelse i framtidens Bergsjön

Nyutformning av vägnät och utveckling av bebyggelse ger kollektivtrafiken nya möjligheter att anpassas. Det ger nya och effektiva sätt för buss och spårvagn att komma nära varandra vilket tillgängliggör byte mellan buss och spårvagn på ett annat sätt än idag. Det gynnar flera resenärer som barn och funktionshindrade personer. Programmet visar på möjligheterna till en förlängning av spårvagnen från Komettorget söderut till Bergsjövägen. Trafikkontoret anser det behovet inte föreligger inom programmets tidsperiod, upp till 15 år. Möjligheterna till en utbyggnad av spårvägen till Bergsjövägen bör hållas öppen inför framtiden.

Tillgängligheten mellan Bergsjön och centrala Göteborg är idag att beteckna som god. Kollektivtrafiken kan dock ytterligare utvecklas om Trafikverket väljer att realisera förslaget om en förlängning av Mellbyleden till E20. Möjligheten att knyta olika arbetsmarknader med varandra skulle förbättras för ett stort antal människor i regionen. Restiderna till centrala Göteborg skulle kunna reduceras och Bergsjön skulle inte längre upplevas som den ändpunkt som många idag upplever.

Bergsjöns behov av att öppnas upp mot angränsande stadsdelar

I arbetet med att öppna upp och sammanbinda Bergsjön med angränsande stadsdelar finns ett förslag på ny bebyggelse mellan Utby och Bergsjön utmed Gärdsåsgatan. Som en del i förslaget förslås att den del av Gärdsåsgatan som idag är bussgata ska öppnas upp för vanlig biltrafik. På samrådsmöte visade det sig att flera utbybor uttryckte oro för att öppnandet av gatan skulle leda till negativa konsekvenser för de som bor längs gatan eller utmed gatans förlängning ner till Utbyvägen. Idag är gatans sektioner trånga på flera ställen och många utfarer vetter ut mot gatorna i området.

Trafikkontoret anser att konsekvenserna av ett öppnande av vägen omgående bör studeras, inte minst ur ett barnperspektiv. Ett sådant arbete har därför inletts tillsammans med berörda förvaltningar i staden.

Kraftsamlings kring Rymdtorget – en nödvändighet

De förslag till fysiska strukturförändringar som trafikkontoret har föreslagit i programarbetet är viktiga förutsättningar för att förändra Bergsjön i den inriktning som Göteborgs stad strävar efter. Då betalningsförmågan är lägre i Bergsjön än andra ställen i Göteborg kommer det att vara svårt för kommunen att ta ut de kostnader på exploateringsprojekten som förväntas uppstå vid en omstrukturering. Kommunen bör därför vara beredd att gå in med medel för att få till stånd den förändring som programmet syftar till. I denna satsning är det viktigt att kraftsamla kring Rymdtorget och samtidigt tonar ner Komettorget betydelse som torg till förmån för Rymdtorget. Det är därför bra att Fastighetskontoret påbörjat ett arbete med att studera de ekonomiska konsekvenserna av ett genomförande av program Bergsjön.

Kommentar: *Trafikkontorets underlag till programmet vad gäller stråk läggs till som bilaga.*

Omvandling av Rymdtorget med bland annat en bättre koppling mellan spårvagnen och busshållplatsen ligger med i programmet. För att kunna genomföra en sådan strukturförändring är det fler pusselbitar som ska falla på plats. Stadens inriktning är att det ska ske men det är inte genomförbart som ett första steg bland annat med avseende på ekonomi och den rådande platsbristen inom utbildningsområdet i Bergsjön.

Det diagonala stråket (Rymdtorget – sjön) finns med som utvecklingsstråk i programmet. Utbyggnad av spårvagnen till Bergsjövägen stryks ur programmet.

Programmet kompletteras med Trafikkontorets studie kring Gärdsåsgatan.

Programmet, liksom strategin för utbyggnadsplaneringen, har pekat ut Rymdtorget som kraftsamlingsområde. Forskningsprojektet har dock pekat på att det är viktigare att satsa på att skapa kopplingar inom och till andra stadsdelar.

Statliga, regionala myndigheter och grannkommuner m.fl.

13. Länsstyrelsen (Lst)

Samlad bedömning

Länsstyrelsen är positiv till utvecklingen av Bergsjön och att kommunen i gällande översiktsplan och utbyggnadsplan pekat ut Bergsjön som kraftsamlingsområde. Det kommunen bör tänka på inför kommande planarbeten är tydligare redovisning av trafikbuller, förorenad mark, MKN vatten, farligt gods, geoteknik, naturmiljö, dagvattenhantering/klimatanpassning, trafikfrågor samt kulturmiljö, enligt yttrandet.

Prövningsgrunder enligt PBL 11 kap. 10§

Trafikbuller

Det behövs en bullerutredning baserad på prognostiserade trafikberäkningar från större vägar och spårvägar för att kunna bedöma lämpliga lokaliseringar av förskolor/skolor och bostäder.

Förorenad mark

Kommunen behöver inför fortsatt planering ta fram en redovisning av potentiellt förorenade områden med upplysning och risk och status. Information finns i EBH-databasen.

MKN Vatten

Om en exploatering berör en vattenförekomst med miljö kvalitetsnormer (MKN) behöver kommunen göra en bedömning i vilken utsträckning den kan påverka vattenförekomstens kemiska och ekologiska status.

Farligt gods

Bergsjövägen är sekundär transportled för farligt gods. I efterföljande planering behövs en beskrivning av riskhanteringen.

Geoteknik

De geotekniska förutsättningarna behöver beskrivas i efterföljande detaljplaner liksom eventuella behov av geotekniska säkerhetsåtgärder.

Råd enligt 2 kap. PBL

Förhållande till ÖP

Lst är positiv till att kommunen pekat ut Bergsjön i utbyggnadsplaneringen som ett kraftsamlingsområde eftersom stadsdelen har en stor utvecklingspotential.

Naturmiljö

Lst anser att synen på grönområden som fysiska och mentala barriärer behöver utvecklas. Det kan innebära negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden. Konnektiviteten i landskapet är en förutsättning för långsiktigt bevarande av arter. En fragmentering av landskapet kan leda till isolering och sedermera utrotning. Lst vill ha definitioner av vilka typer av grönområden som kommunen anser utgöra fysiska och mentala barriärer. Finns det riktlinjer när intresset av att ta bort gröna barriäreffekter väger tyngre än intresset av att bevara ekologiska och biologiska värden? Länsstyrelsen anser att det inte är uppenbart förenligt med intentionerna i översiktsplanen.

I översiktsplanen anges att det i området Mellanstaden ska befintliga kvalitéer bibehållas och förstärkas. Det är angeläget att det står klart ur vems perspektiv kvaliteterna pekats ut. I planprogrammet föreslås exempelvis att den naturlika grönskan kan kompletteras med och delvis omvandlas till park och andra mötesplatser. En sådan åtgärd kan innebära en förbättring av kvaliteten för vissa människor men en försämring för inte minst växt- och djurlivet beroende på hur och var kompletteringen och omvandlingen sker.

Lst finner det nödvändigt att planprogrammets konsekvenser för grön infrastruktur i stort och för konnektiviteten för de arter som berörs, utreds ordentligt. I ett översiktligt planprogram är det lämpligt att ta ett stort grepp. Innan programskedet avslutas behöver

konsekvenserna vara så pass väl utredda att skada på mindre hackspett och fladdermöss och deras livsmiljöer kan uteslutas.

Dagvatten/Klimatanpassning

Det är positivt att kommunen vill utveckla de blå stråken för dagvatten. Länsstyrelsen förutsätter att kommunen tar fram dagvattenutredningar för kommande detaljplaner. Lst anser vidare att samtliga projekt bör ta hänsyn till effekterna av ett förändrat klimat i form av ökad och intensivare nederbörd.

Trafikfrågor

Se Trafikverkets bedömning.

Synpunkter enligt annan lagstiftning

Kulturmiljö

Lst kan komma att ställa krav på särskild utredning inom delar av planområdet med anledning av områdets fornlämningsbild. Dessa eventuella utredningar kan med fördel ske i samband med detaljplaneläggning. Vad gäller kommande behov av utredningar uppmanas kommunen att ta kontakt med Länsstyrelsen.

Det finns inom programområdet några lämningar som inte tagits bort och är registrerade som övrig kulturhistorisk lämning. Sådana kan med anledning av ny lagstiftning från 1 januari 2014 övergå till att vara fornlämning. Om dessa eller dess område påverkas av exploatering kan krav på arkeologisk förundersökning ställas. I detta fall uppmanas kommunen ta kontakt med Länsstyrelsen.

Behovsbedömning

Kommunen bedömer att förslaget inte innebär betydande påverkan på miljön. Länsstyrelsen delar kommunens åsikt.

Länsstyrelsens samrådsyttrande har bilagts, se bilaga 2.

Kommentar:

Prövningsgrunder

Trafikbuller

Bullerutredningar kommer att göras i kommande planläggning.

Föroreningar

Vad gäller förorenade områden finns i fördjupningen en karta med riskområden. Materialet är hämtat från stadens egen databas. I EHB-databasen finns inte alla områden med som staden ser som riskområden men alla områden i EHB-databasen finns med i stadens underlag. I texten anges att det krävs vidare undersökningar för alla dessa områden vid exploatering.

MKN Vatten

Ingår som en del i kommande dagvattenutredningar.

Farligt gods

Ingår som en del i kommande planläggning. I pågående planer görs utredningar.

Geoteknik

Ingår som en del i kommande planläggning.

Råd enligt 2 kap PBL

Naturmiljö

En del av det som står i Plan- och bygglagen handlar också om att skapa en ”en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper” bland annat med hänsyn till natur- och kulturmiljöer. Staden har varit delaktiga i ett forskningsprojekt Dela(d) stad (se även övergripande svar ovan). För Bergsjön är slutsatsen att om det är något som ska göras för en god livsmiljö samt att skapa bättre förutsättningar på arbetsmarknaden för Bergsjöborna är det att bygga ihop stadslandskapet, alltså bygga ihop med andra stadsdelar och de olika bostadsenklaverna inom stadsdelen. I en del av dessa områden finns naturvärden som programmet föreslår som bebyggelseutvecklingsområden vilket innebär att det finns konflikter mellan social och ekologisk hållbarhet. Staden pekar på att det måste arbetas på nya sätt med dessa områden och det finns exempel på projekt i andra storstäder som medvetet arbetat med att integrera aspekterna i nya exploateringar. Bland annat finns exempel inom arbetet med Delegationen för hållbara städer. I storstaden behövs nya och kreativa sätt att verka för en hållbar utveckling med balans mellan de olika hållbarhetsaspekterna. Länsstyrelsen har varit delaktiga i projektet Dela(d) stad och har kunskap om innehållet.

För översiktsplanen gäller, liksom för en hållbar utveckling, att en i planeringssammanhang inte bara kan titta på en del eller ett mål. Göteborgs stads översiktsplan innehåller mål och inriktningar såväl rörande naturmiljön såsom hälsa, stadsmiljön, rekreation, goda möjligheter till arbete, överbrygga barriärer i mellanstaden, öka tryggheten, tät och blandad stadsstruktur, länka samman befintliga bebyggelseområden med mera. Särskilt anges att arbetet med folkhälsa och sociala frågor, trygghetsfrågor ska få genomslag i den fysiska planeringen. Under målet om Natur- och kulturmiljöer framgår också att det är mångfacetterat i stadslandskapet då det anges att den biologiska mångfalden ska främjas men också tillgången till tillfredställande kvaliteter för rekreativ möjlighet. Även andra aspekter anges att de måste vägas in såsom estetiska värden, grönskans betydelse som stadsbyggnadselement, samspel med stadsstrukturen, tillgänglighet med olika transportslag samt barriäreffekter.

I programmet kommer inga ytterligare utredningar att göras. I ett program redovisas inte alla lösningar utan ett program ska peka ut inriktning och mål, samt ytterligare utredningsbehov. De utredningsbehov som Länsstyrelsen lyfter fram står i programmet och/eller fördjupningen.

Dagvatten/Klimatanpassning

I programmet anges att dagvattenutredningar ska göras i kommande planering. Programmet kompletteras i fördjupningen om ett avsnitt om klimatanpassning och samt med riskområden på kartan för förändrad markanvändning.

Kulturmiljö

Fördjupningsdokumentet kompletteras med att Länsstyrelsen ska kontaktas inför vidare planläggning inom området för att klarlägga behovet av utredning av området.

14. Partille kommun

Gränsen mellan kommunerna är lång och Partille utvecklar gärna en tätare samverkan kring markanvändningen generellt i gränslandet mellan kommunerna.

Mellbyleden och topografin utgör en tydlig gräns mellan Göteborg och Partille, kopplingar över Mellbyleden kan stärka rörelser mellan Bergsjön och Partille/Mellby. Idag finns en dåligt underhållen och otrygg trappa som knyter ihop kommunerna. Går

det att gemensamt stärka och tydliggöra denna koppling och tydliggöra överfarten över Mellbyleden?

Anser att det är bra att vi ser värdet i kopplingen med kollektivtrafik till Partille. De vet att Allum är en destination för många Bergsjöbor och i samband med att den busslinjen förstärks skulle det vara intressant att titta på möjligheterna att förlägga en ny hållplats utmed Mellbyleden i höjd med Mellbyhöjd.

Att koppla ihop bostadsområdena i kommunerna är sannolikt svårt med anledning av topografien. En diskussion mellan Göteborg och Partille rörande de intilliggande industriområdenas utveckling, öster om Mellbyleden, känns angeläget för att förtydliga bilden av områdets utveckling.

Det är mycket viktigt att samverka i frågan om den blivande kopplingen mellan Mellbyleden och E20 och hur en sådan tvärförbindelse kan åstadkommas på ett sätt som ser till både det regionala och lokala perspektivet utan att skapa nya barriärer. Leden skapar nya och bättre förutsättningar för utveckling och integration.

Kommentar: *Stråket mellan Bergsjön och Partille är en del i pågående ÅVS Östra storgöteborg. Göteborg stad samarbetar gärna med att utveckla stråket när pågående studie har landat i något resultat.*

15. Västtrafik

Västtrafik ser positivt på att Göteborgs stad planerar för förtätning av ett område som redan idag har god kollektivtrafik. De är positiva till åtgärder i form av gång- och cykelstråk och upprustning av hållplatser som planprogrammet föreslår.

Det är svårt att bedöma vilken trafikering som kommer att krävas när Bergsjön förtätas därför kan de inte ta ställning till de olika kollektivtrafiklösningar som finns med i planprogrammet men grundinställningen är att de bygger vidare på den struktur som de har i området.

De vill ha en vidare med staden gällande planprogrammet och trafikutredningen i frågor som rör kollektivtrafiken. .

Kommentar: *Trafikkontoret har varit i kontakt med Västtrafik. Förslagen till möjligheter för utveckling av busstrafik i sydöstra Bergsjön ligger kvar utifrån Trafikkontorets strukturstudie. Förslag på förlängning av spårvagn utgår.*

16. Göteborgsregionens kommunalförbund (GR)

Regionen ställer sig positivt till att kommunen har ambitionen att skapa förutsättningar att utveckla Bergsjön. Det ligger helt i linje med intentionerna i GR:s strukturbild där stadsmiljöer ska utvecklas så att de inbjuder till ett rikt vardagsliv med ett gott boende och attraktiva mötesplatser.

GR reflekterar över hur befolkningsökningen kan ske med de nya bostäderna. Sker det proportionerligt skulle det innebära en befolkning på 22 500 vilket motsvarar en mellanstor kranskommun. Med det ökade befolkningsunderlaget anser GR att det är viktigt att det ger förutsättningar för ett mer diversifierat utbud av lägenhetsstorlekar, serviceutbud och lokala arbetstillfällen.

GR delar uppfattningen att många miljonprogramområdet är utformade som enklaver, att det omgärdas av tyngre trafiklösningar förstärker avskildheten. I Bergsjön accentueras förutsättningarna av en topografi som begränsar tillgängligheten samt av att Bergsjön ligger längst bort i kommunen. Utformningen av stadsdelen med många och sammanhängande grönområden som delar upp bostadsområdena är positiva ur ett naturperspektiv med de kan också upplevas som otrygga ur ett tillgänglighetsperspektiv. Det är

därför viktigt att strukturerat studera hur de gröna kvaliteterna kan bibehållas även vid en förtätning av bostadsstrukturen och med en ökad rörlighet.

Under senare år har befolkningsstrukturen inom stadsdelen förändrats så att det mentala avståndet till övriga staden har växt. Göteborgs övriga stadsdelar och regionen behöver istället knyta sig närmare Bergsjön för att bryta den rådande segregationen. Genom att ta detta omvända perspektiv ökar fokus på möjligheter och nyttiggörande av Bergsjöns och bergsjöbornas potential för regionens utveckling. GR delar programmets analys att förbättrad tillgänglighet inom Bergsjön och mellan Bergsjön och kringliggande stadsdelar är avgörande för att skapa förutsättningar för en positiv utveckling.

GR anser att ett större fokus bör läggas i det fortsatta planarbetet på att koppla Bergsjön, med förbättrad tillgänglighet för kollektivtrafik, till framförallt Partille centrum och till Surte via Angereds centrum. Kopplingen till det regionala kollektivtrafiksystemet finns bland annat i Partille och Surte via pendeltågsstationer. I dagsläget saknar Gamlestaden en effektiv koppling till västra stambanestråket.

I programmet lyfts behovet att ersätta rådande trafikseparering med lika prioritet mellan olika trafikslag för ökat folkliv och känsla av trygghet vilket kommer att utveckla ett lokalt trafiknät i inom stadsdelen. De ser det som mer intressant om alternativa lösningar för tillgänglighet utreds. Hur kan ökad tillgänglighet inom Bergsjön åstadkommas utan att beroendet av tillgång till bil samtidigt ökas? Beakta gemensamma regionala målsättningar i K2020 och i Hållbar tillväxt. Det finns också risk för att traditionella lösningar med till med avfallshantering med tunga sopbilar etableras till förmån för nya arbetssätt med centrala avfallsanläggningar med sopsug etc.

GR ser det som viktigt att varje detaljplan och planprogram sätts i ett större regionalt sammanhang och visar hur kommunen förhåller sig till den regionala bostadsmarknadens villkor.

För Bergsjöns del är det viktigt att nybyggnation kostnadsmässigt motsvarar den lokala betalningsförmågan. Väl hanterat kan kvarboendet öka och möjliggöra boendekarriär på det sätt som programmet avser. Det finns risk för att höga boendekostnader i nyproduktion inte ger den boendekarriär som eftersträvas utan att nyproduktionen i Bergsjön blir utkonkurrerade av nyproducerade bostäder i andra delar av bostadsmarknaden. Det är idag ett stort problem när stadsdelen blir ett genomgångsområde på väg till något bättre.

GR anser att ett fokus bör läggas på att öka attraktiviteten/varumärket för Bergsjön som stadsdel. Utflyttningen behöver minska och inflyttade bör välja Bergsjön för stadsdelens attraktivitet som bostadsområde och inte för att det är den enda bostad som erbjuds.

När det nuvarande bostadsbeståndet uppgraderas och kompletteras med bostäder med olika upplåtelseformer och med småhus ökar komplexiteten i den lokala bostadsmarknaden vilket stärker identiteten som en komplett stadsdel.

Stadsdelen med sitt läge, mitt i en attraktiv natur med starka kopplingar till omgivande stadsbygd bör ha potential att bli en del av Göteborgsregionens mångkulturella centrum. Ett bostadsområde som attraherar nya verksamheter, service och handel tillräckligt attraktiva för regionens befolkning att ta del av. Då kan integrationen i regionen öka.

Kommentar: Staden anser det positivt att GR tycker det ligger i linje med strukturbilden och håller med om att kopplingar till det regionala nätet behöver stärkas. Kopplingen mot Partille är föremål för utredning inom både ÅVS Östra storgöteborg och inom Stomkollektivtrafikutredningen. När dessa utredningar har kommit längre och det finns inriktningar framme är staden positiv till att studera stråket vidare med kompletteringar etc. Se även synpunkter och svar från/till Partille kommun.

SBK är medveten om konflikten rörande positiva och negativa effekter av naturområde-

na. För att kunna göra på nya sätt där olika aspekter kan vävas samman tittar staden på exempel, i Stockholm och på projekt som fått stöd av Delegationen för Hållbara städer, för ny kunskap.

I programmet har staden tagit fasta på den nya trafikstrategin men det är också av stor vikt hur de nya stråken utformas för att bilen inte ska ta över. Det studeras vidare i kommande detaljplaner.

Vad gäller boendeformer och kompletteringsbebyggelse pågår nya sätt att samarbeta inom staden och dess bolag som förhoppningsvis kan generera önskvärd blandning. Det finns också tankar kring alternativa upplåtelse andra än de traditionella som kan vara lämpliga att försöka med här. Detta ligger dock utanför själva planeringen enligt PBL. Frågan finns dock med i arbetet.

17. TeliaSonera Skanova Access AB

Har inga invändningar. De har ett antal kabel-/kanalisationsanläggningar. Hur dessa påverkas av kommande exploatering får bedömas vid framtida detaljplanearbete.

Kommentar: TeliaSonera är remissinstans i kommande detaljplaner.

18. Svenska kraftnät

Inget att erinra. De vill inte medverka i fortsatta remisser såvida inte planområdet förändras då de inte har ledningar i direkt anslutning till området.

Kommentar: Remissen skickades för säkerhet skvall eftersom alla ledningsrätter inte var utredda i fastighetsförteckningen.

19. Trafikverket

Inom programområdet berörs endast det kommunala vägnätet. Verket är positiva till att en utveckling av stadsdelen sker och att trafikutredningen visar på att trafikflödena inte ökar i samma takt som utbyggnaden utan att en stor andel av resorna även fortsatt beräknas ske med kollektivtrafik. Med tanke på närheten till goda kollektivtrafikförbindelser bör behovet av boendeparkering vara begränsat. Åtgärder som kan bidra till att dämpa planområdets trafikbelastning får gärna lyftas fram ännu mer i kommande planhandlingar. Det är av stor vikt att kommunen drar nytta av de goda kollektivtrafikförbindelser genom att planera för att de som ska bosätta sig här kan klara sig utan bil. Det är angeläget att det planläggs för ett högt användande av cykel genom goda möjligheter till cykelparkering samt att gång- och cykelvägnätet utvecklas.

Trafiksystemet i anslutning till E20 och Munkebäcksmotet är hårt belastat. Det är av stor vikt att riksintresset E20 och Munkebäcksmotet inte påtagligt påverkas. De anser att det saknas en beskrivning av hur beräknade trafikmängder fördelar sig i vägsystemet. Hur påverkas Munkebäcksmotet och Ånäsmotet på E20, Slakthusmotet och Lärjemotet på E45 och hur förväntas den ökade trafiken på Bergsjövägen påverka väg 190?

Det pågår även annan planering i området och trafikverket ser därför ett behov av en övergripande trafikanalys för området.

Trafikverket vill även understryka vikten av att det finns tillgång till säkra gång- och cykelvägar till målpunkter såsom skolor och fritidsaktivitet för att undvika att föräldrar skjutsar sina barn med bil. Det bidrar också till att minska bilresor i anslutning till inköp av dagligvaror etc.

Trafikverket ser fram emot fortsatt deltagande i ärendet.

Kommentar (Gemensamt från Stadsbyggnadskontoret och Trafikkontoret): Göteborg Stad har antagit ett antal styrdokument som staden ska följa vid all fysisk plane-

ring. Styrdokumenten är att betraktas som konkretiseringar av Göteborgs Stads översiktsplan. Trafikstrategin och Utbyggnadsplaneringen är två av dessa dokument som då fungerar som viktiga verktyg vid stadens planeringsarbete. I dessa dokument framgår hur stadens ska förhålla sig för att såväl klara av en växande befolkning som att uppnå ett hållbart resande. Styrdokumenten utgör tillsammans en strategi för hur staden ska växa och bli en nära storstad med 150 000 fler invånare än idag samtidigt som resandet i staden ska bli hållbart. Allt detta ska ske fram till år 2035. Enligt denna strategi är det den växande befolkningen i Göteborgs Stad som kommer att ge förutsättningarna för att lyckas få till ett hållbart resande i staden. Främst kommer det ske genom en förtätning längs med befintliga kollektivtrafikstråk i de delar av staden som vi benämner som mellanstaden. Detta ger underlag för att bygga upp ett effektivt och hållbart transportsystem för staden. Som en effekt av att vi följer stadens styrdokument har Göteborgs Stad gjort bedömningen att biltrafiken kommer att minska med 25 procent fram till år 2035. Detta är något som också kommer ge positiva effekter på det statliga vägnätet.

Göteborgs Stad arbetar enligt de övergripande styrdokumenten som beskrivits ovan i all fysisk planering. Konkreta satsningar som stödjer ett hållbart resande sker runt om i hela staden inom kollektivtrafik-, gångtrafik- och cykeltrafikområde. Vi jobbar också med att hitta effektiva parkeringsåtgärder som stöder ett hållbart resande. Det konkreta arbetet med att effektivisera trafiksystemet och ytterligare bidra till att göra det än mer hållbart kommer ytterligare att intensifieras under de närmaste åren.

Trots allt arbete som vi gör med att planera för ett nära och hållbart Göteborg så uppskattar vi att en del av de resor som de närmare 150 000 nya göteborgarna kommer att göra år 2035, delvis kommer att ske med bil som färdmedel. Det innebär att för enskilda detaljplaner och program så kommer en viss tillkommande trafikökning med bil uppskattas, även om denna historiskt sett är att betrakta som låg i de prioriterade utbyggnadsområdena. Hur vi ska beräkna denna trafikstring från till exempel en nyproduktion av bostäder för ett visst område är rätt så väletablerat.

Samtidigt är det så att trots att Göteborgs Stad vid all fysisk planering följer de upprättade riktlinjerna vid upprättandet av planer och program, och trots att vi har kommit fram till vilka positiva effekter vi kan förvänta oss av när vi följer riktlinjer vid planering, är det svårt att i enskilda detaljplaner och planprogram visa på en viss storlek på en förväntad resandeminskning. Detta eftersom dessa minskningar är systemeffekter av det hållbarhetsarbete som sker i hela Göteborgs Stad. Att visa hur allt arbete med det hållbara resandet påverkar på systemnivå är därför inget arbete som låter sig göras i varje enskilt plan- och programarbete, utan detta är ett arbete som måste ske på övergripande systemnivå. Detta är ett omfattande arbete som pågår i Göteborgs Stad och där målsättningen är kunna visa hur mycket trafiken beräknas minska i de olika områdena om de upprättade planeringsstrategierna efterföljs.

Konsekvensen av detta blir därför att det är ger en felaktig bild att anta att trafiken i ett område ökar när vi förtätar i enlighet med de riktlinjer som vi har antagit i staden. Den trafikstring som ändå blir en effekt av en bostadsutveckling i ett område är viktig för att förstå hur vi ska ta hand om trafiken lokalt, men ur ett systemperspektiv innebär de förtätningar som följer Göteborgs Stads trafikstrategi och utbyggnadsplanering på systemnivå att trafiken kommer att minska.

Göteborgs Stads bedömning är därför att en bebyggelseutveckling med bostäder och verksamheter i Bergsjön som följer de riktlinjer som programmet i Bergsjön föreskriver, kommer att leda till att trafiken i området kommer att minska. Inte öka. Detta innebär att det arbete som programmet föreskriver, på sikt kommer att bidra med att minska belastningen på trafikverkets riksintresse som E20, E45 och väg 190.

Göteborgs Stad anser dessutom att Trafikverket har en stor möjlighet att ytterligare

minska behovet av bilresor i område genom att bygga ut Mellbymotet så att Mellbyleden får en naturlig och gen anslutning till E20. Detta skulle medföra att fler skulle välja att åka kollektivtrafik när nya attraktiva linjedragningar för kollektivtrafiklinjer skulle etableras, samtidigt som belastningen på Munkebäcksmotet och Partillemotet skulle minska. Vikten av att bygga ut detta mot är också något som Göteborgs Stad tidigare framfört till Trafikverket i arbetet med ÅVS Östra Storgöteborg.

Utvecklingen av vägnätet lokalt till gator med utrymme för alla trafikslag kommer att skapa bättre förutsättningar för gång- och cykeltrafik.

Sakägare

Sakägare i form av bolag, myndigheter, föreningar etc. har namngivits. Personnamn har inte skrivits ut, utan skrivs som ”fastighetsägare” för att möjliggöra att samrådsredogörelsen publiceras på kommunens hemsida. Uppgifter om personnamn som är kopplade till yttrandena finns på Stadsbyggnadskontoret.

20. Familjebostäder i Göteborg AB

De ser positivt på framtaget program där deras planerade och pågående projekt kommer att vara en del i den omvandling som pågår i att göra Bergsjön attraktivare och tryggare.

De har dock synpunkter som markägare till Bergsjön 767:279 där de har lämnat in planbesked för bostäder. De ifrågasätter att den del av programmet som betecknar tomten som service. De kommer att redovisa ytterligare förslag på bostäder på tomten.

Kommentar:

Bergsjön 767:279 med omnejd (område J) pekas i programmet ut som utbyggnadsområde för blandad bebyggelse. Med en utbyggnad av området för bostäder krävs även en utbyggnad av den kommunala servicen. Stadsbyggnadskontoret håller med om att det kan tolkas som om det ska ske på er fastighet men det menas att det inom det gula området behövs en förskola och/eller skola. Kartan med tillhörande textutor justeras något för att göra det tydligare att det är inom hela området som det gäller.

21. Byggnadsbolaget Curt Lundahl o Co AB

Bolaget anger att de finner tillfredsställelse med stora delar av programmet men är bekymrad över att kommunen håller en anmärkningsvärt snäv syn och inställning till biltrafik och vägnät.

De första områdena som bebyggs torde bebos av människor med arbeten eller verksamheter på ganska långa avstånd från området. Med det kommer timslånga resor i kollektivtrafik och ställs mot den restid som en bilresa kan erbjuda. Att då försvåra för bilismen och försämra vägnätet torde inte gynna områdets utveckling och försvåra områdets tillgänglighet. Bolaget anser att ringleden Ljusårvägen och Bergsjövägen behålls. Genom att inte begränsa biltrafiken torde utveckling och ihopkoppling till anslutande områden underlättas. Utvecklingen av bilar går snabbt och torde medföra att bilen har ringa eller ingen negativ miljöpåverkan i det färdiga området, med tidsperspektivet på många årtionden. Bolaget redogör för ett exempel och kommer till slutsatsen att programmet inte bör ha så starka begränsningar vad gäller bilismen.

De informerar om att området är kraftigt kuperat och det är arbetsamt att förflytta sig gående och cyklande speciellt vintertid. De konstaterar att cykelmängden i ytterområden är låg och har förblivit låg trots utbyggnad av cykelbanor. Det är bara i centrala Göteborg som det finns en hög koncentration av cyklar.

Bolaget anser att en konsekvensutredning om bilism kontra kollektivtrafik bör bättre och objektivare ange bilismens fördelar och kollektivtrafikens nackdelar. De anser att det borde finnas mer insikt hos kommunen om resande mellan arbete och boende samt övriga resbehov såsom hämtning av förskolebarn, hjälpa gamla och sjuka samt rörelsehindrade.

Bolaget frågar också varför kommunen inte anser att bilar är ett hållbart trafikslag? Varför en utbyggnad av kollektivtrafiken måste innebära en begränsning av bilismen? Dessa färdslag ska väl komplettera varandra? Varför skapa motsättningar mellan bilismen och kollektivtrafiken, cykling samt gående?

Kommentar: Programmet utgår från stadens övergripande strategier och målsättningar. Prioriteringen av trafikslag och utveckling beslutas och utreds i större sammanhang och hanteras inte vidare i programmet.

22. Bergsjösvängens samfällighetsförening

Föreningen anser att det är att göra det lätt för sig om man tror att man kan bygga bort problemen genom att förtäta i Bergsjön eller andra så kallade utsatta områden. I själva verket är det som behövs en väl fungerande skola, en arbetsmarknad som inkluderar människor med olika bakgrund och utbildningsnivå samt att rusta upp den redan befintliga bebyggelsen som är i stort behov av det. Utan att ta sig an dessa förutsättningar skapas utanförskap och bristande framtidstro. Att öka inflyttningen till Bergsjön genom nya bostäder anser de kan spä på de främlingsfientliga krafterna som vuxit sig allt starkare i Sverige.

Det skrivs mycket negativt om Bergsjön i media men det positiva som människor framhåller är den vackra naturen, sjön, bergsbranterna, utsikterna och skogsområdena som gör det till ett unikt område dit folk kommer långväga ifrån för att bland annat bada och klättra. De ser en risk med att utnyttja de positiva egenskaperna vid förtätning vilket kan medföra att dessa byggs bort eller naggas i kanten till de mist sina tillgångar. De som bor i Bergsjön har i stor utsträckning valt att flytta hit på grund av att det finns grönområden och en vacker natur. De vill behålla de positiva sidorna så att bilden av Bergsjön inte enbart är negativ.

De anser vidare att de har flera frågor obesvarade då Göteborgs stads representanter inte räckte till för att få svar på sina frågor vid Öppet hus på Galaxen samt att ett inbokat möte med byggnadsnämndens ordförande ställdes in.

De informerar om sakfel i programmets fördjupning då Bergsjösvängen anges som bostadsrätter vilket ska vara tomträtt/äganderätt. Vidare informeras om att programmet tagits fram utan dialog med invånare i Bergsjösvängen eller föreningen.

Slutsats

- Att lösa Bergsjöns problem först och därefter kan dialog om eventuell förtätning genomföras.
- Det viktigaste är att åstadkomma att Bergsjön blir tryggt och säkert och en attraktiv miljö att leva och bo i men en hållbar utveckling.
- Satsa på kvalitet inte kvantitet i boendet.
- Arbetstillfällena behöver skapas först för de som bor här idag.

Föreningen avstyrker programmet och efterlyser då en dialog för skapandet av en hållbar stadsdel med kvalitet i boendet med välbehövliga rekreationsområden.

Kommentar: För att minska segregationen i samhället behövs åtgärder inom många olika områden. Några av de senaste utredningarna i Sverige (Malmökommissionen, Skillnader i livsvillkor och hälsa, Göteborg) pekar på just detta. De områden som över-

gripande omnämns är utbildning, arbetsmarknaden och hälsa men också bostäder samt stadsutveckling. En satsning från staden för att minska segregationen behövs inom alla områdena. Detta planprogram är ett led inom området stadsutveckling men stadens mål är bredare och andra områden behandlas av andra nämnder och förvaltningar inom staden. Inom forskningsprojektet Dela(d) stad som har pågått parallellt med programmet är en av insikterna att den fysiska miljön har större påverkan på människors livschanser och chanser på arbetsmarknaden än vad forskarna trodde från början. Vilket ytterligare ger tyngd åt att det också är viktigt att arbeta för strukturella förbättringar inom stadsutvecklingen (se även under övergripande svar ovan).

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan. Stadsbyggnadskontoret är medvetet om att den bild av Bergsjön som ofta förekommer i media inte stämmer med den som finns inom området. Många trivs och det finns fina kvaliteter i stadsdelen. En av utgångspunkterna är att människor vill bo kvar men söker sig till andra delar eftersom utbudet av bostäder är begränsat. Programmet skapar bättre förutsättningar för det på sikt.

Kontoret förstår föreningens oro kring att kvaliteter som finns byggs bort. Det är dock av stor vikt att stadsdelen utvecklas till ett mer sammanhängande område för ökade förutsättningar för social hållbarhet. De befintliga kvaliteterna är viktiga för staden varför kopplingar bara är föreslagna där det finns ett större behov och har förutsättningar för att skapa andra värden. Till större del finns befintliga kvaliteter kvar. Se också övergripande svar under Tillgång till grönytor.

Samrådet i programskedet är det första tillfället att lämna synpunkter i en planprocess och Stadsbyggnadskontoret är glada att ni har tagit tillfället att tidigt göra just det. För att få så många svar som möjligt har extra informationsinsatser gjorts. Till de tillfällen som fanns att svara på frågor hade staden extra mycket bemanning vilket ändå inte räckte till vid första tillfället men det räckte till vid det andra tillfället. Det var tråkigt att planerad träff med politiker ställdes in. Att föra en dialog med valda politiker kan dock alltid ske, dessa är inte begränsade till samrådstid eller sakfrågor. Möjlighet till vidare påverkan och dialog, förutom lagstadgad, i kommande detaljplaner avgörs i varje plan. Staden är organiserad på så sätt att Stadsdelsförvaltningen har det största ansvaret för befolkningen och de lokala aspekterna inom planeringen. Genom att delta i aktiviteter som de arrangerar finns möjligheter att påverka stadens utveckling. De aktiviteter som görs ger en grundläggande kunskap som tas med i beaktande vid beslut.

Bostädernas utformning och kvalitet behandlas om det är nödvändigt senare i processen. Planeringen får bara styra det som är nödvändigt och utformning samt kvalitet tillhör inte alltid det. Det avgörs inom vidare detaljplaneläggning. Det kan också styras genom markanvisningar där kommunen är fastighetsägare vilket i så fall handläggs av Fastighetsnämnden.

Sakfel om upplåtelseform för Bergsjösvägen uppdateras i fördjupningen till programmet.

23. Gerås samfällighetsförening,

Anser att:

- Koloniområdet vid Komettorget bör flyttas och istället ge utrymme för bostäder. Dessa kolonilotter ger inget bra intryck vid en mötesplats.
- Att förlänga spårvagnsspåren ut till Bergsjövägen ger en betydligt otryggare ändstation med troligtvis färre människor i rörelse.
- Det bör ges möjlighet att bygga bostäder på befintliga parkeringsdäck som ingår i samfälligheten.

- Den upprustning av parkområdet som delar Gerås samfällighet, och tidigare föreslagits av fastighetskontoret bör finnas med i förslaget.

De ser positivt på många förslag som läggs fram för att göra Bergsjön till ett attraktivare boendalternativ i Göteborg. Att förtäta, blanda bebyggelse, utveckla viktiga säkra stråk och förbättra entréerna till Bergsjön är viktiga pusselbitar för att nå uppsatta mål.

Kommentar: Koloniområdet har identifierats som en viktig resurs i området i tidigare underlag bland annat Sociotopskartering, de kommer inte att förslås flyttas i programmet. De har även avtal att vara på platsen.

Förslaget att förlänga spårvagnsspåren utgår ur programmet.

Områdena för parkeringsdäcken och markparkering utmed Bergsjövägen läggs till i programmet som utbyggnadsområden.

Parkområdet ingår inte i programmet då det inte förslås någon förändrad markanvändning som påverkar området. Upprustning eller ej avgörs i andra beslut inom staden.

24. Gärdsås Torgbolag KB

Anser att Gärdsås torg är viktigt för västra delen av Bergsjön. De ser i programmet inte några planer för hur området runt torget kan utnyttjas och utvecklas. De anser att det bör vägas in i det fortsatta planarbetet. Bolaget har inga aktuella planer att framföra för området.

Kommentar: Gärdsås torg har inte prioriterats i programmet och ingen ny kunskap har kommit in under samrådet som förändrar stadens prioritering. Texterna i programmet har utformats så att det ändå finns möjlighet till utveckling om bolaget planerar för det. Då får det gå den vanliga vägen genom att söka planbesked och söka rådgivning över marken via Fastighetskontoret om det rör kommunal mark.

Runt torget finns även outnyttjade byggrätter i gällande planer.

25. Boende på Stora Björn 53

Ifrågasätter att Bergsjövägen och Ljusårvägen är barriärer. ”Barriärer mot vad och vem tycker det?” Stora Björn, Bergsjösvängen, Mellbyhöjd och Saturnusgatan är den enda byggnation som ligger utanför. Tror att de flesta boende i Bergsjösvängen och Stora Björn tycker att det är bra med denna barriär. Den boende anser att den stora barriärefekten snarare ges av höjderna i nord sydlig riktning som delar upp Bergsjön i tre delområden. Teleskop/Kvadrant ligger isolerat från Östra och Västra Bergsjön.

Den boende tror att det snarare känns tryggare att röra sig utmed Bergsjövägen än inne i områdena vid ex Rymdtorget och Teleskopgatan. Vad skulle man vinna på att göra Bergsjövägen smalare och anpassad till naturen? Anser att det är ett tämligen verkningslöst ingrepp. Anser dock att en förbättring av Ljusårvägen med cykel/gångbana hela vägen är önskvärd.

Den boende anser att Komettorgets ändhållplats inte har någon hög trivsselfaktor kvällar och nätter men kan inte se hur det blir bättre av att flytta hållplatsen söderut.

Anser att det inte är väl genomtänkt att bygga på höjden utmed Utbybergen. Bergen stupar och det är en besvärlig topografi. Området är dessutom rekreativt område för de boende i Stora Björns villabebyggelse och för boende i Utby och här finns ett rikt djurliv.

Buss från Komettorget till Rymdtorget via Aniaragatan är inte bra tänkt. Går högst att köra i 30km/h. Det är ett barnrikt område med skola. Går förmodligen snabbare den gamla vanliga vägen.

Den boende anser att bättre förbindelse mellan Rymdtorgets spårvagnshållplats och busshållplatsen är önskvärd men ifrågasätter hur man kan lösa det.

Anser att ett närmande mellan Utby och Bergsjön är positivt om man bygger på båda sidor om Gärdsåsgatan på ett förnuftigt sätt d v s tar hänsyn till naturen.

Slutligen ifrågasätter den boende hur 2500 lägenheter kommer att minska segregationen och om man gjort någon "cost/benefitanalys av allt "önsketänkande".

Kommentar: De större vägarnas barriäreffekter är dels fysiska och sociala/mentala, de skär av rörelse och delar upp invånarna i olika grupper med olika förutsättningar. Att den boende anger att vissa tycker att denna barriär är bra förstärker ytterligare tesen att det finns sociala/mentala barriärer. Den fysiska strukturen i staden kan stärka eller minska effekterna av dessa och en del i att nå stadens mål med en ökad integration i samhället innebär att just minska de fysiska barriärerna. I den fysiska strukturen är det inte bara de mindre områdena som ligger utanför Bergsjövägen och Ljusårvägen som den boende anger utan det är hela resten av staden och regionen som ligger utanför.

I Bergsjön liksom i andra strukturellt liknande områden upplevs det tryggare att rör sig utmed de större vägarna än inne i området. Det är en av många anledningar till att förtäta och omvandla dessa till gator så det på ett mer säkert sätt går att använda dessa för gång och cykel. Att anpassa vägen efter topografin ökar möjligheten att integrera vägen med det omgivande rörelsenätet samt att skapa omgivande bebyggelse med kontakt med gatan (bra ur trygghetssynpunkt).

Programförslaget föreslår bebyggelse på båda sidor om Gärdsåsgatan.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Föreslagen flytt av Komettorgets hållplats utgår ur programmet.

Föreslagen bussdragning via Aniaragatan kommer utav de positiva effekter det kan ge att skapa bättre kopplingar mellan buss och spårvagnshållplatser för byten etc., särskilt för äldre, barn och människor som har svårt att ta sig längre sträckor. Förslaget att skapa bättre förbindelser mellan spårvagnen och busshållplatsen vid Rymdtorget kvarstår. Det är ett mycket komplicerat projekt och behöver omfattande studier och åtgärder för att bli bra. Stadsbyggnadskontoret förstår att det är svårt att se en lösning och idag finns inte heller någon lösning studerad men vi tror på att det kan gå att skapa något mycket bättre än vad vi kan se på platsen idag.

Se övergripande svar om forskningsprojektet Dela(d) stad ovan.

26. Boende på Orion 28

Anser att man gärna kan bygga men absolut inga höghus längs Gärdsåsgatan. Anser också att man måste bygga smarta hus som passar in i naturen. Inga fula hus som dem på Jupitergatan. Man måste verkligen göra det bra och tänka igenom vad man gör om man inte ska skrämman bort de som jobbar och göra stadsdelen ännu mer segregerad.

Kommentar: För utbyggnaden utmed Gärdsåsgatan har stadsbyggnadskontoret en del förebildsprojekt i landet där man aktivt har arbetat med att få med sig gröna värden och sociala värden vid en utbyggnad. Inför kommande arbetet med det området kommer detta att studeras vidare och mer kunskap inhämtas. Göteborg har som mål att vara en tät och grön stad, för att uppnå detta behöver vissa områden planeras och byggas på nya innovativa sätt. Området utmed Gärdsåsgatan är just ett sådant. Hur det kan göras har vi inget exakt svar på idag.

Den boende anger inte vad den uppfattar som höghus vilket kan vara mycket olika beroende på person. Programmet anger att det ska vara ett blandat innehåll i bebyggelse-

sen, att storskaligheten ska brytas och att ny bebyggelse ska präglas av småskalighet och täthet.

Se övergripande svar om forskningsprojektet Dela(d) stad ovan.

27. Boende på Barefjällsgatan 30

Förstår syftet med att bygga ihop områden som ett sätt att uppnå ökad integration.

Men anser att det redan är för mycket trafik genom Utby och att den kommer att öka ytterligare när man öppnar Gärdsåsgatan. I alla år har man önskat strypa genomfartstrafiken varför har detta ingen betydelse längre? undrar den boende och frågar också om vi tror att det är positivt för integrationen att vi får ökad trafik genom Utby.

”Byggnationen som planeras ovanför Barefjällsgatan kommer det att vara högre byggnation? Kommer det att innebära att vi kommer se hyreshus i siluetten bakom Utby”. Den boende anser också att det är livsfarligt för barn att leka på klipporna ovanför deras hus och anser det farligt att bygga för nära klippan och utsiktsplatsen så att människor lätt kommer fram till kanten.

Anser att man kan bygga samman områden om man gör det med villor, radhus och kedjehus. ”Men om man förstör Utbys siluett med hyreshus då får man ingen positiv integrationseffekt eftersom de boende i Utby alltid kommer att avsky de fula hyreshusen som i så fall ramar in ett trevligt villaområde som tidigare haft en naturnära placering.”

Kommentar: Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Programmet anger att det ska vara ett blandat innehåll i bebyggelsen, att storskaligheten ska brytas och att ny bebyggelse ska präglas av småskalighet och täthet. Vilken typ av bebyggelse och upplåtelseform i områdena mellan Utby och Bergsjön avgörs i vidare planering.

28. Boende på Sockerbagaregatan 14

Anser att möjligheten till klättring som finns i Göteborg är världsunik. Ovanligt med så bra klättring nära en stad. Byggnationen vid Gärdsås riskerar att förstöra möjligheter till klättring. För att undvika att förstöra måste man bygga längre ifrån klippan och inte sätta upp staket precis ovanför.

”Vidare så kan man inte vända husen så att det inte blir insyn till berget då det skulle förstöra miljön”.

Anser att förslaget inte är bra eftersom trafiken (mopeder och bilar) på Sockerbagaregatan kommer att öka. Ökad risk för barnen som springer fram och tillbaks mellan husen. Trafiken är redan idag på smärtgränsen.

Kommentar: Angående möjligheter till klättring, se klätterklubbens yttrande.

Tillfarten till området norr om Sockerbagaregatan förslås i programmet ske från Bergsjövägen inte via Sockerbagaregatan.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

29. Boende på Stora Björn 57

Anser att man istället för att bygga ut i Bergsjön och Kortedala bör förtäta i de västra stadsdelarna, Västra Frölunda och Högsbo, där folk vill bo. I Ruddalen får man plats med tusentals lägenheter.

Det fina med de nordöstra stadsdelarna är just de små gröna oaserna anser den boende som bott här i 30 år och menar att tidningarna klassat ner dessa områden i alla år och att situationen och ryktet blir ännu värre om man förtätar.

Kommentar: *Staden arbetar med förtätning även i Frölunda och Högsbo. Till exempel pågår ett likande program som för Bergsjön med målet om att skapa möjlighet för 7000 nya bostäder. Utöver detta finns flera andra planer, exempel på större projekt är Högsbohöjd, Nordöstra Högsbo samt Dag Hammarsköldleden.*

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

30. Bergsjövägen 25

Den boende menar att som det är nu föredrar Bergsjöborna som bor i området Zenitgatan, Atmosfärgatan, Stratosfärgatan, Stora Björn och Siriusgatan buss och resten i Bergsjön åker spårvagn. Den boende för fram tanken att dra spårvagnsspåret runt hela Bergsjön med nya hållplatser på Bergsjösvängen/Bergsjöbadet och Stora Björn/Siriusgatan. Drar man spåret runt Bergsjön är fördelen menar den boende att man slipper bussarna helt och restiden från Komettorget till Göteborg C förkortas avsevärt. Då behövs inte heller stora knutpunkter som binder ihop bussarna och spårvagnarna. Det medför stora miljövinster anser den boende.

Kommentar: *Utvecklingen av kollektivtrafiken med avseende på spårvagnar eller nya andra snabbare alternativ är just nu under utredning. Utredningen går under namnet NextStopp2035. I ett första förslag finns en bättre koppling till Partille med från Bergsjön.*

31. Boende på Barefjällsgatan 26

Anser att det inte går att öppna Gärdåsgatan i Utby för all trafik och att det är under all kritik att planera att göra en villagata till genomfartsled i ett område där hundratals barnfamiljer bor, går och cyklar. Den boende menar att bil, cykel och kollektivtrafik fungerar idag.

Tätning mellan Utby, Kviberg och Bergsjön är viktig för utvecklingen av Östra Göteborg och nya hyresbostäder behövs men det ska inte ske på bekostnad av befintliga områden och befolkningen skriver den boende.

Kommentar: *Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdåsgatan, se övergripande svar ovan.*

32. Verksamhetsidkare i Bergsjödalen 52C

Anser att det behövs bom med passerkort på vägen nattetid och under helger. Området används nattetid som rastplats av lastbilschaufförer. Toaletter saknas och nedskräpning av olika slag blir följd. Verksamhetsidkaren menar också att det sker försäljning av berusningsmedel från vissa av lastbilarna.

Kommentar: *Gatan i Bergsjödalen är så kallat allmän väg och får inte stängas av. Vägen ska alltid vara tillgänglig för alla.*

Yttrandet har skickats vidare till trafikkontoret som ansvarar för vägen och dess skötsel.

33. Boende på Bergsjösvängen 30

Se yttrande från Bergsjösvängens samfällighetsförening.

Samt en god kollektivtrafik är av stor vikt om området ska exploateras för ett attraktivt boende och kortare restider till arbetsplatser. Förtätning ställer högre krav på tillgängliga transporter. Den boende uppmanar att investera i miljövänliga transportmedel med hög transportkapacitet, det vill säga spårburen. En sådan investering måste vara att föredra framför expressbussar med begränsad kapacitet som dessutom är en belastning för

miljön. Goda kommunikationer gör valet av bilen mindre attraktivt. Kollektivtrafiken med den turtäthet som finns idag är ansträngd och det är ofta ståplats som gäller från Kortedala torg. Den boende anser att beskrivningen av utbyggnaden av spårvagnslinje i trafikutredningen under p 4.1.1 är mycket summarisk och ska/bör ägnas mer seriöst hanterande samt att det finns flera alternativ än de uppräknade.

Vidare anser den boende att en investering i spårburen trafik att staden satsar på området och skulle gagna stadsdelen under mycket lång tid framöver.

Kommentar: *Se svar till Bergsjösvängens samfällighetsförening.*

Utvecklingen av kollektivtrafiken med avseende på spårvagnar eller nya andra snabbare alternativ är just nu under utredning. Utredningen går under namnet NextStopp2035. Trafikkontorets ställningstagande kommer från de övergripande utredningarna.

34. Boende på Bergsjösvägen 14

Yttrande delvis samma som för Bergsjösvängens samfällighetsförening.

Samt kommentar kring att programmet i huvudsak inriktar sig på att förändringar i den fysiska miljön trots att det anges att social hållbarhet och integration är komplexa frågor som inte helt kan förändras genom utveckling av den fysiska miljön.

Kommentar: *Se svar till Bergsjösvängens samfällighetsförening samt övergripande svar om Dela(d) stad.*

35. Boende på Gärdsåsgatan 43

Den boende är oroad över tillgängligheten till klätterklippan då det är troligt med konflikter om det blir bostadshus framför. Det är också viktigt med möjlighet att gå hela vägen längs klippans överkant.

På grund av öppning av Gärdsåsgatan samt utökad bebyggelse på båda sidor är den boende oroad för ökad trafik med försämringar i boendemiljön samt möjligheten att låta barn gå till vänner på egen hand längs gatan. Den boende vill gärna se ett aktivt fartgupp för att hålla hastigheter nere.

Vid planering av service önskar den boende att det tas med en sopsorteringsstation längs Gärdsåsgatan.

Längs Gärdsåsgatan finns inte heller någon lekplats vilket skulle höga livsvärdet på området.

Kommentar: *Angående möjligheter till klättring, se klätterklubbens yttrande.*

Utformning och eventuella åtgärder på norra delen av Gärdsåsgatan studeras i kommande detaljplanering och ställs då i relation till den tillkommande trafiken.

Vid utbyggnad av nya områden, såsom det som föreslås vid Gärdsåsgatan, planeras vanligtvis även lekplats. Placering av sopsorteringsstationer hanteras av Kretslopp och vatten. I nuläget har underlagen inte visat på behov av detta utmed Gärdsåsgatan.

36. Boende på Björnbacken 61

Den boende inleder med att det är av högsta prioritet att det nu sker en upprustning av hela stadsdelen och att boendeformerna differentieras vilket alla Bergsjöbor kommer att uppskatta. De anger vidare att staden har misskött underhållet av stadsdelen vilket inte har höjt dess anseende. Stadsdelen domineras av hyreslägenheter vilket på ett negativt sätt har bidragit till bostadssegregeringen.

De boende har ett naturområde utanför sin fastighet, skogen mellan Utby och Gärdsås. Det är ett rekreativt område för boende i Gärdsås och Utby. Det är en åldersdifferentie-

rad blandskog med ett rikt djurliv, älg, rådjur, räv, hackspett, morkulla, domherre, grönfink, blåmes, talgoxe, nötväcka, koltrast, svartmes, tofsmes, grönsiska samt också de ”vanliga fågelarterna”. De berömda Utbyklipporna används flitigt av bergsklättrare.

I programmet finns förslag på utbyggnadsområde i denna del som de boende protesterar mot. Deras livsmiljö kommer att förstöras och de boende drar paralleller till det så kallade miljonprogrammet då naturområden skövades vilket nu planeras att ske igen. De tolkar beskrivningen av området som att det kommer höghus minst 8 st runt deras hem. I dokumentet påtalas att man ska bygga med naturen men de boende anser att det finns risk att man tar bort naturskog och ersätter med bebyggelse och park.

De boende avslutar med att det som möjligen är att staden istället börjar sköta området som en markägare bör det vill säga gallring, rensning av sly, anlägga promenadstigar.

Kommentar: Stadsbyggnadskontoret är medvetna om att skötselnivån är låg i vissa områden och att det finns en problematik kring skötseln eftersom det finns ett splittrat ansvar på olika ytor inom stadsdelen. Stadsdelsförvaltningen arbetar för att skapa bra samarbeten och förenkla. De anordnar också regelbundna trygghetsvandringar för att belysa åtgärder som är akuta ur trygghetssynpunkt. I de områden där nya detaljplaner kommer att tas fram är skötselsaspekterna en del i beslutet för den framtida markanvändningen för olika områden.

Området söder om Gärdsås egnahemsområde sköts av Park- och naturnämnden. Nivån på skötseln avgörs av dem. I underlag lämnade till programarbetet har de inte angett någon förändrad skötsel för området. Däremot studeras förutsättningar och kostnader för att anlägga en stig som knyter samman Kvibergs park med Utbybergen över Gärdsås. Inga beslut är dock ännu fattade.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

37. Boende på Björnbacken 52,

Den boende motsätter sig förtätningsplanerna för den syd/sydöstra delen av område D. Området ligger angränsande till Björnbacken och används idag flitigt som rekreationsområde. Området är särskilt lämpat och uppskattat av barn.

Den boende här upplever att det blir svårare och svårare att ta sig med bil till de stora trafiklederna. Inte de centrala delarna men till exempel till E20.

Kollektivtrafiken finns men det är inte så täta turer och trångt på bussen.

Vad gäller Bergsjöns tillgänglighet till Göteborg och dess omnejd finns mycket utrymme för förbättring för att främja känslan av att Bergsjön är en del av Göteborg och inte en isolerad stadsdel som inte riktigt är välkommen in.

Kommentar: Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Se svar till Trafikverket och yttrande från Trafiknämnden.

Utökning av busslinjerna beslutas av Västra Götalandsregionen. Synpunkten skickas vidare.

Planprogrammet förslår åtgärder för att minska att Bergsjön är en isolerad stadsdel.

38. Boende Stora Björn 81,

Anser att det:

- inte ska vara för höga hus och huvudsakligen bostadsrätter.
- en lagom procent villor är också önskvärt.

- de lilamarkerade (på inlämnad karta) områdena bör bevaras som naturområden. Bebyggelse där skulle lämna djupa spår i naturområdet. De områden som har markerats på kartan är på berget söder om Björnbacken och området söder om Bergsjövalen.
- Områdena nedanför bergen som fungerar som naturliga vattenreservoarer är viktiga att bevara. Risk för översvämning kan vara stor annars i vissa perioder.

Kommentar: Programmet anger att det ska vara ett blandat innehåll i bebyggelsen, att storskaligheten ska brytas och att ny bebyggelse ska präglas av småskalighet och täthet.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Programmet kompletteras med avseende på översvämning dels på programkartan samt som ett avsnitt i fördjupningen.

39. Boende på Björnbacken 53

Den boende lämnar synpunkter inom tre olika områden som bör beaktas i den fortsatta planeringen:

- *Barriäreffekt mellan Björnbacken och Gärdsåsgatan*
Vid eventuell fortsatt planering för nybyggnation bör det tittas på möjligheter till kompletterande stråk för gångtrafik mellan Björnbacken och Gärdsåsgatan. Den nuvarande är en för lång omväg för många och har kompletterats med upptrampade stigar genom skogen.
- *Respektavstånd till befintlig bebyggelse*
Det finns två anledningar till att respektavståndet är viktigt dels för att bevara den arkitektoniska helheten samt att fortsatt värna den rika biologiska mångfalden. Det kan värnas förslagsvis genom att bevara inslag av den skog som finns i området idag samt tänka på vilka upplåtelseformer som planeras och ha dialog kring skötseln av området med boende på Björnbacken samt Gärdsås samfällighetsförening.
- *Utsikt och insyn.*
Vid planering av eventuell nybyggnad längs Gärdsåsgatan är det viktigt att planera för att fortsatt värna terrasshusens utsikt åt väster genom att inte bygga hus som skymmer eller att det ges direkt insyn mot fasader åt väster från den nya bebyggelsen.

Kommentar: I programkartan är ett stråk mellan Björnbacken och Gärdsåsgatan markerat som viktigt. Detta ligger vid de upptrampade stigarna. Vid en planläggning i området studeras detta vidare med avseende på placering och utformning.

Utgångspunkten vid utvecklingen av bebyggelseområdet utmed Gärdsåsgatan är att väva samman sociala och gröna (biologisk mångfald är en del av det) värden. Det är högst sannolikt att området kommer att utgöras av allmänna gröna ytor såsom i befintlig plan. Då är det Park- och naturförvaltningen som kommer att ansvara för skötseln av området. Området ägs idag av staden och upplåtelseformen för framtida bostäder avgörs i framtida så kallad markanvisning vilken beslutas av Fastighetsnämnden.

Programmet anger att terrasshusens utsikt åt väster ska värnas.

Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende

40. Boende på Teleskopgatan 2

Anser att det borde utbildas 10 arbetslösa ungdomar i solcellsinstallation och anlita dem för att montera solcellsmoduler på alla takytor (beräknad årsproduktion 850 kWh/kW.år). Det är en god investering både ekonomiskt, socialt och ekologiskt.

Vidare anser den boende att det ska upplåtas en lokal till en förening att driva cykelkök/makerspace/verkstadsbibliotek i.

Kommentar: Det är fastighetsägaren till de olika områdena som beslutar om eventuella solceller på taken. I Bergsjön finns det kommunala bostadsbolaget Familjebostäder som fastighetsägare. De har olika åtgärder för att skapa arbete och praktik för ungdomar i Bergsjön och andra delar av staden. Inom koncernen, Framtiden, finns också andra projekt till exempel ett där ungdomar utbildades till att ta hand om installation av bredband hos boende i området.

Familjebostäder och Göteborgslokaler har lokaler i området och de arbetar på olika sätt på att få in verksamheter i dem. Både kommersiella och andra genom olika subventioner. Om det finns någon förening som vill driva detta får denne ta kontakt med lokala aktörer i Bergsjön. Enklast att få kontakt är via Familjebostäders olika områdeskontor.

41. Boende på Siriusgatan 30

Anser att regelbunden städning även gäller parkering.

Den boende har också skrivit ner allmänna kommunikationer (bussar och spårvagnar) men inte någon information eller synpunkt till.

Kommentar: För parkeringar i området finns det flera olika ansvariga beroende på vad parkeringen är till för. För parkeringen vid Siriusgatan ansvarar Familjebostäder, till vilka den boende får rikta sin klagan. Om det gäller andra parkeringar uppmanar Stadsbyggnadskontoret att den boende kontaktar staden för att få hjälp med information om vem som är ansvarig för parkeringen.

42. Boende på Stratosfärgatan 62, Stratosfärgatan 62

Anger att det bara finns en bensinstation med bilverkstad och den vill de ha kvar.

Kommentar: I programmet för Bergsjön anges området för bensinstationen som område för småverksamheter och den kan i och med det ligga kvar. Efter programmets samrådstid har dock OKQ8 beslutat att det ska vara en automatstation och butiken har lagts ner.

43. Boende på Teleskopgatan 2

Den boende önskar inte att det byggs bostadsrätter utan hyresrätter istället. Det behövs fler hyresrätter. Det är idag svårt att få tag i ett boende dels för att det är dyrt med bostadsrätter samt att de hyresrätter som finns är dyra och svåra att få.

***Kommentar:** För en ökad social hållbarhet är en aspekt att det ska finnas blandade upplåtelseformer. I Bergsjön finns en stor dominans av hyresrätter och det är viktigt att skapa en större blandning. Staden arbetar aktivt för att komplettera med hyresrätter i andra områden med en annan sammansättning av upplåtelseform idag.*

44. Boende på Teleskopgatan 2

Anser att det vore idealiskt att bygga förskola ovanför och vid sidan av lekplatsen mellan Introduktionsenheten och Komettorget. Om man vill stärka Bergsjöbadet vore det ytterst lämpligt att bygga toaletter där, jmf Askimsbadet. Är tveksam till den upprepade betoningen av att (inte?) bygga annat än bostadsrätter. Vid dragning av transportleder ska man tänka på att bygga många farthinder. Många kör moped i 70-90 km/h genom Teleskopområdet, Stjärnbild och Rymdtorget. Det är livsfarligt och de små barnen är rädda.

***Kommentar:** Angående hyresrätter se svar till yttrande ovan. Vid utbyggnad av området mellan Komettorget och Rymdtorget (liksom alla andra områden) krävs att nya förskolor och skolplatser skapas. I det stråket kommer det att studeras var detta kan ske i vidare planläggning.*

Förslag på utformningen av gatorna kommer att tas fram i kommande detaljplaner. Generellt är det ett problem att det finns människor som inte håller hastighetsbegränsningar och utsätter andra människor för risker. Programmet anger att gator ska utformas för låga hastigheter. Det är mycket viktigt eftersom både miljö och skyltning behöver samspela för att skapa låga hastigheter i ett område. Enbart skyltning räcker oftast inte.

45. Boende på Rymdtorget 65

Den boende märker tydligt att gamla fördomar om området lever kvar och trots att det inte är mer osäkert här än någon annanstans känner många boende oro.

I planeringen önskar den boende att det läggs fokus på just känslan av säkerhet med ljusa, öppna ytor och mindre gångar, vrår samt skrymslen.

Den boende önskar även att staden funderar kring motion/naturstråk. Det skulle vara mycket uppskattat med upplysta stråk där man kan vandra/springa/jogga i skog eller i alla fall hyfsat naturnära.

Kommentar: I ett program är skalan stor och inte så detaljerad. I kommande detaljplanering är detaljeringsgraden större och vid förslag till utformning är känslan av trygghet en aspekt som vägs in i förslaget.

I närheten av Bergsjön finns upplysta stråk vid Geråshallen och i Kvibergs park. Det är förstås en bit från Rymdtorget. Stråk där man kan vandra/springa/jogga i annars, med markerade slingor, är i Utbybergen. I nuläget planeras ingen belysning här. I programmet föreslås att Utbybergen kopplas ihop med stråken i Kvibergs park. När och hur det kan ske är under utredning. Närmast Rymdtorget ligger dock friluftsområden Paradiset, där det enligt uppgift ska finnas uppmärkta leder. Detta området tillhör Partille kommun.

46. Boende på Meteorgatan 30

Den boende tycker att det ska byggas radhus mellan Meteorgatan o Rymdtorget. Så att det finns ”rika” svenskar och inte bara pensionärer att umgås med för invandrarna. Lekplatserna som finns är missköta och används inte. Föreslår ny ”lekplats” och stort grönområde nära komettorget. Medför möjlighet för mycket barn som leker samt vuxna som kan sitta på soffor (laga borden och sofforna) och titta på ”lekgräsmattan”. För 3-4 år sedan var ”Caritas” en träffpunkt för ”kometgatorna” där invandrare och svenskar umgicks och blev vänner. Lekplats nära ändhållplats som för några år sedan ansågs som Göteborgs bästa sköts inte och inga barn använder den. Det är kusligt att gå på gångvägen mellan denna lekplats och skogen (berget) och baksidan skolan bland annat.

Föreslår: Aktivitetsområde, sköta lekplatsen, isbana, samlingslokal, simhall för skolbarn och vuxna som inte kan simma.(med värme för oss pensionärer”). Torrlägg stort fuktigt område mitt emot komettorget, snygga till i skogen. Fler kolonilotter, skötarna bidrar mycket till att det inte bråkas så mycket.

Kommentar: Handläggaren förstår inte exakt vilka platser som menas men känner till att det finns olika delområden runt Rymdtorget och Komettorget som upplevs otrygga och missköta. Det har också framkommit i trygghetsvandringar i området. Både området runt Komettorget och området mot Rymdtorget föreslås förändras bland annat för att skapa mer trygghet och tydlighet. Inriktningen är en blandad bebyggelse med främst bostäder och lokaler här. Odlingar föreslås ligga kvar. Möjligheter till att skapa mer odling på kommunal mark finns via Park- och naturförvaltningen, hos dem kan man ansöka om det och starta nya odlarföreningar.

I nuläget finns inga politiska beslut om andra funktioner såsom simhall, isbana eller dylikt. Stadsbyggnadskontoret känner till att det finns omfattande önskemål om sådana funktioner men politiska beslut om detta krävs för att det ska planeras in. Programmet är dock utformat flexibelt för att det ska vara möjligt att komplettera med olika innehåll inom förslagna utbyggnadsområden.

47. Boende på Nebulosagatan 16 o 18

Trivs i Bergsjön men segregationen bör kanske göras något åt. Anser att man ska bevara sjön Bergsjön, ha flera och bättre affärer inom området,(kläder, ATG, m.m.) för att slippa gå till rymdtorget. Mera bänkar och bord som bildar samlingspunkter, Bättre vägförbindelser till Utby. Mer belysning på gångvägar. Bevara så mycket grönområde som möjligt för det är Bergsjöns lunga.

Kommentar: Sjön är definitivt något som ska bevaras men som också kan utvecklas som område vilket är det som föreslås i programmet. I programmet pekas också flera områden ut som viktiga mötesplatser, utformningen ska vara att bilda samlingspunkter här men hur det görs tas fram i senare skeden i processen. Belysning är en fråga som det arbetas med aktivt med i området, bland annat har det genomförts röjningar för att

ljuset ska nå ut bättre.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

48. Bergsjöns kyrka

Anser att alternativa förslaget för kollektivtrafik till Rymdtorget är bra med tanke på trafiken över torget. Om infarten söderifrån blir av skulle det minska trafiken genom torget.

Kommentar: *Tack för synpunkten.*

49. Boende på Meteorgatan 6

Anser att man ska bygga om eller renovera biblioteket och att man ska flytta några saker från Centrumbyggnaden till biblioteket och nya saker och affärer till Centrumbyggnaden. Ändra lekplatsen. Önskar också ny och lite större basketplan.

Kommentar: *Staden planerar för ett nytt kulturhus i anslutning till Rymdtorget. Biblioteket planeras att flytta in i nya lokaler där. Vad som istället inryms i de lokalerna är det fastighetsägaren som beslutar om. I detta fall är det Göteborgslokaler som ansvarar för det. Utformning av lekplatser och eventuella basketplaner beslutas inte i ett program som är så övergripande som detta. Synpunkten har skickats vidare till Park- och Naturförvaltningen.*

50. Boende på Stratosfärgatan 69

Anser att buss 57 borde stanna på Atmosfärgatan högst upp på berget. Vi som börjar bli gamla skulle uppskatta det. Det är ibland för lång tid mellan 58 bussarna vid Rymdtorget. Vid planering vid Atmosfärgatan så bör busshållplatsen bevaras, gärna tätare turer på 58 bussen. Likaså återvinningsstationen.

Kommentar: *Turtäthet på bussar beslutas av Västra Götalandsregionen. Med fler bostäder i området hoppas staden på en utökning av busstrafiken. Enligt programmet ska bussen fortsätta gå utmed Bergsjövägen såsom idag. Själva hållplatserna föreslås flyttas och placeras utmed Bergsjövägen istället för att svänga in och runt vid hållplatsen. Det kan skapa förutsättningar för snabbare busstrafik och bekvämlighet för resenärer. Från bostäderna medför det ett något ökat avstånd med det är fortfarande nära till busshållplatserna. Synpunkten skickas vidare till Västtrafik.*

51. Boende på Merkuriusgatan 1

Anser att man ska bygga nya lokaler för exempelvis föreningar för att samla barnen på ett ställe med aktiviteter.

Kommentar: *I nuläget finns inga politiska beslut om att bygga något sådant i Bergsjön. Stadsbyggnadskontoret känner till att det finns omfattande önskemål om sådana funktioner men politiska beslut om detta krävs för att det ska planeras in. Programmet är dock utformat flexibelt för att det ska vara möjligt att komplettera med olika innehåll inom förslagna utbyggnadsområden. I Kvibergs park finns möjligheter att uppföra föreningslokaler.*

52. Boende på Meteorgatan 30

Anser att lekplatser som finns vid Meteorgatan, vid Syrisk ortodoxa kyrkan inte fungerar inga barn leker där. Ta bort dessa och bygg hus.

Kommentar: *Lekplatsen tillhör bostäderna på Meteorgatan och förvaltas av samfällig-*

heten. För att göra förändringar får fastighetsägaren eller rättighetsinnehavaren ansöka om så kallat planbesked. Programmet kompletteras med andra områden vid Meteorogatan för utbyggnad.

53. Boende på Teleskopgatan 2

Anser att man ska lyfta grönområdena både (natur och kulturområdena). Skippa Rymdtemat och namnge efter Gröntema. Tänka på social hållbarhet och samarbeta med kollektivhuset Stacken.

Kommentar: I programmet pekas olika entréer till naturområden upp som viktiga punkter att utveckla. Det skulle ge en tydligare och bättre ingång till områdena.

Stadsbyggnadskontoret har varit i kontakt med namnberedningen som anser att namnen är en viktig del av kulturhistorien i stadsdelen och är särskilt typiska för sin tid.

En av utgångspunkterna i programmet har varit just social hållbarhet.

Vid uppstart av nästa planeringsskede, Detaljplan, sätts ramarna för hur arbetet ska bedrivas i varje fall bland annat hur möjligheterna till dialog och påverkan ska ske utöver den lagstadgade processen.

54. Boende på Kosmosgatan 2 och Zenitgatan 12

Anser att man ska bygga en simhall och en parkourbana.

Kommentar: I nuläget finns inga politiska beslut om andra funktioner såsom simhall. Stadsbyggnadskontoret känner till att det finns omfattande önskemål om sådana funktioner men politiska beslut om detta krävs för att det ska planeras in. Programmet är dock utformat flexibelt för att det ska vara möjligt att komplettera med olika innehåll inom föreslagna utbyggnadsområden.

Vad gäller parkourbana skickas yttrandet vidare till Park och naturförvaltningen.

55. Boende på Bergsjösvängen 70

Bor kvar i Bergsjön då det är en fantastisk naturlig miljö och mycket ren luft att andas in. Anser att de nya husen bör anpassas till de redan befintliga husen och att man ska värna ”vår” fina miljö. Bostadsrätter och hyresrätter behövs för att Bergsjön ska bli mindre segregerat. Ungdomarna behöver egna lägenheter.

Kommentar: Programmet anger att det ska vara ett blandat innehåll i bebyggelsen, att storskaligheten ska brytas och att ny bebyggelse ska präglas av småskalighet och täthet. Den befintliga bebyggelsen är väldigt olika beroende på område. Stadsbyggnadskontoret har valt att inrikta den nya bebyggelsen mot en småskalighet istället för att det ska bli mer av den storskaliga bebyggelsen som dominerar i området idag.

Vad gäller natur och miljö i Bergsjön finns fantasiska kvaliteter som förhoppningsvis ska kunna spridas mera och vara något som stadsdelen framöver förknippas med.

56. Boende på Rymdtorget 5

Längtar efter McDonald eller Café som är öppet till 22.00 där ungdomar och Bergsjöbor kan umgås. Slipper då åka in till stan eller till andra stadsdelar.

Kommentar: Stadsbyggnadskontoret förstår att de boende kan sakna olika butiker eller funktioner. I planeringen bestäms inte vilka butiker eller funktioner som ska finnas i olika centrum eller lokaler. För Rymdtorget behövs ett ökat underlag (mer köpkraft, invånare) för att leva vidare och utvecklas. Planprogrammet ger ökade förutsättningar för det och förhoppningsvis finns fler funktioner i stadsdelen i framtiden.

57. Anonym ungdom

Tycker att det är kusligt att sitta på sin balkong eftersom det är så mörkt. Har sin balkong mot skogen på bergskullen mellan Rymdtorget och Komettorget.

Kommentar: Bergsknallen förslås utvecklas med stråk och ny bebyggelse..

58. Anonym ungdom

Vill att det ska bli mer som i Paris. Mera människor också.

Kommentar: Med en utbyggnad enligt planprogrammet blir det fler bostäder och i förlängningen mer människor.

59. Anonym

Önskar löparbanor runt varje delstadsdel så att man kan ta en löprunda hemifrån runt bostadsområdena.

Kommentar: Slingor för motion finns i naturområdena runt området. Det förslås kopplas ihop bättre mellan Kvibergs park och Utbybergen för att få längre sammanhängande stråk. Inom och i anslutning till bostadsområdena är det gång- och cykelstråken som fyller funktionen som stråk även för löpning. Inga särskilda stråk föreslås utvecklas varken i programmet eller i underlag från Park och naturförvaltningen.

60. Anonym

Bankomat utanför centrum så man kan ta ut pengar även när centrum är stängt

Kommentar: Synpunkten skickas vidare till Göteborgslokaler som har centrumet.

61. Boende på Kvadrantgatan 34

Önskar utökad kollektivtrafik från Atmosfärgatan som ligger upp på berget långt ifrån allting. Skulle uppskattas mycket av befolkningen. Ex stopp för Buss 74, en linjebuss till eller utöka med minibussar. Det är mycket uppför från Komet till Atmosfär. Buss 58 är inte i tid. Små bussar som äldre kan ta till Komet, Galileis, Rymdtorget närmare spårvagnen.

Kommentar: Utökning av busslinjerna beslutas av Västra Götalands regionen. Synpunkten skickas vidare.

62. Boende på Kvadrantgatan 6

Anser att man ska bygga på trevåningshusen till femvåningshus. Man ska ha hiss i dem för gamla och rörelsehindrades behov.

Kommentar: Det är upp till varje fastighetsägare att ta initiativ till eventuell påbyggnad. Programmet omöjliggör inte detta i Bergsjön. De fastighetsägare som önskar bygga på sina hus får ansöka om så kallat planbesked. I varje område görs en utredning för att se om det är lämpligt eller ej. Det finns bra exempel på sådana påbyggnader där även hiss har byggts till.

63. Boende på Tellusgatan 1

Anser att platsen vid den gamla Bensinstationen kan passa bra för att ha något för ungdomsträff eller liknande. Tomten är stor och ligger lite bort från bostäder

Kommentar: Stadsbyggnadskontoret tolkar att den tomt som menas är den vid Rymd-
torget. Den tomten förslås utvecklas. Till vad bestäms inte i planprogrammet utan i
andra beslut inom staden då det är staden som äger marken.

64. Boende på Atmosfärgatan

Anser att man ska bygga simhall.

Kommentar: Att bygga en simhall bestäms inte av ett planprogram. Beslut om att bygga
olika funktioner till exempel simhall tas inom andra delar av stadens organisation.
Planprogrammet möjliggör inte att kunna komplettera Bergsjön med en simhall.

65. Boende på Tellusgatan

Anser att det behövs en lokal där alla åldrar kan träffas och ha roligt tillsammans. T ex
sy, sticka eller för andra idéer som kan komma efterhand. En lokal för kvinnor behövs.

Kommentar: I nuläget finns inga politiska beslut om att bygga något sådant i Bergsjön.
Stadsbyggnadskontoret känner till att det finns omfattande önskemål om sådana funk-
tioner men politiska beslut om detta krävs för att det ska planeras in. Programmet är
dock utformat flexibelt för att det ska vara möjligt att komplettera med olika innehåll
inom förslagna utbyggnadsområden. Vid Rymdatorget planeras för ett nytt Kulturhus där
det ska finnas utrymme för olika typer av aktiviteter.

66. Boende på Teleskopgatan 6

Anser att det är positivt att göra Bergsjön mer attraktiv som stadsdel och att det är bra
att binda den samman med Kortedala och Utby. Men anser att separationen av biltrafik
och andra trafikantgrupper är genomtänkt och bra och förstår inte att man vill slå sönder
detta. Bilfria promenadstråk och cykelvägar är positivt för boendemiljön i Bergsjön och
att öppna för genomgående trafik skulle enbart försämra miljön. Anser att påståendet att
genomfart för biltrafik skulle göra stadsdelen tryggare är fel och jämför med Kortedala
där man stängt genomfartsgator för att förbättra miljön och öka tryggheten för de boen-
de.

Kommentar: Separeringen av trafiken har både positiva och negativa sidor. De positi-
va nämns av den boende. Men det finns också negativa som att det upplevs otryggt vil-
ket har kommit fram bland annat under tidigare vandringar i stadsdelen men också nu
under samrådet. Det påverkar människors förutsättningar att röra sig i stadsdelen och
ta sig mellan de olika delarna samt funktioner. Att skapa en mer blandad trafik i utval-
da stråk påverkar upplevelsen av trygghet positivt och ökar förutsättningarna för flera
att röra sig där. För att inte skapa negativa effekter av biltrafiken är utformningen av
stråken för en blandad trafik avgörande. Det är trafikmiljöer för en lugn trafik som ska
skapas. Ett programskede är ett för tidigt skede under planeringen för att säga exakt
hur det ska se ut. Det blir vidare studier på de olika platserna under nästa planerings-
skede.

67. Boende på Stratosfärgatan 62

Anser att buss nr 57 mellan Rymdatorget och Siriusgatan även ska stanna vid Atmosfär-
gatan eftersom den ligger högst upp på berget. ”Det skulle underlätta vid inköp av dag-
ligvaror. Vi blir ju bara äldre och äldre.”

Kommentar: Utökning av busslinjerna beslutas av Västra Götalands regionen. Syn-
punkten skickas vidare.

68. Boende på Stjärnbildsgatan

Anser att det är bra med olika typer av bebyggelse men att det som behövs är billiga
hyresrätter. Bättre förbindelser från spårvagnshållplatser ut till andra områden så länge

vagnarna går samt fler vagnar och turer i spårvagnstrafiken behövs. Svårt i rusningstrafiken speciellt med barnvagn/rullstol.

Många områden känns bortglömda, och mycket skräp finns. Underhåll krävs på de gemensamma platserna som exempelvis hållplatserna och hissen vid Rymdtorget. Trasiga bilar (i skogsområdena) behöver fraktas bort.

Den boende anser att det är viktigt att bevara naturen och de fina stora träd som finns i närheten av de områden som ska bebyggas.

Geråshallen är fantastiskt bra och viktig för området!

Koloniområdena är bra och utvecklingsbara viktiga att behålla och utvidga.

Kommentar: *I staden pågår olika projekt med att försöka utmana och hitta nya vägar för att få fram nya billiga hyresrätter. Dock är det också så att det historiskt är äldre bebyggelse med lägre standard som har stått för de billiga bostäderna. Framtidens billiga lägenheter kommer troligen att finnas i byggnader som finns redan idag. Dessa behöver tas om hand och kontinuerligt underhållas på bra sätt. I Göteborg liksom andra städer finns många bostäder i behov av renovering. Det pågår inom detta område olika tankegångar och projekt om hur man skulle kunna göra för att dessa renoveringar inte ska påverka hyran för mycket eller skapa onödigt hög standard som inte efterfrågas av boende. Var och hur det landar vet vi inte idag.*

Stadsbyggnadskontoret är medveten om att skötselnivån är låg i vissa områden och att det finns en problematik kring skötseln eftersom det finns ett splittrat ansvar på olika ytor inom stadsdelen. Stadsdelsförvaltningen arbetar för att skapa bra samarbeten och förenkla. De anordnar också regelbundna trygghetsvandringar för att belysa åtgärder som är akuta ur en trygghetssynpunkt. I de områden där det kommer att innebära att nya detaljplaner, görs är skötselaspekterna en del i beslutet om den framtida markanvändningen för olika områden.

I samband med nya utbyggnadsområden ingår att titta på stråk till exempel till hållplatserna. Flera hållplatser har nyligen åtgärdats för att det ska vara lättare att ta sig till och från dem.

Turtäthet för spårvagnen beslutas av Västra Götalandsregionen och/eller Västtrafik.

Stadsbyggnadskontoret ser naturen i och runt stadsdelen som en stor kvalitet för stadsdelen. Större delen av detta föreslås finnas kvar.

Ansvar för att frakta bort bilvrak är främst ägarens men kan också bli markägarens beroende på situation och vrakets skick. Anmäl stående vrak till staden och/eller polisen.

Geråshallen ligger utanför programområdet. Inga förändringar för detta område eller intilliggande föreslås.

Koloniområdena föreslås finnas kvar i programmet.

69. Boende på Stratosfärgatan 80

Anser att det är bättre att rusta upp det som finns och att se över kollektivtrafiken. De boende i området har bara buss 58 att förlita sig på och önskar att buss 57 trafikerar alla områden. Till Rymdtorget har den boende för svårt att ta sig på grund av höjdskillnaderna. Den boende tycker att det är bättre att inte ha biltrafik i områden och att man inte ska förstöra skogen och naturen som är Bergsjön signum.

Kommentar: Se svar till nr 68 och nr 66.

Utökning av busslinjerna beslutas av Västra Götalands regionen. Synpunkten skickas vidare.

70. Boende på Stjärnbildsgatan 78

Anser att det är bra att man även på centralt håll upptäckt stadsdelen Bergsjön och att det händer något bra där. Refererar till utredning av IMA 090116 "Bilderna av Bergsjön" och undrar hur den fått påverka det som nu planeras.

"För ungdomar särskilt de lite yngre finns närmast ingenting att göra efter dagis och under helgerna". "Tonåringarna behöver åka till Kviberg för att hitta något" Förr fanns minst en ungdomsgård. Vad av detta ingår i planerna?

Anser att under 40 år har det mesta bara blivit sämre och att förvaltningen av bostadshusen inte fungerar.

Kommentar:

Utredningen är en av många som har gjorts i och om Bergsjön. Den har tagits fram för stadsdelens räkning och stadsdelen är i hög grad medverkande i planeringen inom staden. Något som starkt har påverkat arbetet är speciellt det här med arbetsplatser och företagande. Det finns få arbetsplatser i stadsdelen och det finns en efterfrågan på olika lokaler att starta och driva företag i. Dagens utbud av lokaler stämmer inte överens med det som efterfrågats. För att få mer kunskap om det har ett samarbete mellan stadens interna avdelningar som jobbar med näringslivet och Business Region Göteborg funnits för att hitta andra vägar. Därför har programmet förslagit områden som kallas för småverksamheter, det är den typen av lokaler som efterfrågas mest och där flera företag skulle kunna starta om det fanns större möjligheter. I övrigt finns vetskapen om att bilden av Bergsjön är komplex och att den ser mycket annorlunda ut från den generelle Göteborgaren och Bergsjöbon.

I Bergsjön finns ungdomsgård som nu också har renoverats. Park och naturförvaltningen har gjort satsningar på mötesplatser och den offentliga miljön för att kunna locka och aktivera fler bland annat ungdomar. I Bergsjön finns tillgång till både idrott och kultur för olika aktiviteter på fritiden. En del av stadens utbud för invånarna ligger mycket riktigt inte i varje stadsdel utan kan också ligga i angränsande områden. För invånarna i Bergsjön är det nära till Kviberg och det utbud som finns där. Kvibergs park planeras också att utvecklas med fler funktioner.

I stadsdelen går det att se att förvaltningen i området är ojämn. Det pågår olika satsningar i olika delområden. Förvaltningen är ägarens ansvar såvida det inte är så dåligt att det är fara för människors hälsa då det kan bli fråga om så kallad tvångsförvaltning. Staden kan främst påverka sina egna bostadsbolag. I Bergsjön är det Familjebostäder som har områden vilka i dagsläget har eller står inför större satsningar på renoveringar.

71. Boende på Meteorgatan 2

Anser att inriktningen är bra och tillstyrker den angivna utgångspunkterna i programmet. Göteborg vill bygga mer i mellanstaden för att skapa en mer stadslignad stad. Den blandade kvartersstaden är idealet vilket förbiser att förorter som Bergsjön har andra funktioner än den kompakta kvartersstaden och även andra kvaliteter.

Den boende anger att det dock finns målkonflikter och enskildheter som behöver påtalas.

- *Om att bygga ihop Bergsjön-Kortedala*

Tanken om att bygga ihop stadsdelarna är i princip bra men inte lämpligt och knappast realistiskt. Den boende hänvisar till lågt folkliv i omgivningen, låg köpkraft för

- lokaler, bullernivåerna, brist på naturområden och nackdelen att hastigheterna behöver sänkas på Ljusårsvägen.
- *Om att bygga ihop Bergsjön-Utby*
Närmast Gärdsås är det möjligt att bebygga området längs gatan och därmed förkorta avståndet mellan stadsdelarna. Däremot är det inte möjligt att bebygga övriga delar av detta område och samtidigt bevara och förstärka befintliga kvaliteter. Detta på grund av att det är ett spridningsområde mellan Kviberg och övriga skogsområdet, en vandringsled föreslås här, det är bostadsnära grönområden för rekreation och lek samt att landskapsbilden skulle försämrans med den obrutna brantlinjen från Gärdsås till Fjällbo.
  - *Bergsjövägen*
En sammanslagning av ringled och intilliggande gata kan ske vid Siriusgatan i väster samt i höjd med Zenitgatan och Kosmosgatan. I östra Bergsjön är dock andra projekt viktigare, se vidare under Tidsordning. Det kan vara en god idé att bygga om vägen för att minska ringledskaraktären även om den boende inte anser att den utgör någon barriär eller att det är otryggt med tunnlar.
  - *Sydöstra Bergsjön*
Dra inte ner spårvägen till Bergsjövägen, Komettorget kommer att fungera väl när busstrafiken från möjlighet att följa spårvägsstråket till Aniaragatan. Upplåt inte området närmast öster om korsningen till Kometgatan för blandad bebyggelse området används för utflykter av närboende och förskolor.
  - *Bergkullen mellan Meteorgatan och Aniaragatan*
Bevara skogen och kullen då det är ett värdefullt inslag i landskapsbilden och används av närboende och förskolor. Att spränga ner berget skulle vara den värsta naturförstörelse den boende kan tänka sig. Bergkulle måste behållas som parknatur så som parkplanens utvecklingsförslag anger.
  - *Bergsjöskolan-Komettorget*
En bussförbindelse här leds bäst, billigast och enklast på befintlig gata västerut från Rymdtorget mot Bergsjöskolan och sedan på Aniaragatan. Busshållplats kan skapas nära skolan och anslutas till spårvagnshållplatsen via tydlig skyltning. Rymdtorgets spårvagnshållplats bör vara kvar där den är. För trygghet vid hållplatsen bör byggnation av terrasshus ske i slänten norr om hållplatsen och Bergsjöskolans gård. Någon ny knutpunkt i anslutning till Aniaragatans slut behövs inte här. Det är viktigt att behålla miljöerna vid lekplatsen med idrottsplan. Den används vid idrottsundervisning, träningsmatcher och spontanidrott även om den görs mindre då mark krävs för bussgatan längs spårvägen.
Nytt gångstråk mellan norra delen av Atmosfärsgatan och detta område behövs inte. I södra delen skulle någon bebyggelse kunna ske i anslutning till vändslingan och koloniområdet.
  - *Mikrobyar i anslutning till Mellbyhöjd (Jupitergatan)*
Vid Meteorgatan och Nebulosagatan finns vidstäckta P-garage och P-platser i marknivå. Ny småskalig bebyggelse här skulle bryta ringledskaraktären här. Liknande möjligheter finns vid Nebulosagatans norra del. Dock bör det öst-västliga gröna stråket ner till bergen norr om Mellby i Partille kommun bevaras.
  - *Bergsjöbadet*
Tanken att stärka entrén till sjön får inte innebära att delar av berget nordost om sjön helt eller delvis tas bort.
  - *Tidsordning*
För den västra delen bör den första etappen vara Siriusgatan. Sedan idrottstråket. Om de återstående etapperna inte blir av är det mesta vunnet.
För östra Bergsjön är Kulturhuset närmast i tiden. Därefter är det angeläget att med bussgatan längs spårområdet sedan bebyggelse söder om spårvägsslinga och livs-

medelsbutik. Därefter kan föreslagna mikrobyar vid Mellbyhöjd följas samt någon form av terrasshus i slänten mellan Rymdtorget och Stjärnbildsgatan.

Kommentar: Parallellt med programarbetet har det pågått ett forskningsprojekt, Dela(d) stad, se mer under övergripande svar ovan. Det pekar på att om det är något som ska göras med avseende på social hållbarhet och integration är det att bygga ihop stadsdelarna.

Delar av föreslaget utbyggnadsområde D, på berget söder om Stora Björn utgår från programmet. Ett nytt utbyggnadsområde utmed Bergsjövägen i höjd med Meteorgatan och Nebulosagatan tillkommer i programmet.

Föreslagen förlängning av spårvägen utgår ur programmet.

Parkplanen anger att kullen mellan Metorgatan och Aniragatan kan upplåtas till ny bebyggelse. Programmet följer detta ställningstagande och förslår att det kan utvecklas till blandad bebyggelse.

Bussgatan som den boende föreslår från Rymdtorget och Aniragatan har varit uppe som förslag under många år men ett stort problem är att delar av vägen går över ett p-garage. Det har gjorts utredningar kring vad den konstruktionen tål och det har visat sig att den inte tål busstrafik i den utsträckning som till exempel linje 58 kräver. Att dra en busslinje i den sträckningen skulle innebära att p-garaget skulle behöva omfattande förstärkning. Det är huvudorsaken att andra alternativ har studerats inom ramen för detta programarbete liksom tidigare program för området runt Komettorget. Den diagonala kopplingen från Rymdtorget mot Bergsjön har trafikkontoret tagit upp som en av de viktiga att utveckla för området liksom området vid Rymdtorgets spårvagnshållplats.

Slänten norr om Rymdtorgets spårvagnshållplats förslås utvecklas i programmet. Vilken typ av bebyggelse utreds i senare planskede och i samband med markanvisningar som beslutas av Fastighetsnämnden.

Det finns inga förslag att ta bort berg vid Bergsjöbadet.

Programmet anger inte någon tidsordning för de olika etapperna. Det är många faktorer som påverkar vilken ordning det blir.

72. Boende på okänd adress,

Anser att Kortedalaskogen ska bevaras. Skogsområdet fungerar som rekreationsområde för människor bosatta i Kortedala, Utby och Bergsjön. Gångvägarna, promenadstråken och grönyrtorna är naturligt integrerade element i området där människor möts och har möjlighet att lätt få tillgång till naturen utan att behöva resa. Den boende anser att området också har en häpnadsväckande biologisk mångfald för att vara ett stadsnära naturområde. Området inhyser småfåglar, fladdermöss, rådjur, älg, huggorm och hasselsnok.

De boende delar stadens önskan om att lyfta Bergsjön men att förtäta området skulle förinta det unika och vackra med det samt att ta skogsområden.

Kommentar: Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Bergsjön liksom intilliggande stadsdelar ligger översiktligt inom det område som kallas Mellanstaden. Det är inom detta område som Göteborg främst ska byggas ut. I ett planprogram tas sedan fram förslag på hur vilket är det som presenteras här.

73. Boende på okänd adress

Den boende anser att det är viktigt att det skapas mötesplatser inte bara för ungdomar utan även för äldre. Det behövs plats för möten, aktiviteter med lokaler för kultur, utbildningar, samhällsinformation med mera. Det bör vara i anslutning till torget som är

platt och tillgängligt. Kommunikationerna bör utökas dit för att det ska vara smidigt och lätt att ta sig dit.

Kommentar: Vid Rymdtorget pågår planering för ett nytt kulturhus med olika typer av lokaler.

De mötesplatser som skapas generellt i staden ska rikta sig till alla göteborgare även äldre. Förslag på utformning och innehåll av mötesplatserna tas fram senare i processen.

74. Anonym

Den anonyme vill stoppa förslaget med fler bostäder eftersom hen inte vill ha fler socialfall här.

Kommentar: *Staden har en generell strategi för att skapa en mer blandad befolkning i staden som helhet. Det skapar bättre förutsättningar för människor att komma ut i arbetslivet och att skapa sig ett bättre liv med bra livsmiljö. Utifrån forskning medverkar detta planprogram till den strategin.*

75. Boende utan angiven adress

Synpunkter på: Gångstråket Komettorget – Bergsjöskolan: ”Saknas bommar. Vissa kör för fort med mopeder kring lekplatsen där barn leker och andra promenerar”

Utveckling av Buss 57: Föreslår att buss 57 åker in på smågatorna eftersom det är backigt i Bergsjön.

Trottoar mot Tycko Brahes gata: Ungefär 200 meter trottoar och cykelväg saknas utefter första biten av Astronomgatan från Ljusårvägen (Stadsbyggnadskontorets tolkning av beskrivningen i yttrandet). ”Skulle vara skönt att få den”.

Kommentar: *Det är tillåtet att köra vissa typer av mopeder på gång- och cykelbanan förbi lekplatsen.*

Kollektivtrafiken beslutas dock av Västtrafik/Västra Götalandsregionen. Synpunkterna som kommit in skickas vidare.

Den sträckan som saknar trottoar och cykelbana är inte planerad för gång och cykeltrafik. Det är ett resultat av den trafikseparering som finns i stadsdelen. Programmet pekar på att vägar ska göras om till gaturum för alla och där det finns behov komplettera med gång och cykel eftersom det finns efterfrågan på det. Tyvärr är inte denna sträcka prioriterad i programmet att åtgärda.

76. Boende på Siriusgatan 90

Önskar att det fanns möjlighet att göra guidade stadspromenader i eget tempo genom att det till exempel skapades en skriftlig guide som man kan följa eftersom alla inte har möjlighet att följa med i ett normalt tempo.

Kommentar: *Tackar för synpunkten och noterar det till framtida inbjudningar.*

77. Boende på Teleskopgatan 2

Är positiv till olika typer av bebyggelse såsom bostäder, verksamhetslokaler och mötesplatser.

Hyresrätter med rimlig/låg hyra är det man ska satsa mest på anser den boende. Och anser dessutom att man ska satsa på bygg- och bostadsmarknader, stiftelser och kollektivhus. Detta ”för att människor ska ha makt över sitt boende, livsmöjligheter och för att skapa gemenskap och kultur av demokratisk styrning och självförvaltning.”

Radhus som hyresrätt är ett förslag från den boende.

Den boende anser att man ska bygga genom allmännyttan. Skapa även kooperativa hyresrätter. Kooperativhuset Stacken som finns i stadsdelen ses som något som kan användas som resurs och stödande exempel.

Satsa inte på bostadsrätter. Dyra bostadsrätter har bara de kapitalstarka råd med och det späder på den ”ekonomiska bostadsbubblan”.

Vid ombyggnation/nybyggnation ska man begränsa hyreshöjningarna och ge hyresgästerna inflytande avseende ombyggnationerna och hyresnivåerna. Anser att man ska ställa krav på att alla ska ha råd att bo kvar.

Den boende hänvisar till programmets intentioner och den genomförda stadsvandringen i området där det uttryckts ambitioner om att skapa en blandning av upplåtelseformer. Detta för att få större blandning av människor med olika bakgrunder och inkomster samt ge ökad möjlighet till ”bostadskarriär” i Bergsjön. ”Forskning visar på att bygga dyra bostäder i områden som har låg socioekonomisk status inte har bidragit i stor utsträckning till större integration” enligt den boende som vill ha en utredning kring och svar på frågan ”hur satsning på bland annat bostadsrätter/dyra bostäder/olika upplåtelseformer i Bergsjön ska bidra till integrationen.

Forskning visar att bilden av bostadskarriär inte stämmer och statistik visar att människor håller sig till samma upplåtelseform och typboende. Den boende efterfrågar därför underlag för intentionerna om bostadskarriär.

Menar att fokus bör vara att bygga bostäder för att folk ska ha råd att bo och att man främst ska täcka behovet för låginkomsttagare. Anser att segregationen är ett stort problem men undrar: ”Hur mycket satsas på att bygga billiga hyresrätter i områden med hög socioekonomisk status och på att skapa mötesplatser i centrum.”

Beträffande trafik säger den boende ja till att premiera gång, cykel och kollektivtrafik och till sammanhängande leder men nej till mer biltrafik med hänvisning till klimat, miljö, buller och trafikosäkerhet.

Skapa rörelse genom mötesplatser och verksamheter.

Avsätt mark för fler kolonilotter och stadsnära odling i större skala. ”Att odla är en inkomstmöjlighet och behövs för hållbara lokala ekonomier, miljö och klimat. Odling kan också fungera som mötesplats.

Vill att man undersöker bullernivåerna och att man ska bygga bullerskydd där det är hög nivå på buller vid bebyggelse.

Anser att man ska ställa krav på energieffektivt byggande och premiera ”passivhus och plushus”

Anser att det är bra att stärka Bergsjön som mötesplats, men att det är viktigt att bevara naturen och att man ska vara försiktig med ingrepp. Vill dessutom att man bygger vattenrutschkana och bastu.

”Bygg ihop Bergsjön. Idag består Bergsjön av ett antal mindre oaser/centrum som inte blir en kritisk massa för att bilda levande centrum”. Kullar och berg skapar barriärer mellan delarna. Vill att man undersöker hur man kan överkomma detta och ”bygga ihop” för att få levande centrum och mötesplatser.

Anser att man ska säkerställa inflytande i processen. Menar att man bör anställa boende i området till de processer som är kopplade till om- och nybyggnationerna. Detta för att få förankring men även som ett led i att stödja området som idag har hög arbetslöshet. Detta kan ske genom till exempel workshops med de boende där man kan belysa olika

problem inom området samt hur prioriteringar behöver göras. Exempelvis hur man prioriterar pengar till park, vägar och mötesplatser.

Kommentar: Inom forskning finns olika falanger som visar på olika mönster och grund för vad som är en eftersträvansvärd utveckling. Det som staden arbetar för och har som mål har som utgångspunkt att en social mix i staden är en positiv utveckling. I Göteborg idag ser vi en ökad boendesegregation vilket ger invånarna olika möjligheter till ett bra och hälsosamt liv samt påverkar möjligheterna till egen försörjning. Dagens förhållanden visar på en negativ utvecklingsspiral för en del områden där Bergsjön är ett av dem. Staden ser oroväckande på den utvecklingen som sker och arbetar med åtgärder varav stadsutveckling är en.

Befintliga fastighetsägare vittnar om att det finns behov av olika upplåtelseformer och storlekar på boende då delar av de boende söker sig till andra områden fast de vill bo kvar i Bergsjön men det finns ont om andra alternativ. Ett ensidigt utbud spär på segregationen i staden när människor som skapar sig bättre förutsättningar socioekonomiskt väljer att flytta trots en önskan om att stanna i stadsdelen.

Att förvalta, renovera och bygga om är varje fastighetsägarers ansvar. Stadsbyggnadskontoret undrar vem den boende menar när hen hänvisar till "man" som är den som ska ställa krav vid renoveringar. Om det menas att staden ska göra det, kan det göras på de kommunala bolagen genom politiska direktiv. Enligt Stadsbyggnadskontoret är det en viktig aspekt att de boende ska kunna bo kvar i området i renoveringsfrågan. Det är dock inte den enda frågan.

Processerna kring om- och nybyggnationerna ansvarar varje fastighetsägare för. Stadsbyggnadskontoret har fått information att det anställs människor från området i flera pågående processer.

Planprocesserna ansvarar staden för. I varje enskilt projekt avgörs hur processen ska göras.

I staden pågår olika försök att skapa billiga hyresrätter i olika områden. Det finns idag inga svar på hur det kan göras men de projekt som är igång följs och intentionen är att lära sig och bli bättre på det.

I markanvisningar som beslutas av fastighetsnämnden anvisas mark till olika byggemaskiner i olika områden. Vilka som får markanvisning i Bergsjön beslutas inte i programmet men det anger att det är en möjlig form som passar i området. Framtidens olika bostadsbolag arbetar med kollektivhus.

I markanvisningarna från fastighetskontoret finns olika krav på energinivåer med idag. Inom ramen för plan- och bygglagen finns inte möjligheter till att ställa sådana tekniska krav.

Befintliga områden för odling i Bergsjön föreslås ligga kvar. Inga nya större områden planeras men generellt är staden positiv till stadsodling och ansökan för att bedriva odling på allmän plats kan göras till Park- och naturförvaltningen. Odlingsområden på privat mark finns också i Bergsjön och det ansvarar varje fastighetsägare för.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

Programmet följer stadens strategi för Trafik som just prioriterar gång, cykel och kollektivtrafik.

Programförslaget innehåller förslag på utveckling av mötesplatser och utrymme för mer verksamheter. Förhoppningen är det ska leda till mer rörelse och människor på platser och stråk.

Kartläggning av bullernivåerna i Göteborg utförs regelbundet av Miljöförvaltningen. Utifrån denna görs sedan bedömningar av vilka områden som kan kräva insatser och vilka åtgärder som kan tas. Om den boende anser sig störd anmäls detta till Miljöför-

valtningen. Kartläggning finns publicerad på stadens hemsida.

78. Styrelsen för Gärdsås Samfällighetsförening

Representerar 115 hushåll och ställer sig ”positiv till den satsning och upprustning som föreslås för vår stadsdel”.

Föreningen anser att byggnationen utefter Gärdsåsgatan utgör en bra komplettering till satsningen på Rymdtorget och att detta kan bli positivt för Bergsjön.

Man ställer sig däremot ytterst tveksam vad gäller tillvägagångssättet att först kalhugga och bygga för att därefter etablera en park. Föreningen menar att en anlagd park inte får de naturvärden som den åldersdifferentierade blandskog som nu växer på platsen har. Dessutom menar man att illustrationen i programmet ger en missvisande bild av skogens karaktär och att skogen består av flera arter än illustrationen ger bilden av.

Trafiken som genereras (ca 1100 fordon per dygn) på Gärdsåsgatan är ett problem som är viktigt att lösa i samband med byggnationen.

Byggnation på ”hyllan” mot Utbybergen är ingen bra idé anser föreningen. Skälet är att det är ett rekreationsområde för boende inom Gärdsås Samfällighetsförening, Lilla och Stora Björn samt för boende i Utby. Man hänvisar också till att det finns ett rikt djurliv samt gott om bär och svamp. Topografin är delvis svår och stup på 30 till 40 meter finns. Det senare används flitigt av bergsklättrare.

Föreningen ställer sig ytterst tveksam till skrivningen ”bygg på höjden”. (Mellan Bergsjövalen och Gärdsåsgatan). Man menar att detta antyder bebyggelse av höghus. Föreningen är ytterst negativ till en sådan utbyggnad. eftersom detta kommer att påverka boendemiljön negativt för Samfällighetens medlemmar. Dessutom är Stora Björn knappast byggd för att klara de tunga transporter som kommer att krävas under byggtiden menar man. Och frågar hur till exempel vatten och avloppsfrågan i detta område ska lösas.

Föreningen ifrågasätter att Bergsjövägen fungerar som en barriär eftersom majoriteten av människorna bor innanför Bergsjövägen/Ljusårvägen. Och undrar hur mycket mark det finns att bygga på utanför ”denna slinga”.

Om man nu bygger om Bergsjövägen för att slippa tunnlar och broar ska man då ha övergångsställen med stoppljus undrar man. Och även om vägen blir smalare hur nära kan man bygga och vad är avskärmande bebyggelse i sammanhanget.

Istället för att bara satsa på Rymdtorget bör man även satsa på ett nytt servicecentrum i Västra Bergsjön för att minska obalansen mellan de tre områdena Västra Bergsjön, Teleskop/Kvadrant och Östra Bergsjön. Idag söker sig invånarna i Bergsjön till Angered och Partille för sina inköp och föreningen är positiv till att göra ett försök att vända den strömmen genom ökat serviceutbud.

Föreningen anser att det inte är något eftersträvansvärt att öka biltrafiken i området och frågar hur mer biltrafik i områdena kan ge en tryggare livsmiljö. Man bör heller inte ta helt avstånd från Scaftplaneringen menar man. Och framhåller att just att komma nära naturen och bort från centrala stadens giftiga inversion var starka skäl för människor att söka sig hit på 60- och 70-talen. Därtill fick man ljusa och välplanerade lägenheter.

Föreningen menar beträffande rörlighet i boendet att från HSB på Kvadrantgatan kommer köpare av fastigheter till Stora Björn och från Kosmos och Zenitgatorna flyttar man till Bergsjösvägen.

En orienteringstavla borde vara tillräckligt för att göra det lättare att hitta menar man och uttrycker oro för stora ingrepp i mening att synliggöra Bergsjöbadet.

Ungdomarna i stadsdelen har av duktiga lärare under skolåldern fostrats till att umgås med naturen på ett bra sätt. Eftersom de är för de man planerar ska man vara varsam med förtätningen. Spara därför så många grönområden som möjligt menar föreningen.

Med villor och radhus till vettiga priser underlättas integrationen menar föreningen. Man är däremot skeptisk till att integrationen underlättas genom förtätning. 2500 nya hyreslägenheter ger bara boende med kort boendekarriär. Vilket inte gynnar integration.

Beträffande spårvagnshållplatserna i Bergsjön menar föreningen att dessa är otrygga, särskilt kvälls- och nattetid. Men att flytta Rymdtorget's hållplats söderut bidrar inte till ökad trygghet och man anser även att gångstråk genom Bergsjöskolan är en långsökt tanke.

Föreningen menar vidare att Komettorget's vändslinga är nödvändig att flytta/ändra men att det finns praktiska hinder eftersom där ligger en affärsbyggnad och en förskola. Kanske ska man ta bort affärsbyggnaden helt och bygga nya bostäder i kombination med ett mindre köpcentrum resonerar man och menar att man härmed kan få fler människor i rörelse under en större del av dygnet vilket i sin tur bidrar till högre trygghet vid ändhållplatsen.

Föreningen ifrågasätter tanken på att skapa en vändslinga på andra sidan Bergsjövägen.

Hur mycket av *Program för Bergsjön* och *Trafikutredning för Bergsjön* bygger på fältarbete och hur mycket är en ren skrivbordsprodukt frågar sig föreningen.

”Stora delar av stadsdelen Bergsjön byggdes under 1960- och 70-talen och tillhör den del av miljonprogrammet med hyreslägenheter som ofta kritiserar för dess bostads-segregerande effekt.” Därför, menar Föreningen, krävs inte bara en förtätning av stadsdelen med andra boendeformer utan även en upprustning på ett tillfredsställande sätt av de befintliga hyreshusen och dess mycket nedslitna boendemiljöer som man anser tillåtit förfalla till långt ”under lägsta boendestandard”.

”I det framtida planeringsarbetet bör vi boende i Bergsjön få vara med i diskussionerna. Gärdås Samfällighetsförening ser, genom sin styrelse, fram emot att vara delaktig i det fortsatta arbetet med att utveckla livs- och boendemiljön i Bergsjön” avslutar föreningen.

Kommentar: *I ett hela staden perspektiv ligger övriga staden utanför barriärerna Bergsjövägen och Ljusårvägen. De delarna av Bergsjön som ligger innanför är fysiskt segregerade från övriga staden/regionen. Det har stor påverkan på livsmiljön och chanserna på arbetsmarknaden. I forskningsprojektet Dela(d) stad (se ovan under Övergripande svar) har de kommit fram till att det har större påverkan än forskarna inledningsvis trodde själva. Det är av stor vikt att skapa ett sammanhängande stadsområde.*

Utformningen av nya gator studeras i kommande planering, vilken typ av övergångar för gående och cyklister studeras vidare i det skedet. Med avskärmande bebyggelse menas att byggnader placeras så att de negativa effekterna av trafik såsom buller minskas på gårdar, uteplatser eller andra ytor för social gemenskap i boendemiljön.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdåsgatan, se övergripande svar ovan.

I programmet redovisas inte något tillvägagångssätt såsom föreningen skriver. Det gröna i staden har funktioner dels inom området ekologi och dels inom det sociala området. Park- och naturförvaltningen pekar på att det finns brister inom sociala området i Bergsjön det vill säga områden med parkkaraktär som fungerar som mötesplatser. Var detta kan vara möjligt att utveckla redovisas i programmet men hur det kan ske planeras i senare skede.

Genom att ge möjlighet för fler bostäder i området ökar förutsättningarna för mer kommersiell service i Bergsjön. De platser som sedan tidigare är utpekade är Rymdtorget och Gärdsås torg. Rymdtorget har getts högre prioritet. Här arbetar staden även med ett nytt Kulturhus.

Att flytta vändslingan från Komettorget utgår ur förslaget. Programmet ger dock möjligheter till utveckling på Komettorget och stadsbyggnadskontoret håller med om att det behövs en översyn av vilka byggnader som ska vara kvar för att få en bra lösning. Framtida planering får utreda de olika lösningarna och möjligheterna. Fler bostäder på och i anslutning till platsen skulle mycket riktigt göra den tryggare vilket förspråkas av programmet. Inte heller flytt av Rymdtorgets hållplats ligger kvar i programmet. Stadsbyggnadskontoret är medvetna om att det uppfattas som otryggt vid hållplatsen. Försök att med enkla medel göra det bättre har gjorts vilket också har gett ett visst resultat. För att skapa en hållplats med ökad trygghet och enklare koppling till själva torget krävs mer drastiska åtgärder vilka kräver ett långsiktigt agerande för att kunna genomföras.

Utformning och upprustning av befintlig bebyggelse och dess miljöer ansvarar varje fastighetsägare för. Det finns områden i Bergsjön som mycket riktigt är i behov av det och det finns områden som har fina och välskötta miljöer. Några av dem som är i behov av åtgärder har stadsbyggnadskontoret fått information om att upprustning är på gång.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Lugn biltrafik i olika områden har en positiv effekt på känslan av trygghet. Det är av stor vikt att utforma gaturummet så trafiken är just lugn så att de negativa effekterna av biltrafik (höga hastigheter, buller etc.) minimeras.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

En av inriktningarna i programmet är att skapa en mer blandad bebyggelse. Det är inte önskvärt att det kommer 2500 nya hyresrätter såsom föreningen just påpekar. Staden tror på en ökad blandning och att det idag är många som trivs i området och vill bo kvar men önskar ett annat boende än de har idag. Precis såsom föreningen informerar om att det pågår olika flyttmönster i stadsdelen.

Detta program är bland annat framtaget utifrån fältstudier, olika underlag från tidigare arbeten/projekt, workshops med verksamma i området samt också olika professioners medverkan till ett sammanvägt förslag för området.

Stadsbyggnadskontoret tolkar det som att föreningen önskar medverka i kommande planering utöver den lagstadgade processen. Vid uppstart av nästa planeringsskede, Detaljplan, sätts ramarna för hur arbetet ska bedrivas. I detta skede tas inte beslut i den frågan.

79. Boende på Björnbacken 48

Den boende konstaterar att deras område nu är föremål för planeringsarbete. Det som primärt berör dem är kopplingen mellan Bergsjön, Utby och Kortedala.

Bebyggelse utmed Gärdsåsgatan för att sammanbinda Bergsjön med Utby och Kortedala är helt rätt tänkt och bebyggelse på båda sidor gatan är helt naturligt anser de boende. Man är dock angelägen om att hus på Östra sidan Gärdsåsgatan inte får bli för höga och ser det som högst angeläget att bevara utsikten från terrasshusen.

Skogsområdet som ligger söder och öster om den stora Samfälligheten är ett känsligt område som ”vi använder dagligen för rekreation”. De boende framhåller att de är särskilt angelägna om att området, närmast ravinen mot Utby, med dess grandiosa utsikt och vackra natur bevaras. Grönområdet ser vi som mycket värdefullt och var ett starkt skäl till att flytta hit framhåller de boende.

De boende motsätter sig inte bebyggelse men framhåller betydelsen av att hålla ett stort avstånd mellan ravinen och bebyggelsen och vill att bebyggelsen endast tar en mindre del av skogen i anspråk. De önskar också att bebyggelsen inte består av ”höghus” utan att den ska smälta in i området på ett naturligt sätt.

Vidare anser de boende att den stora samfälligheten (terrasshusen) är så speciell i sin arkitektur och egenart att kringliggande bebyggelse inte får bli för påträngande. Att skapa ”ägda bostäder” blir ett viktigt komplement till alla hyresrätter som finns i Bergsjön och ”det som kallas möjligheten till bostadskarriär” är en bra tanke anser de. Man anser också att infarten till området enligt förslaget är naturlig.

Vad beträffar tillfartsvägar i allmänhet anser de boende att frågan är oklar och påpekar att trafikflödet kommer att öka inte minska.

När det gäller Bergsjön som stadsdel så framhåller man att det saknas ett naturligt centrum. Rymdtorget är det som fungerar bäst som mötesplats men är så tätbebyggt att uteaktiviteter inte känns naturliga. Med uteaktiviteter menar de boende här plats för tillfälliga marknadsstånd, uppträdanden, offentliga tal, kulturella inslag och även platser för privat odling. ”Många invandrare har erfarenhet och kunskap om marknader och skulle kunna bidra till stadsbilden genom egna kreativa aktiviteter som samtidigt skulle stimulera till möten mellan människor. I linje med denna tanke ligger önskemål om rikare service av olika slag vilket också skapar arbetstillfällen” Det är bra från stadsbyggnadskontoret att planera in serviceanläggningar. Detta kan och bör kompletteras med privata spontana initiativ menar de boende som också framhåller att mycket företagarganda och initiativkraft idag ligger latent utan att frigöras. Stadsplaneringen kan underlätta sådan utveckling avslutar de boende.

Kommentar: I fördjupningen till programmet står att utsikten från terrasshusen ska respekteras.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn närmast ravinen.

Utifrån föreslagen bebyggelse har trafikkontoret utrett hur trafikflödena förändras i en simuleringsmodell som finns över staden. På de flesta delar ökar trafiken till följd av fler bostäder men på några sträckor minskar den också. Olika åtgärder i trafikmiljön medför att vi människor väljer andra vägar dit vi ska.

För vissa områden krävs vidare studier i kommande planeringsskede för att helt avgöra tillfarter. I ett program ges inte alla svar men inriktningar för kommande planering vilket är detaljplan.

Vid Rymdtorget planeras för ett nytt kulturhus och i samband med det även en utökning av torgytan för att kunna ha mer aktiviteter där. Det som har kommit upp som önskemål i det arbetet är just marknader, uppträdanden, bio och andra större arrangemang kopplat till kulturhuset.

I programmet framhålls att det behövs och ska integreras olika typer av lokaler som

kan passa olika typer av företag/entreprenörer.

Befintliga områden för odling i Bergsjön föreslås ligga kvar. Inga nya större områden planeras men generellt är staden positiv till stadsodling och ansökan för att bedriva odling på allmän plats kan göras till Park- och naturförvaltningen. Odlingsområden på privat mark finns också i Bergsjön och det ansvar varje fastighetsägare för.

80. Boende på Björnbacken 40

Den boende hänvisar till *fördjupning Kortedala – Bergsjön – Utby* där de områden som skall bebyggas i och runt "Björnområdet" (Björnbacken, Stora och Lilla Björn, Björnväktarens gata) redovisas. Följande har inte beaktats i redovisningen menar de boende.

Björnområdet ligger på en kulle med relativt branta lutningar upp mot bostadsområdet. Det enda grönområdet som finns på samma nivå är det område som nu planeras få ny bebyggelse. Området anges med "bygg på höjden med naturen som en del av området" i "planförslaget" (karta sid 10). Den boende anser att detta grönområde ska sparas för att "vi som är lite äldre ska ha möjlighet att uppleva naturen i vår närhet" och framhåller också att den fina naturen är en tillgång för barnen i området.

Terrasshusen som byggdes 1968-1971 av arkitektkontoret Celander, Forser, Lindgren utmärks av att de placerats i en sluttning med trappgränder emellan. Fönsterpartier och de stora generösa terrasserna vänder sig mot väster. Den boende framhåller att detta välplanerade område har en fantastisk utsikt mot Centrum, Kortedala, Gärdsåskulle och de stora Grönområden som finns mellan Björnområdet och Kortedala. Hen anser att det är klart olämpligt att genom ny bebyggelse i form av flervåningshus längs Gärdsåsgatan förstöra arkitekternas grundtanke med öppna vyer och vidsträckt utsikt.

Den boende menar att utbyggnadsplanerna medför att alla närliggande naturområden tas bort, undrar om någon naturinventering gjorts och framhåller att det i området finns vattendrag, gamla träd, ett rikt fågelliv, varierande växtlighet, smådjur och även större djur som exempelvis rådjur.

Den boende menar vidare att Bergsjövägens profil är anpassad till den kuperade terrängen i området och att det kan bli svårt att "dra om Bergsjövägen efter topografin och ta bort vägbanken" med tanke på de lutningskrav som finns för till exempel gång och cykel. Vidare anser hen att utfarten från Björnområdet till Bergsjövägen idag är utformad på ett sådant sätt att siktkraven uppnås och att "vänsterkörfältet i samma punkt gör att påkörningsrisken är liten".

Busstrafikens turtäthet (buss 58) är för dålig menar den boende. Bussarna är ofta överfulla och sena. Farthinder på sträckan genom Utby gör att bussen har svårt att ta sig fram. Komforten för passagerarna är dålig i och med att bussen kränger. Detta leder till att bilen används istället för kollektivtrafiken. Den boende framhåller att Stadsbyggnadskontoret vid en ombyggnad av vägsystemet bör ta stor hänsyn till busstrafikens framkomlighet och passagerarnas komfort.

Den handel som funnits på Gärdsåsgatan är sedan flera år borta. Att Rymdtorget skulle bli en "mötesplats och ett levande stadsdelstorg" kan vara bra för de närboende men för hen som bor i Björnområdet är Centrum med sitt större utbud mer intressant. Därför är fungerande kollektivtrafik utan byte av stor betydelse anser den boende.

Kommentar: Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn, närmast ravinen.

I fördjupningen av programmet anges att terrasshusens utsikt ska värnas.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

Övergripande underlag med avseende på natur finns tillgängligt. Mer specifika natur-

inventeringar genomförs i nästa planeringsskede vilket också sägs i programmet.

Utformningen av Bergsjövägen studeras vidare i kommande planering. Idag saknas gång och cykel på vissa delsträckor av vägen.

Kollektivtrafiken beslutas av Västtrafik/Västra Götalandsregionen. Buss 58 tillhör den kollektivtrafik som kallas för Kom nära, vilket innebär att den inte går så ofta och kan gå lite krångligare vägar men att det kommer närmare bostäderna. Framkomlighet för bussen är en viktig parameter vid utformning av gator men miljön för gående och cyklister är också viktigt. Dessa olika trafikslag har olika förutsättningar och beroende på gatans plats i trafiksystemet görs olika prioriteringar när en gata utformas.

Dagens utformning av Bergsjön medför att alla områden för bostäder inte har bra och naturliga kopplingar till de befintliga torgen. Eftersom handelsmarknaden idag också har större krav på underlag för att kunna klara sig, varför många mindre centrum/butiker som tidigare funnits inte finns kvar. I dagsläget finns inte något underlag för att planera för ytterligare centrumetableringar för handel i området. För boende i Östra Göteborg planeras för en utökning av handel i större utsträckning i Gamlestaden.

81. Boende på Teleskopgatan 2

Den boende tycker det är bra med blandad bebyggelse men säger nej till bostadsrätter då majoriteten av de som bor i Bergsjön inte har råd eller möjlighet att ta lån för att köpa sin lägenhet. Den boende framhåller risken för utträngning genom gentrifiering av stadsdelen genom att bostadsrätterna ökar (i antal?) och hyrorna höjs. För integrationens skull bör man bygga hyresrätter till rimliga priser inåt centrum (för Bergsjöbor) istället. Dessutom framhålls risken för att mindre, lokalt ägda butiker inte har råd att hyra butikslokaler längre och att större företagskedjor därigenom tar över. Den boende refererar till den utveckling som skett och sker i Majorna och som nu syns komma i Gamlestaden.

Den boende ser gärna ”bygg- och bogenenskap” samt alternativa boendeformer såsom kooperativa hyresrätter. Hen bor tillsammans med 60 grannar i en kooperativ hyresrätt som är ett självförvaltande kollektivhus. ”Vi fungerar gärna som inspirerande exempel och delar med oss av erfarenheter och kunskaper på hur man kan bo och driva en kooperativ hyresrätt tillsammans” säger den boende och menar att detta definitivt är något som minskar den mentala barriären mellan folk.

Det är bra med fler rörelsestråk men dessa ska vara cykelvägar och gångvägar och inte biltrafikerade stråk menar den boende. Hen menar att den största fördelen med att bo i Bergsjön är den rena luften, att slippa buller och att barnen kan röra sig fritt utan risk att bli påkörda. Biltrafiken utgör en risk för barn som vill springa och röra sig fritt oavsett vilken hastighet som bilarna tillåts köra i.

Människor möts inte när de färdas i bil men däremot när man vandrar och cyklar. ”Jag skulle hävda att bilanvändning skapar barriärer” säger den boende.

De flesta som bor i Bergsjön äger inte bil. Den boende anser att det ska satsas på att utöka kollektivtrafiken inom Bergsjön. Det vill säga linje 57 som kör 2 gånger i timmen men inte kör senare på kvällen.

Nuvarande gång- och cykelstråk kan göras tryggare med ökad belysning och ökad bebyggelse runt om. Många av gång- och cykelvägarna som finns i stadsdelen är i behov av underhåll. Gång- och cykelvägar behöver också förse med farthinder för att förhindra att mopedister obehindrat kör omkring i hög fart och skapar otrygghet och buller.

Den boende säger vidare nej till att låta biltrafiken som nu ligger runt om och på avstånd från bebyggelsen komma närmare in på där ”vi bor och rör oss” och anser att det är bra

att Bergsjövägen ligger upphöjd på en bank. Det senare innebär mindre buller för de som bor och vistas i området. Utöver detta bör man bygga bullerväggar vid vägen så att bullret vid till exempel Teleskopgatan sänks.

Det är positivt att bygga bort mentala barriärer menar den boende men ställer samtidigt frågan hur det ska ske och påpekar vidare att de sociala barriärerna i stadsdelen är något man måste ta tag. Den boende anser att fler mötesplatser i form av caféer och öppna parker är goda bidrag till att människor möts och föreslår vidare att man ska satsa på och vidareutveckla stadsnära odling. Man bör upplåta fler platser till odling än de som redan finns. Platserna för odling blir naturliga mötesplatser och många boende har ett stort odlarintresse.

”Utveckling nordost och stadsnära odling är projekt som redan finns i staden och dessa kan också få vara en del i utformandet av Bergsjön” avslutar den boende.

Kommentar: *Befintliga fastighetsägare vittnar om att det finns behov av olika upplåtelseformer och storlekar på boende. Delar av de boende söker sig till andra områden fast de vill bo kvar i Bergsjön men det finns ont om andra alternativ. Ett ensidigt utbud spär på segregationen i staden när människor som skapar sig bättre förutsättningar socioekonomiskt väljer att flytta trots en önskan om att stanna i stadsdelen.*

Stadens mål är att i alla områden skapa en ökad blandning av bebyggelse och upplåtelseformer.

Staden genomför försök att skapa billiga hyresrätter i andra delar av staden. Dessa olika försök följs upp kontinuerligt för att skapa kunskap om detta och för att kunna bli bättre. Det finns idag inga recept på hur detta kan göras.

Stadsbyggnadskontoret ser gärna att blandningen av upplåtelseformer även innefattar bygg- och bogemenskaper i olika former. Vilka som bygger avgörs i samband med detaljplanering i området genom så kallad markanvisningar från Fastighetsnämnden. I dessa är det numera även vanligt att olika grupper kan lämna in förfrågningar för byggemenskaper. Det finns i nuläget flera pågående projekt med detta i staden som liksom möjligheten till billiga bostäder utvärderas. Staden kan sedan dra lärdom och bli bättre på att skapa bra förutsättningar för gemensamhetsboenden.

Biltrafik har både positiva och negativa effekter. Vid skapandet av nya stråk är utformningen av dessa väsentlig för att minska de risker den boende pekar på med biltrafik. Dessa risker finns och staden är medvetna om dem. Människor som sitter i bil möts helt riktigt inte men är ändå en del i det som kallas för ögon i det offentliga rummet. Dessa ögon utgörs dels av de som är i det offentliga rummet och de som finns i anslutning till exempel i olika fordon eller byggnader. Tillsammans är de alla viktiga för ökad känsla av trygghet.

Kollektivtrafiken beslutas dock av Västtrafik/Västra Götalandsregionen. Synpunkterna som kommit in skickas vidare.

Kartläggning av bullernivåerna i Göteborg utförs regelbundet av Miljöförvaltningen. Utifrån denna görs sedan bedömningar av vilka områden som kan kräva insatser och vilka åtgärder som kan vidtas. Om den boende anser sig störd anmäls detta till Miljöförvaltningen. Kartläggning finns publicerad på stadens hemsida. Generellt så sprids bullret längre bort från vägen med väg på bank än vägar i markplan eller som är nedsänkta.

Programmet föreslår en satsning på Rymdtorget vilket har goda förutsättningar för att caféer ska kunna finnas som en del av stadsdelscentrumet.

Befintliga områden för odling i Bergsjön föreslås ligga kvar. Inga nya större områden planeras men generellt är staden positiv till stadsodling och ansökan för att bedriva

odling på allmän plats kan göras till Park- och naturförvaltningen. Odlingsområden på privat mark finns också i Bergsjön och det ansvar varje fastighetsägare för.

82. Boende på Gärdsåsgatan 41

Anser att trafiksituationen på Gärdsåsgatan är problematisk redan idag då det finns bilister som olovligt använder gatan för genomfart och dessutom ofta i hög fart. Om man vid ny bebyggelse öppnar upp för genomfart kommer det sannolikt att bli fler passager inte bara av de boende utan även genom att andra kommer att utnyttja gatan som genomfart. Den boende anser det viktigt att man i planeringen "tar höjd för detta" och hittar lösningar som gör gatan oattraktiv för genomfart. Eftersom gatan behöver fungera vid utryckning och med tanke på busstrafiken och busschaufförernas arbetsmiljö fungerar det inte med till exempel fasta farthinder. Den boende ger exempel på tänkbara alternativ såsom aktiva/dynamiska farthinder eller att låta ordinarie bilväg utgöra en omväg, medan bussar och utryckningsfordon kan få rak passage genom aktiva hinder.

Att omges av stora naturområden, ha den orörda skogen som granne och samtidigt kunna bo så centralt är en fantastisk tillgång och en stor trivsselfaktor anser den boende och anger det som ett av skälen till att de med många andra valt att bosätta sig i området. Vidare hoppas den boende att detta värnas i planeringen eftersom det gynnar hållbarhet och menar att tillgången kan utnyttjas i ansatsen att göra Bergsjön mer attraktivt och för att främja social hållbarhet och kvarboende.

Den boende framhåller att de alla bor ett stenkast från skogen, med ett rikt djurliv ända inpå tomterna men som planerna i programmet ser ut verkar det som att en stor del av den närmsta naturen "runt oss" kommer att tas i anspråk. Skogen på kullen runt terrasshusen (Stora Björn, etc.) kommer till stora delar att bebyggas liksom båda sidor av backen i Gärdsåsgatan. Idag kan man promenera från Kortedala genom skog hela vägen till sjön och Utbybergen. Det vore mycket tråkigt om byggnationen utfördes så att skogsstråken avgränsas från varandra anser den boende som hoppas att "vår skog och vårt rika naturliv" värnas och inte bara förvandlas till parkytor och mindre skogsdungar.

Avslutningsvis skriver den boende att hen ser mycket positivt på att man nu satsar för att lyfta stadsdelen och öka hållbarheten, och framhåller att hen tror att det kommer att leda till mycket gott. Ska man bygga nytt och förtäta stadsdelen måste det dock göras med hänsyn till dessa aspekter och synpunkter från invånarna så att trafiksituationen och boendemiljön inte försämras för dagens invånare i området.

Kommentar: *Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.*

De förslag den boende kommer med angående lösning har varit uppe som förslag under arbetet med programmet. I programmet beslutas inte hur det ska lösas utan det studeras vidare i kommande planering som går in mer i detalj i varje fråga. Den boende tar upp en viktig problematik kring att kombinera trygga miljöer med en bra busstrafik som inte är enkel att lösa.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del upp på höjden söder om Stora Björn närmast ravinen.

Föreslagen bebyggelse utmed Gärdsåsgatan ligger kvar i förslaget. Där är det av stor vikt att vidare planering visar på hur det kan utformas för att ta tillvara den gröna kopplingen i kombination med att koppla ihop stadsdelarna. Det är inte enkelt utan kommer att kräva en hel del arbete och nytänkande.

83. Boenden på Gärdsåsgatan och på Redbergsvägen i gemensam skrivelse

Adress: Redbergsvägen, Gärdsåsgatan

De boende är starkt oroade över nuvarande situation vad gäller ”trafikproblem och gångtrafikanantproblem” utefter Gärdsåsgatan. De påpekar att det inte är möjligt att gå två vuxna i bredd på de smala trottoarerna och att trafiken dessutom tillåts att ha hög hastighet. Det förbud som finns mot genomfart följs inte av alla utan en del använder Gärdsåsgatan som genväg från/till Bergsjön. Många av de som kör här har mycket hög hastighet (80-90km/h, snitthastigheten är 60 km/h) och anser att det råder trafikanarki som uppenbarligen ingen myndighet gör något åt. Farten är speciellt hög genom skogspartiet ner mot Utby och i uppforsbacken mot Bergsjön. Den höga farten tar man med sig in i villaområdet. I villaområdet finns parkering på ena sidan vilket gör att trafiken ”drar ut till vänster”. Det händer då och då vintertid att någon sladdar upp på trottoaren men hitintills har turen varit på människornas (barnens) sida.

Med anledning av detta föreslår de boende sänkt hastighet till 30km/h eftersom fler har större respekt för en 30 skylt än ingen skylt alls. De föreslår också ett övergångsställe vid ”trappan som övergår i gångvägen Orion” eftersom det är ett naturligt ställe att gå över gatan på och att i stort sätt alla går över just där. De önskar också ett möte på plats för att visa hur situationen är.

De är bestämt emot att öka trafiken ytterligare genom att tillåta genomfart för andra än boende på Gärdsåsgatan och påpekar att det inte går att bredda trottoarerna mycket eftersom de ligger mot tomtgräns. Man anser att om planerna på ökat boende genomförs måste trafiken stoppas i höjd med busshållplatsen där det bör erbjudas besöksparkering.

De anser att det är okej med bebyggelse i det östra området mot stora Björn om de nya husen inte skymmer de gamlas utsikt. Däremot är de bestämt emot ny bebyggelse väster om Gärdsås (skogspartiet). Detta område är rekreationsområde för hela Gärdsåsdalen och övre Utby. Framförallt Gärdsåsdalen saknar något annat allmänt område menar föräldern och frågar om ”dessa människor” ska ”behöva ta bilen för att komma ut?” De menar på att det finns många barn i Gärdsås villaområde. Men här finns inte ens en lekplats eller en allmän yta, vilket innebär att det är till skogsdelen väster om Gärdsåsgatan de boende går.

Beträffande vägen som leder från övre Utby till Bergsjövallen menar de att den utgör en historisk miljö. ”Det är gigantiska klippformationer och stora block- sagolikt- man kan riktigt se hur istiden härjat” skriver hen och menar att man självklart inte ska förstöra dessa miljöer med byggnader.

Vidare anser de att man inte ska dela Bergsjön med vägar utan att det unika med Bergsjön just är en helt bilfri stadsdel. Vidare berättas om en händelse från tidigare då den ena boende fick en hemsk chock när hen som barn för första gången skulle till Isdala (Kortedala) med skolan. ”Snön där var brun och äcklig och det stank avgaser och det bullrade. Jag hade aldrig gått på gångväg bredvid trafik.” ”Jag längtade hem till Bergsjön, dess vita snö, rena luft och friheten att kunna springa runt utan fara för livet.”

De är emot genomfartstrafik genom den unika stadsdelen Bergsjön inte minst av säkerhetskäl och miljö men också för att det är en unik miljö med stor trivsel. Vilket också anges vara åsikten i grupper på Facebook med flera tusen medlemmar menar den boende.

Kommentar: *Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.*

Föreslagen bebyggelse utmed Gärdsåsgatan ligger kvar i förslaget. Större delen av parkområdet kvarstår och där finns bra möjligheter att använda för olika aktiviteter och bara vistas. Staden håller i nuläget på att ta fram en vision för utvecklingen av parken (Kvibergs Park) där bland annat behov av lekplats har tagits upp.

Se även avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

Vid sådan utbyggnad som föreslås utmed Gärdsåsgatan planeras det vanligtvis också för lekplats.

Vid utbyggnad söder om Bergsjövallen kommer klippor, block och större formationer till största delen kvarstå.

Biltrafik har både positiva och negativa effekter. Vid skapandet av nya stråk är utformningen av dessa väsentlig för att minska de risker den boende påpekar med biltrafik. Dessa risker finns och staden är medvetna om dem. Hur det utformas studeras i vidare planering. Yttrandet har lämnats till Trafikkontoret.

Övriga

84. Göteborgs klätterklubbs styrelse

De informerar om att Gärdsåsklippan (klippan mellan Sockerbagaregatan och Bergsjövallen) har använts sedan 1970-talet. Den är unik främst med avseende på att terrängen är okomplicerad, familjevänligt och att området är lättillgängligt för klättrare utan tillgång till bil. Nu används den även i klätterkurssammanhang. Strax söder om Bergsjövallen finns en gångväg som leder upp på höjden och som ofta används för att ta sig till toppen av klipporna.

Vidare lämnar klubben synpunkter på förslagna områden C och D. De anger sig inte se något oroväckande och att områdena tillsynes ligger på behörigt avstånd från klippkanterna. Det är dock viktigt att klättrare obehindrat kan få klättra på klippan och även kan komma till toppen via gångvägen, så kallat bakvägen.

Kommentar: *Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.*

I fördjupningen med förklaringar till förslaget skrivs in att klippan är viktig för klättring och ska beaktas vid kommande planering av område C.

85. Bergsjön 2021

Generellt

De anser att programmet i stort medverkar till att en positiv utveckling i Bergsjön ska komma till stånd. De vill dock betona betydelsen att kunna koppla ihop Komettorget med knutpunkten Rymdtorget genom en ny körbar gatustruktur med flerbostadshus vid kanterna. Detta nya stråk kopplar ihop tre stora bostadsområden och kommer att medföra ökade möjligheter och positiva effekter för alla som bor i Bergsjön idag.

Viktiga perspektiv som bör kompletteras eller förändras i programmet (kopplat till olika rubriker/ställningstaganden i programmet)

- *Byggnation* – de saknar en tydlig idé över hur småhusbebyggelse kan komma till stånd.
- *Bygg det som inte finns* – denna ambition behöver ske dynamiskt och trappas upp långsamt för att möjliggöra en ekonomisk hållbarhet i projekten.
- *Lös upp gamla strukturer* – viktigt att tydliggöra att det ska gå att köra bil/buss på lågfartsgator genom stadsdelen.
- *Utveckla hållplatserna* – Avvakta nya lägen för spårvagnshållplatserna, åtminstone tills området är utbyggt för att inte ta bort värden som är betydelsefulla för Bergsjöborna idag.
- *Motverka känslan av ändhållplats i Bergsjön särskilt på Komettorget* – Målet är bra men behöver förtydligas. Deras förslag är en förtätning kring Komettorget med kör-

- bara stråk. De föredrar ett spårvagnsreservat mot att i nuläget dra ut spårvagnshållplatsen till Bergsjövägen.
- *Skapa sammanhängande stadsområde till stadsdelarna Utby och Kortedala* – Det är viktigt men är inte det första som bör prioriteras.
  - *Prioritera bostadsrätter och äganderätter för blandning av boendeformer i delområdet och stadsdelen* – Denna ambition behöver ske dynamiskt med flexibla boendeformer för att möjliggöra en ekonomisk hållbarhet i projekten. Nya sätt att skapa utrymme för bostadsrätter och äganderätter bör prövas.
  - *Bygg på ianspråktagen mark* – Det är inte självklart vad ianspråktagen mark är. Det finns ett behov av att möjliggöra byggnation på mark som inte direkt tillhör fastigheter eller dess absoluta närhet samtidigt som betydande naturmiljöer finns i bergsjön och som behöver beaktas och utvecklas mer.
  - *Skapa/värna gröna rum i stråken* – De anser att gröna rum är viktiga men anser inte att det behöver finnas gröna rum i stråken. De tycker att det är naturligt att programmet bör lyfta upp att någon park/lekplats kan behöva flyttas för att möjliggöra byggnation.
  - *Ökad attraktivitet i de offentliga rummen med omvandling till mänsklig skala och ökad omtanke* – Anmärkningen här är kring ordet mänsklig skala. Om det innebär att det ska vara småskaligt behöver detta ses över. Bergsjön behöver ett stort antal nya bostäder för att skapa hållbarhet. Den mänskliga dimensionen kan göras gestaltungsmissigt av gatustruktur och gårdsmiljöer även i de fall då högre byggnader skapas.
  - De saknar ett mål om att Gärdås torg ska stärkas.

Etapputbyggnad

De anser att etapperna bör vara:

1. Område F och G.
2. Området A, H, I och L
3. Område J.
4. Område B, C, D, E bör utvecklas på sikt.

Kommentar: *Planprogrammet möjliggör för flera typer av bebyggelse med inriktning att skapa en större blandning än dagens utbud. Önskvärt är att småhus i form av radhus integreras i de olika delområdena vilket flera av aktörerna i området är positiva till. För att börja skapa en mer långsiktigt hållbar stadsdel med avseende på ekonomi och sociala aspekter är det viktigt att redan från start verka för en ökad blandning av bebyggelsen. Projektekonomi behöver vägas mot samhällsekonomi.*

I programmet anges att det är möjligt med blandtrafik i flertalet av de redovisade stråken. Hur och i vilken omfattning studeras vidare i kommande detaljplaner.

Nya föreslagna hållplatslägen utgår ur programmet.

Parallellt med programarbetet har det pågått ett forskningsprojekt, Dela(d) stad, se mer under övergripande svar ovan. Det pekar på att om det är något som ska göras med avseende på social hållbarhet och integration är det att bygga ihop stadsdelarna. Det är viktigt att gå vidare med de projekten för stadsdelens utveckling.

Det är viktigt att parker/lekplatser ligger i stråken för att vara de mötesplatser som behövs i staden. En viktig faktor för social hållbarhet med avseende på den fysiska miljön är just att plaster som skapas ska vara mötesplatser. De platser som är stadens ska knyta samman områden och vara till för olika människor från olika delområden och behöver ligga strategiskt placerade för att fylla den funktionen och användas. Andra lekom-

råden som bara tillhör ett visst mindre område kan ligga på andra platser.

Att bygga på ianspråktagen mark kommer från stadens översiktliga strategier. Det handlar om att i förtätning ska mark som i dag till exempel används till parkering eller infrastruktur kan användas på ett mer effektivt sätt och omvandlas till bostäder eller annan verksamhet. Dessa områden kan ses som svårare och mer kostsamt (ur ett projektekonomiskt tankesätt) att omvandla än till exempel olika grönytor varför det är viktigt att ha med sig inför kommande planering. I Bergsjön föreslås en hel del ianspråktagen yta omvandlas men också i kombination med olika gröna ytor till sammanhängande områden. Se även avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

Mänsklig skala kan skapas i miljöer med olika byggnadshöjd. Till exempel arbetar staden New York mycket med detta. Det utgår från att de offentliga miljöerna ska gestaltas medvetet utifrån de mänskliga sinnena så att vi trivs, vill vistas i miljöerna och känner oss trygga.

Gärdsås torg har inte prioriterats i programarbetet, se även yttrande och svar från Gärdsås torgbolag.

Programmet lägger inte fast någon utbyggnadsordning. Era önskemål finns nu noterade.

86. Boenden på Barefjällsgatan 1

Anser att det givetvis behöver byggas bostäder i Göteborg men att det är önskvärt om dessa placeras på obebyggda områden/grönområden som i dagsläget inte är uppskattade natur- och rekreationsområden för de närboende.

Vidare informeras om att området mellan Utby och Gärdsås (i programmet kallat område C) är populärt rekreationsområde för boende i både Utby och Bergsjön särskilt det så kallade Utsiktsberget med naturstigar, spektakulär utsikt som ofta används som mål för utflykt med fikakorg.

De boende uttrycker oro för att det kan bli inskränkningar i rörelsefriheten på Utsiktsberget och för de klättrare som använder Gärdsåsklippan. De ifrågasätter också de gröna stråk som finns markerade på kartan här eftersom det är höjdskillnader på ca 20 meter.

Angående trafiken informeras om att Gärdsåsgatan som är avstängd för trafik frekvent används och att dessa fordon ofta håller högre hastigheter än de som bor i området håller. En stor oro hos de boende för att trafiken i området kan komma att öka vid en öppning av Gärdsåsgatan som enligt trafikutredningen anges till 1100 fordon/dygn i trafikutredningen. De frågar sig också hur barnen ska kunna cykla och leka med denna trafikmängd. Ordentliga gång- och cykelbanor skulle behöva byggas. Gatan är idag smal och de ser inga eller begränsade möjligheter att bygga om gatan eller bygga hastighetsbegränsade farthinder då buss 58 också trafikerar gatan. De boende tar upp problematiken i Utby med små tomter med små eller helt utan möjligheter till parkering på tomten vilket leder till att boendeparkeringen sker i gatuparkering.

De boende föreslår en istället en ny väg till Almanacksvägen via Kvibergspark, söder om Gärdsåskulle och Kortedalavallen.

Vidare efterfrågas hur en åtgärd för att minimera trafiken på Gärdsåsgatan ska genomföras. De anser också att kraven emotsäger varandra då programmets syfte är att binda samman områden men det samtidigt inte är någon som är intresserad av att acceptera den trafikökning som uppkommer. Det samma gäller för förlängningen av Sockerbagaregatan till Bergsjövallen.

Kommentar: Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

De gröna stråken kommer från underlag från Miljökontoret och Park- och naturförvaltningen och symboliserar spridningar för många olika arter (djur och växter) för en del är höjdskillnaden inte ett bekymmer medan andra har svårt att ta sig fram där. Inventeringar som kommer att göras i nästa steg i planprocessen kommer att förtydliga vilka arter som är särskilt viktiga.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

I tidigare planarbetet för en fördjupning av översiktsplanen som är gällande för Kvibergs park idag fanns ett sådant förslag på dragning av vägen som den boende föreslår. Efter samrådet togs det förslaget bort utefter beslut i Byggnadsnämnden.

Ingen fordonstrafik föreslås i förlängningen av Sockerbagaregatan till Bergsjöwallen.

87. Boende på Kamgatan 7e

Anser att syfte och principer i programmet är bra då Bergsjön är alltför glest och avskärmat från intilliggande områden och mellan de olika delområdena finns stora barriärer. Vidare lämnas kommentarer på område C och D. Utbyggnad i slyskogen utmed Gärdsåsgatan kan ge ökad trygghet och gör det lättare att röra sig mellan områdena. Men en utbyggnad väster och söder om Bergsjöwallen ställer sig den boende mer kritisk till och menar på att det är en ren utglesning i naturmark utan andra positiva effekter.

Kommentar: Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

88. Boende på Tornväktaregatan 10A

Anser att det är en dålig idé att bygga bostäder där det finns stora rekreativvärden och naturvärden samt att en art- och naturinventering måste till. Den boende informerar om att det väster om Gärdsåsgatan finns en naturtyp med ogallrade områden, död ved och våta områden som ger en mångfald av olika arter. I detta område dominerar insekter och fåglar (hackspett, kattuggla, fasan). I de våta markerna har vanlig padda, vanlig groda men även åkergroda syns till. Öster om gatan och bort mot Sockerbagaregatan är karaktären en annan med blandskog där hackspetten ofta syns till. Vidare anges en oro för att det blir ingrepp i strandskyddat område samt för konflikter mellan klättrare och bofasta.

Vidare anser den boende att det är en dålig idé att öppna upp Gärdsåsgatan för trafik då trafiksituationen på Slättängsgatan/Kamgatan redan idag är katastrofal under vissa tider där buss 58 och tjuvåkare på Gärdsåsgatan upplevs som farligast med höga hastigheter. Den boende föreslår istället att helt stänga gatan för biltrafik och bara släppa igenom bussarna med automatisk bom eller bussgrop.

Kommentar: Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn. Inga åtgärder föreslås inom strandskyddat område. Se även Klätterklubbens yttrande.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

89. Företrädare för Kvibergs ås samfällighetsförening

Anser att för att få önskad effekt med att skapa bättre förutsättningar och att koppla samman Bergsjön med Utby bör staden istället för lägenheter bygga villaområden för att utjämna förhållandena mellan fristående hus och lägenhetskomplexen. De motsätter sig vidare att det byggs väster om Gärdsåsgatan för att del av natur- och friluftsområdet för-

svinner vilket precis gjorts iordning. Stigarna i området används frekvent av boende från både Kortedala, Kviberg, Utby och Bergsjön. Istället för natur kommer användarna av stigen få se baksidor på en massa fasader. De har inget emot att det byggs på den östra sidan av vägen för att koppla ihop Bergsjön med Utby så länge det byggs villor.

Kommentar: Programmet förslår en inriktning att kompletteringen ska vara en blandning av bostäder och att det som inte finns idag ska byggas. Markägaren har dock också påverkan på vad det blir i området till slut. Staden äger mycket mark i området och då ansvarar Fastighetsnämnden för beslutet om vem som får bygga i en så kallad markanvisning.

Området väster om Gärdåsgatan omfattas av tidigare beslut om ny bebyggelseutveckling i Översiktsplanen och i Fördjupning till översiktsplanen för Kviberg. Föreslaget område ligger innan för nyanlagt motionsspår.

90. Boende på Barefjällsgatan 16

Informerar om att:

- det idag går utmärkt att ta sig mellan Utby och Bergsjön med buss, gångbana och fint spår i skogen. Den boende tar sig själv dessa vägar och har aldrig upplevt något eller vet att något hänt där.
- Utbybergen drar till sig klättrare från hela staden och utanför. De håller till vid Sockerbagaregatan där det nu planeras för bostäder.
- det finns fladder möss i Utbybergen vilkas boplatser, övervintringsplatser och deras viktigaste jaktområden skyddas av konventionen EUROBAS. Ett byggprojekt kommer att störa deras boplatser.
- Utby är en barntät stadsdel och att det är svårt för barnen att cykla fritt för gatorna är trånga och Gärdåsgatan/Slåttängsgatan är riskfylld att ta sig över utan farthinder eller övergångsställen.
- barnen behöver angränsande naturområden att vistas i.
- I skogen kring Gärdåsgatan finns ett rikt djurliv med hackspett, rådjur, älgar och fasaner.
- skolorna i Utby är ganska fulla. En ny skola ska byggas.
- kollektivtrafiken är under all kritik, bussen är ofta full när det kommer till Utby mot staden på morgonen.
- samt att tänkta byggprojekt inte leder till det som anges på hemsidan om Östra Göteborgs miljöarbete ”arbeta för en hållbar utveckling i stadsdelen med fokus på goda och livskraftiga miljöer”.
- Den boende undrar vidare var inflyttade barn ska gå i skolan? Var nyinflyttade ska handla, ICA eller Lidl? Det finns risk för ökad trafik genom Utby om de väljer ICA:

Kommentar: I programmet anges vilka områden som Fladdermusen finns och att det kommer att göras vidare utredningar både för den och för andra djur samt växter.

Se yttrande och kommentar till Klätterklubben.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

I både Utby och Bergsjön saknas kapacitet i förskola/skola för nya barn. I programmet är det tydligt att det krävs en utbyggnad av detta vid en utbyggnad av fler bostäder.

Turtäthet och dragning av busslinjer beslutas av Västtrafik/Västragötalandsregionen yttrandens skickas vidare.

Se yttrande från Östra Göteborg angående stadsdelens synpunkter i frågan. Stadsdelen medverkar i planeringen i Göteborg.

91. Boenden på Fjällbogatan 57, Kamgatan 13d, Allhelgonagatan 10, Sockerbagaregatan 14, Burskapsgatan 13d, Fjällbo Park 6, Remsnidaregatan 5, Barefjällsgatan 23, Kullegårdsvägen 2, Anonym

Huvudsynpunkter i yttrandena för dessa fastigheter är att förslaget kommer leda till minskad natur och ökad trafik i bostadsområden med mycket barn. Det finns en stor oro för den ökade trafiken och de anser att Gärdsåsgatan/Slättängsgatan inte är anpassat för högre belastning.

Några påpekar också att de har försökt att få till farthinder eller dylikt under många år.

Flertalet påpekar också att de anser att kollektivtrafiken är undermålig då den ofta åker förbi hållplatser eftersom den redan är full. Det anges också att bussen ofta kör för fort.

Vidare informeras om att de boende i Utby har valt området för närhet till grönområdena samt den fina och rika naturen.

Några påpekar också att de inte önskar bli av med naturområde för klättring. Samt att naturområdena används för promenader och rekreation.

Några undrar om det finns andra idéer om alternativa vägar att bygga/öppna.

Kommentar: *Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.*

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

Turtäthet och dragning av busslinjer beslutas av Västtrafik/Västragötalandsregionen, yttrandena skickas vidare.

I tidigare planarbete för Fördjupning av översiktsplanen för Kviberg har funnits förslag om nya kopplingar genom Kvibergs park samt över fotbollsplanerna istället för att trafiken skulle gå över Gärdsåsgatan/Slättängsgatan. Dessa förslag drogs dock tillbaka efter politiska beslut i Byggnadsnämnden.

92. Boende på Fjällbo Park 29

Den boende motsätter sig att stärka badet som målpunkt om det innebär att det ska huggas ner träd, sprängas bort berg eller göra andra ingrepp i naturen eller om statusen ska höjas genom att trycka upp broschyrer med texterna sjöutsikt och playa.

Anser istället att det skulle satsas på badhus och kulturhus vid Rymdtorget. Det skulle få människor från andra delar av staden att lockas dit.

Rymdtorget behöver lyftas på flera sätt. Det behövs mer liv och rörelse här, vilket även gäller övriga torg i Bergsjön. Den boende känner inte att torget är någon plats att stanna kvar vid. Från spårvagnen är det en lång sträcka av förortstristess och det är svårt att uppfatta att det finns ett inomhustorg.

Vid Atmosfärsgatan, Zenitgatan och Kosmosgatan är det förslummat och att det känns mycket otryggt att vistas där. Även vid Siriusgatan där det varit många bränder känner de boende sig otrygga.

Ett önskemål om att fokus blir att bygga vackra hus. Det kan bli något extra att ståta med och höja området status. Kviberg lämnas delvis som ett dåligt exempel.

Den boende säger vidare att hen inte tror på att bygga bort barriärer. För att Bergsjön ska bli så attraktivt att människor boende i andra delar av staden väljer att spendera sin fritid eller att bosätta sig där är det nödvändigt att se hur där ser ut idag med befintlig bebyggelse i form av bostäder, skolor och butikslokaler ex fasader som förstärker en negativ förortskänsla, skolor och förskolor som byggbaracker, torg som ger känsla av torftighet och tristess. Istället för att blanda upp med övriga områden för att få draghjälp är det bättre att titta på det befintliga och göra om och rätt. Rusta upp, ta tag i kriminalitet, skapa liv och rörelse runt torg, bygg vackra hus, satsa på kulturhus och badhus.

Kommentar: *Det finns inga förslag att ta ner träd eller sprängas runt badet. Vi har fått en del synpunkter på vad som saknas där till exempel toaletter.*

Vid Rymdtorget planeras för ett nytt kulturhus. Några beslut om badhus finns inte i nuläget. Det beslutas inte om det i ett planprogram utan fattas i separata beslut. Programmet omöjliggör inte att det ska kunna etableras här.

Stadsbyggnadskontoret håller med om synpunkter på Rymdtorget, Kosmosgatan med omnejd och Siriusgatan.

Vackra hus är alltid önskvärt, det är dock en subjektiv bedömning vad som är vackert eller ej. Den boende är inte ensam om att inte tycka det nya Kviberg är ett gott exempel på det.

Parallellt med programarbetet har det pågått ett forskningsprojekt, Dela(d) stad, se mer under övergripande svar ovan. Det pekar på att om det är något som ska göras med avseende på social hållbarhet och integration är det att bygga ihop stadsdelarna. En del av bakgrunden till arbetet är att det under årens lopp har varit olika satsningar på torg, utformning etc. Dock har dessa satsningar inte fått önskad effekt med avseende på social hållbarhet i ett större perspektiv.

93. Boenden på Timgatan 2

De boende informerar om att de nästan dagligen använder naturområdet vid Gärdsåskulle, fotbollplanerna samt koloniområdet och att de uppskattar tillgång till naturområde nära hemmet. De är oroliga för skogens framtid med utbyggnadsområde kallat D och anser att det behövs ett sammanhängande naturområde i den delen av Kortedala. Med en utbyggnad av område D minskar skogsområdet. Också med utbyggnad av föreningsby, fotbollplaner reduceras områdets kvalitet kraftigt och blir fragmenterat. Det är redan ett litet område så varje förändring får stor effekt. I området finns ett rikt djurliv som påverkas av en ny bebyggelse samt ökning av trafiken.

Vidare reagerar de boende på att det i programmet står att naturområde upplevs som barriär och att ”den naturliga grönskan behöver kompletteras med och delvis omvandlas till park och andra mötesplatser”. De vill istället trycka på uppskattningen av natur som bara är natur och inte tillrättalagd. I området kring Kvibergs park verkar avskildheten glömmas bort. Det behöver finnas utrymme för dem som bara vill vistas i skogen och gå

på naturlika stigar. I programmet verkar målet vara möten mellan människor, många vill tvärtom komma bort från vardagen och slippa träffa någon på sina promenader.

De upplever att programmet främst beskriver de positiva effekterna av planerna för Bergsjön. De tycker också att det är viktigt att beakta de negativa konsekvenserna det får för boende i Utby och Kortedala om område D exploateras.

Kommentar: Utvecklingen av Kvibergs park sker idag efter tidigare beslut och studier gjorda i samband med Fördjupning av Översiktsplanen för Kviberg (2005). I den finns fotbollsplaner, nya bostadsområden (bland annat utmed Gärdsåsgatan) samt föreningsbyn med. Kvibergs park är också utpekad som stadsdelspark och kommer att utvecklas mer mot en mötesplats och plats för aktiviteter. Andra områden såsom Utbybergen, Lärjeån samt Paradiset i Partille är områden med mer naturkaraktär.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

94. Barefjällsgatan 24, Karduansmakaregatan 40

De boende har likartade yttranden, delvis helt samma.

De informerar om att valet föll på Utby för det är ett mysigt villaområde, grannsamverkan, småhusidyll och naturstig. Inte höghus, sammankoppling mellan stadsdelar eller trafikkaos. Den boende vill att Utby får ha kvar sina små plättar av äng och skog.

Barnen kan gå promenera till skolan.

Om det ska till någon förändring anser den boende att det ska vara parkeringsförbud i hela Utby. Bilar ska parkeras på tomt/parkeringsplats.

Kommentar: *Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.*

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

I nya områden planeras för att parkering ska ske på tomtmark. I vissa delar av staden införs det samma i befintliga områden där gatuparkering tas bort till förmån för gång och cykeltrafikanter. Vidare utredningar får visa på om det är lämpligt eller ej även i Utby.

95. Boende på Barefjällsgatan 20

Anser inte att förtätning Utby-Bergsjön medför så mycket positivt för boende i Utby. En storstad som Göteborg måste självklart utvecklas men det är mer nackdelar. Utby är en högst fungerande stadsdel men dessvärre är Bergsjön inte det. Det går inte att lösa genom att bygga nya bostäder. En förtätning löser inte några barriärer.

Den boende ser inte naturområdet som otryggt där promenerar många människor varje dag.

Trafiksituationen är inte bra och ser en risk för ökad trafik som negativt.

De ser det som viktigt att de bostäder som eventuellt ska byggas passar in i området, de vill inte ha hyresrätter/höghus.

Kommentar: *Se vidare i kommentar till yttrande 22 Bergsjösvängens samfällighetsförening samt övergripande svar Dela(d) stad ovan. Det är riktigt att förtätning i sig inte löser problemen det behöver kompletteras med satsningar även inom andra områden såsom utbildning, hälsa samt arbetsmarknad. Dock hanterar ett planprogram endast den aspekten, andra områden beslutas och utreds i andra projekt och inom andra delar av kommunen.*

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för

Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

Programmet förslår en inriktning att kompletteringen ska vara en blandning av bostäder och att det som inte finns idag ska byggas. Utgångspunkten är att det inte ska bli mer av det storskaliga som finns i Bergsjön idag.

96. Boende på Remsnidaregatan 17

Protesterar mot planförslaget för att det tar i anspråk närområden med stora värden för friluftsliv för de boende som det säger sig värna om, att trafiken genom befintligt bostadsområde kommer att öka avsevärt, och förslaget är dåligt skrivet med nyskapande begrepp och förskönande omskrivningar.

Bland förslagets konsekvenser finns några uppräknade som i sig är skäl att förkasta förslaget. De är: avsteg från riktvärden för buller, minskad rörelsefrihet för barn, negativ effekt på biologisk mångfald, minskning av naturvärden.

Den boende vill ha förklaring på begreppen målpunkt, aktiva bottenvåningar, korta kvartersmått och stödjade stråk. Hen är vidare kritisk till begrepp som uppfattas luddiga som till exempel rörelsestråk istället för vägar och gator.

Vidare påtalas att det inte i programmet redovisas hur gröna spridningsstråk ska samordnas med bebyggelseutvecklingen.

Kommentar: *Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.*

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del upp på höjden söder om Stora Björn.

Förklaring begrepp:

- *Målpunkt – en plats, funktion som gör att människor aktivt söker sig dit*
- *aktiva bottenvåningar – bottenvåningar i byggnader oftast flerfamiljshus med funktioner i bottenvåningar som har kontakt med utsidan. Motsatsen är slutna bottenvåningar som inte har fönster eller dylikt.*
- *korta kvartersmått – byggnader och privata områden är relativt korta innan det kommer en gata, gång- och cykelväg eller grönyta mellan som är allmän som är möjlig för alla att använda.*
- *stödjade stråk – människor vill använda stråken, utformning av bebyggelsen längs ett stråk är viktigt för att vi ska vilja använda oss av stråken, bara för att det ligger en byggnad utmed gata eller gångväg är det inte givet att stråket intill är bra och attraktivt.*

I planprogram redovisas utgångspunkter, strategier och vad som behöver utredas vidare. I ett planprogram finns inte alla svar på hur saker och ting ska göras eller utformas. Planprogrammet tas fram för att det genom samrådet till programmet ska vara möjligt att tidigt samla in synpunkter och kunskaper som är värdefulla för det fortsatta arbetet och att det ska vara möjligt att påverka innan förslagen har kommit för långt i processen.

Hur gröna spridningsstråk sak samordnas med bebyggelseutvecklingen kommer att utredas vidare under processens gång.

97. Boende på Övre Buråsliden 9A

Anser att det stora rekreationsområdet utmed båda sidor av Gärdsåsgatan borde skyddas med hänvisning till text i förslag till budget 2013 och flerårsplan för 2014/2015 för Göteborgs stad i den ekologiska dimensionen. I programmet beskrivs att genomförandet av förslaget kan innebära en negativ effekt på biologisk mångfald samt minskning av na-

turvärden. Den ro som vilar över Bergsjön/Kortedala är inte utbytbar mot parklandskap och tät bebyggelse.

Programmet föreslår sammanlagt att över 2000 bostäder ska byggas. Hen anser att en så stor bostadsökning måste spridas ut över hela Göteborg och att problemen med mentala och fysiska barriärer inte kan lösas med fler bostäder i området. Den boende får känslan av att det är en enkel lösning i ett område man inte förväntar sig mycket motstånd.

Vidare anger den boende att Bergsjön är en av de mer utsatta stadsdelarna (hänvisning till Folkhälsa i budget för 2013, Göteborgs stad) i det läget är det viktigt att inte ytterligare försämra livsbetingelserna för invånarna genom att minska naturvärdena.

Avslutningsvis önskar hen att denna snabba lösning inte ska drivas igenom som varken för med sig högre integration eller på ett hållbart sätt löser bostadsbristen.

Kommentar: Stadens mål för utveckling finns mycket riktigt i budgeten för Göteborgsstad som uppdateras varje år. Det finns mål inom många olika områden som staden arbetar med liksom det mål som tas upp i yttrandet. Planering innebär dock att se på en helhet och göra avvägningar mellan olika mål. Det är inte möjligt att bara titta på ett mål. I den budget som tas upp finns till exempel också skrivet att "Sociala analyser behövs i den övergripande planeringen och det är angeläget att börja bygga ihop staden så inga stadsdelar upplevs som satelliter." En del i att göra fler analyser och få bättre kunskaper inom social hållbarhet kopplat till de fysiska strukturerna för oss inom staden har varit ett forskningsprojekt kallat Dela(d) stad (se även under Övergripande svar ovan). Bland annat har man kommit fram till att hur staden är uppbyggd och ser ut (fysiska strukturen) har större påverkan än man trott och understryker vikten av att bygga ihop stadsdelar.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

En bostadsökning på över 2000 bostäder på en tidsperiod på 10-15 år är i ett Göteborgsperspektiv inte en särskilt stor utbyggnad. Den föreslagna bostadsutbyggnaden är bara en del i en bostadsutbyggnad som är utspridd över Göteborg.

98. Boende på Fjordvägen 18

Den boende har tidigare bott i Bergsjön tidigare men hade svårt att trivas där eftersom det var svårt att känna att man bodde i Göteborg. I Bergsjön kändes det som att bo i en skog med gles bebyggelse som slängts ut huller om buller utan vilja till stadsmiljö. Att förtäta med minst 2500 lägenheter låter bra. Lycka till och se till att det genomförs med fart.

Kommentar: Tack för synpunkten.

99. Boende på Storchöjdsgatan 19

Bergsjön tveklöst är en av de mest otrygga och oattraktiva stadsdelarna i staden. Den boende anser att staden ska ta tillvara denna möjlighet att visa vad vi går för med att omvandla Bergsjön till ett mer stadsmässigt område med levande kvarter, vackra höghus och intressanta kvaliteter. Förhoppningen är att fler göteborgare vågar sig dit.

Kommentar: Tack för synpunkten.

100. Boende på Ungmästaregatan 11

Den boende informerar om att det var den fina naturen (Utbybergen samt lövskogsbältet runt Kvibergs fältet och Kvibergsbäcken) och promenadstråk som starkt skäl att flytta hit. Utmed Gårdåsgatan finns värdefull natur med fågelliv där den boende anger att mindre hackspett, spillkråka, gröngöling, entita, stenknäck finns. Vilka anges ovanliga

och sårbara som behöver livsmiljön här. En utbyggnad här skulle förstöra skyddsvärd natur, lövskog med inslag av bland annat stora granar.

Den boende informerar om att det redan idag ”ofta kör folk som idioter genom området inte sällan med polisen efter sig” på Gärdåsgatan.

Den boende anger vidare att den inte är övertygad om att det nås integration med byggnationen och tycker det är tragiskt att offra värdefull natur med det. Förslaget är istället att satsa på att göra Bergsjön attraktivt med upprustning, och meningsfull sysselsättning, integration går genom delaktighet i samhället. Gör Bergsjön tryggt att leva i så att även övriga Göteborgare vågar besöka stadsdelen utan rädsla för skottlossning eller överfall.

Kommentar: Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Utmed Gärdåsgatan förslås att bebyggelseutvecklingen ska samordnas med gröna spridningsstråk. Hur detta kan ske kommer att utredas vidare under processens gång. Det finns nya sätt att arbeta med frågan kring att integrera bebyggelseutveckling med biologisk mångfald, bland annat har Delegationen för hållbara städer bidragit med medel för sådana projekt där det finns att lära.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdåsgatan, se övergripande svar ovan.

Parallellt med programarbetet har det pågått ett forskningsprojekt, Dela(d) stad, se mer under övergripande svar ovan. Det pekar på att om det är något som ska göras med avseende på social hållbarhet och integration är det att bygga ihop stadsdelarna.

101. Boende på Gelbgjutaregatan 26

Anser att det är olämpligt med bebyggelse mellan Sockerbagaregatan och Bergsjöval-len. Det är ett omtyckt strövområde. Mottemot det på berget vid Stora Björn är det också olämpligt då det är ett populärt klätterområde för klättrare från hela norra Europa. Även skogsområdet utmed Gärdåsgatan är ett omtyckt strövområde för motionärer, hundägare med flera. Här anlades nyligen motionsslingor med stöd från EU i Kvibergs Park.

Det är viktigt för de flesta med grönområden och närhet till naturupplevelser.

Den boende informerar om att är det många som är emot förtätning och att det finns nackdelar med att bygga ihop stadsdelar.

Kommentar: Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

Att Göteborg ska förtätas är ett tidigare beslut och en utgångspunkt för detta programarbete. Både Bergsjön och Utby ligger inom det som i stadens översiktsplan kallas för Mellanstaden. Stadens övergripande strategi är att inom detta område ska staden tillföras nya bostäder genom förtätning. I planeringen av staden kan det sedan redovisas utgångspunkter, strategier samt vidare utredningsbehov för hur förtätningen i ett område kan ske.

102. Boende på Burskapsgatan 13B

Informerar om att Gärdåsgatan korsas av en passage för vilda djur. Rådjur rör sig dagligen från bergsområde vid sjön över Sockerbagaregatans förlängning vid Bergsjöval-len upp på den obebyggda delen av Barefjället och över Gärdåsgatan strax norr om nr 35 (sista huset på Utbysidan) och in i slyskogen i Kvibergs park. Under sommar och höst förekommer det också att även älgar passerar samma väg.

Den boende använder Barefjället till promenader i detta område med blandskog med mycket lövinslag och död ved. Området används också av barn och vuxna men i synnerhet av vilda djur. Här syns rådjur och harar ofta, älg några gånger om året, räv och grävling vid enstaka tillfällen. Hackspettar hörs ofta och småfåglar flitigt. Den boende anser att det vore klokt att försöka ta reda på hur de vilda djuren kommer att bete sig om skogsområdet bebyggs. Det vore synd att bygga bort djurens korridor när stadens barriärer ska byggas bort.

Kommentar: *Se svar till boende på Ungmästargatan 11 ovan.*

103. Boende på Utbyvägen 14

Motsätter sig idén att öppna Gärdsåsgatan för genomfart eftersom skulle öka trafiken och otryggheten i Utby markant. I trafikutredning anges inte att trafiken på Orrebacksgatan-Vallareleden-Gärdsåsgatan skulle öka vilket den boende ifrågasätter. Hen är övertygad om att det kommer att ske en markant ökning, den boende kommer själv att ta denna väg till Kortedala. Speciellt när trafikutredningen också anger att göra delar av Almanacksvägen till 60-väg. Utmed sträckan finns också minst två förskolor.

Den boende vill lägga till en klagan på planerna att bygga bostäder söder om Sjustjärnan mot Utby då det förstör en underbar miljö för rekreation och naturupplevelse.

Vidare ifrågasätts hela planen. Den boende befarar att byggandet av fler bostäder bara kommer att öka segregationen på samma sätt som det redan nu finns en tydlig segregation mellan Gärdsås och ”resten” av Bergsjön. Den boende tycker att planen andas en vilja att bygga vidare på det som inte avslutades på 70-talet på bekostnad av unik skog med närhet till Bergsjön, Kortedala, Utby och Gärdsås. Skillnaden är att restiden med bil till centrum ska öka. Det blir inte bättre på Rymdtorget vid byggnation vid Gärdsåsgatan men det ger kanske en bättre statistik för stadsdelen.

I planen ser den boende inget som gör Bergsjön till en levande stadsdel utan snarare till en sovande förort med jobbpendling.

Kommentar: *Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.*

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Parallellt med programarbetet har det pågått ett forskningsprojekt, Dela(d) stad, se mer under övergripande svar ovan. Det pekar på att om det är något som ska göras med avseende på social hållbarhet och integration är det att bygga ihop stadsdelarna. Men programmet föreslår även förändringar vid till exempel Rymdtorget.

104. Boende på Tornväktaregatan 22 E

Den boende har inga synpunkter på bostadsbyggande, det är Sveriges näst största stad och förstår att det måste förtätas och bygga nytt.

Vidare förstår den boende inte varför förslaget är att öppna Gärdsåsgatan för trafik. Trafikplanering måste väl vara att undvika trafik i bostadsområden, trafiken måste ledas runt där människor bor. Det är det konstigaste och omodernaste förslag den boende sett. I Utby är det trångt och inte byggt för den mängd bilar som är där idag. Ingen ska behöva ha tät trafik utanför sina hus.

Kommentar: Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

Se även kommentar till boende på Fjällbogatan 57 med flera..

105. Boende på Snörmakaregatan 1

Undrar om okunnig politik ska förstöra den underbara natur och miljö som finns i Utby.

Kommentar: Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

106. Boende på Slättängsgatan 14

Den boende är orolig för planerna som innebär en ökning av trafiken på Slättängsgatan. I dagsläget har huset sättningsskador orsakat av bussar och annan tung trafik. Det anses tokigt att det ens är tillåtet att köra så mycket tung trafik i ett bostadsområde. Om det ska byggas nytt behöver trafikfrågan lösas.

Vidare frågas om luftkvaliteten i området har mätts då trafik kan vara farligt ur miljösynpunkt. Den önskar fler bussar längs Utbyvägen, men helst spårvagnar. I området önskas övergångsställen och hastigheten 30 km/h.

Kommentar: Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

Luftkvaliteten i staden mäts av Miljökontoret. Utby ligger inte inom riskområden.

107. Boende på Slättängsgatan 71

Anser att det framförallt bör byggas fler hyresrätter i hela Göteborg. Dock är det beklämmande att det ska behöva kosta skog för att genomföras. Skogen och berget är det som man söker sig till just i Utby. Andra sidan av berget mot Mellbyleden är inte alls lika skör.

Trafiken vid Slättängsgatan är idag under stor påfrestning.

Den boende anser att spårvagnen ska koppla ihop och inte biltrafik. Den får inte plats längs Slättängsgatan men uppför Mellbyleden och även en linje till Partille.

Vidare frågar den boende om vi tror att bygga höghus som förstör naturområdet löser det hela med segregationen. Behöver sammankoppling ske med alla hus bredvidvarandra eller går de att göra områdena mer lättillgängliga för varandra? Kan det finnas en poäng med att låta det finnas vacker miljö mellan husen eller områdena? I området där det byggs fotbollsplaner finns rum att också sammankoppla. Området används inte så mycket idag som bostäder skulle ha gjort.

Kommentar: Göteborgs stad har målsättning att det ska finnas varierade upplåtelseformer över staden som helhet. I Bergsjön finns idag en stor andel hyresrätter och utgångspunkten är att sträva efter att komplettera med andra upplåtelseformer här. I andra delar av staden ser det annorlunda ut och där kompletteras istället med hyresrätter. I anslutning till Bergsjövägen föreslås även utbyggnad i det området stadsbyggnadskontoret tolkar att den boende menare med "på andra sidan berget". Mot själva Mellbyleden är det för kuperat för en utbyggnad av bebyggelse.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

Bebyggelsen behöver inte placeras direkt bredvid varandra. I området utmed Gärdsåsgatan ska bebyggelseutvecklingen ske samordnad med gröna värden och biologisk mångfald. Hur det ska ske kommer att utredas vidare under processen.

Kvibergs park är i stadens Grönstrategi utpekad som stadsdelspark. Nu finns ett pågå-

ende arbete med att ta fram en ny vision för området där en del är att utvecklingen bör gå mot att på ett tydligare sätt knyta samman stadsdelarna runt och vara mötesplats med olika möjliga aktiviteter.

108. Anonym

Den anonyma synpunkten vill stoppa vansinnet och undrar om det finns någon i Utby som önskar samröre med Bergsjön eller att skog och berg ska försvinna för att ge plats åt fler höghus. Vidare ser den anonyme denna plan som ett exempel på beslut som tas emot folkviljan i denna korrumpierade stad.

***Kommentar:** Göteborg är en segregerad stad och staden har målsättningar om att detta ska motverkas. Vad gäller den fysiska strukturen i staden kan den förstärka eller minska segregationen. För att öka möjligheten till integration innebär det i detta fall just att skapa kontakt mellan områden och människorna i staden.*

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

109. Boende på Snörmakaregatan

Den boende är i stort positiv till planerna.

Dock poängteras värdet i klippartiet Gärdsåsklippan (mellan Sockerbagaregatan och BergsjövalLEN) som på många sätt är unik, lättillgänglig, hög kvalitet, lätt klättrad. I programmet finns inget som direkt hotar klättringen här men det beror i hög grad på vilken inriktning med vad och hur nära det planeras bebyggelse i kommande detaljplanering.

Närliggande villatomter blir lätt ett problem med uppfattande störande ljud och insyn. Dessa problem finns idag vid västra Gärdsåsklippan och i Lexby. En skola, förskola eller sportanläggning kan vara helt ok nedanför klippan.

Ovanför klippan är störningsmomenten mindre men det är nödvändigt för klättrare att kunna ta sig via stigar till klippans ovankant. Där behövs viss marginal. Den boende hoppas att dessa tankar kan tas med i processen. Klättringen hör i mångt och mycket till Utbys själ och skulle kunna användas som medel för integration med Bergsjön.

***Kommentar:** Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn. Det förtydligas också i fördjupningen av området att det är en viktigt klätterklippa. Se också yttrande från Klätterklubben och svaret.*

110. Boende på Kamgatan 11d

Den boende gillar idéerna om att sudda ut de osynliga gränserna mellan Utby och Bergsjön.

Dock vill den boende opponera sig emot planerna att öppna upp passagen i slutet av Gärdsåsgatan. Gatan genom Utby klarar inte en bil eller buss till. Kombinationen med tätbebyggelse, parkerade bilar samt moped-, bil- och busstrafik i hög fart är inte någon bra situation. Gatan skär också av Utby och är daglig överfart för bland annat barn och ungdomar till skola och till kompisar. En öppning av Gärdsåsgatan skulle förvärra problemet.

***Kommentar:** Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.*

111. Boende i Utby utan angiven adress

- Det är viktigt att behålla så stora delar av djur- och naturliv som möjligt i Utbyback-

en.

- Det är viktigt med så blandad bebyggelse som möjligt.
- Det är viktigt att utöka förskole- och skolkapaciteten rejält. Idag genomgår Utby en generationsväxling.
- Det är viktigt att dimensionera upp kollektivtrafiken i proportion till befolkningsökning. Linje 58:a har dålig kapacitet idag.
- Planera in fritidsaktiviteter för barn- och unga, fritidsgård saknas idag i Utby.

Slutligen önskar den boende oss lycka till med arbetet.

Kommentar: Stadsbyggnadskontoret håller med om de översta punkterna.

Kollektivtrafiken beslutas dock av Västtrafik/Västra Götalandsregionen yttrandes skickas vidare.

Fritidsaktiviteter är viktiga för barn- och unga. Att planera in det kräver dock andra beslut först inom staden för att det ska bli ett uppdrag till stadsbyggnadskontoret. Yttrandet har skickats vidare till Stadsdelsförvaltningen.

112. Boende på Hagbergsgatan 12

Den boende informerar om att alla hen har talat med i Utby vänder sig mot förslaget och att hen kommer att göra allt i sin makt att stoppa det.

Kommentar: Tack för synpunkten.

113. Boende på Sockerbagaregatan 14

I planen tycker den boende att det ser ut som om gångvägen till Bergsjön från Sockerbagaregatan kan byggas ut för biltrafik till det nya området vid Bergsjövallen. Sockerbagaregatan är på intet sätt dimensionerad för fler bilar. Önskemålet är att den byggnationen får påfart från Bergsjön.

Den boende tycker att det är synd att bebygga naturområdet. Istället hoppas hen att det kan få bestå för barnen och de klättrare som använder det.

Avslutningsvis önskar hen att Gärdsåsgatan ej öppnas upp för biltrafik. Det behövs inte fler snabba bilar som använder Utby som genomfartsväg.

Kommentar: I programmet anges att det föreslagna nya området ska ha tillfart från Bergsjövägen alltså inte via Sockerbagaregatan.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

114. Boende på Murmästaregatan 4b

Anser att det är bra att det satsas mer på Bergsjön och att området görs mer attraktivt. Hen tycker däremot inte att det ska länkas ihop med Utby. Eftersom det är för stor åverkan på skog och natur, samt att trafiken kommer att belasta vägnätet i Utby. Mer trafik genom Sveriges barntätaste villaområde/kvm skulle innebära en stor risk för olyckor samt stor miljöpåverkan för de boende.

Kommentar: I området utmed Gärdsåsgatan ska bebyggelseutvecklingen ske samordnad med gröna värden och biologisk mångfald. Hur det ska ske kommer att utredas vidare under processen.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del

uppe på höjden söder om Stora Björn.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

115. Boende på Hammarsmedsgatan 4

Den boende påpekar att det inte är mycket skog kvar nu efter att Utby börjar bli inramat med ny bebyggelse från alla håll. Hen vill inte att den lilla skog och natur som finns kvar ska röras.

I Gamlestaden och Kviberg där det byggs passar det hus eftersom det mer handlar om ödetomter. Men runt bergen finns andningshål som behövs både för oss men också de som bor i Bergsjön.

***Kommentar:** Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.*

116. Boende på Allhelgonagatan

De boende hoppas att vi lyckas finna vägar för bättre integration i området. De tror på planläggning för att komma tillrätta med kriminella incitament och på sikt skapa en mer attraktiv bostadsefterfrågan och boendemiljö. Det är en viktig fråga för området men hur det rent praktiskt ska gå till är vad man kallar för en mycket bra fråga.

***Kommentar:** Tack för synpunkten.*

117. Boende på Valborgsmässogatan 13

Den boende är medveten om att behovet av fler bostäder finns i Göteborg Men vill framföra vikten av att förtäta klokt.

När Utby byggdes ut var trafiksituationen en helt annan än idag. Området klarar inte den mängd bilar som finns där idag. Gatorna är fullparkerade på båda sidor Slåttängsgatan/Kamgatan/Gärdsåsgatan. Det finns bebyggelse på båda sidor varför det inte är möjligt att bredda vägen. Det bor också mycket barn i området. Gärdsåsgatan behöver även fortsättningsvis vara avstängd.

Kollektivtrafiken är idag otillräcklig för de som bor högt upp i Utby. Det behöver lösas om det är fler som ska bo i närområdet.

Det är viktigt att ny bebyggelse smälter in i området och att så mycket som möjligt av grönytor sparas. Tänk på att skapa och bevara en god miljö för att nordöstra Göteborg ska bli attraktivt att bo och verka i.

***Kommentar:** Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.*

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

118. Boende på Barefjällsgatan 22 och Snörmakaregatan

Inledningsvis ifrågasätter den boende trafikberäkningen för Gärdsåsgatan som finns i Trafikutredningen. Att det är en grov uppskattning sägs vara bekräftat under informationsträffen.

Idag är det ett flöde av trafik där trots att det inte är tillåtet. De boende påstår att större delen av denna trafik saknar helt boendekoppling till både Utby och Gärdsås.

En öppning av Gärdsåsgatan skulle innebära en orimligt ökad belastning på vägarna främst Gärdsåsgatan, Vallareleden, Kamgatan samt Slåttängsgatan. Utbyggnaden av vägnätet i utby är inte anpassat för dagens boendetrafik med två bilar i varje hushåll. Det kommer inte att minskas förrän på lång sikt ens med utökning av kollektivtrafiken. Det finns inte heller utrymme att tekniskt förändra vägnätet för att tillgodose behoven

av både trafikökningar och gång- och cykel. Idag är det problem när två bussar möts och påkörda parkerade fordon tillhör vanligheterna. De föreslagna åtgärderna för att hindra trafiken finns redan på plats eller kan endast utökas marginellt på grund av platsbrist. Det finns också skymda utfarter, lekande barn och cyklister kommer att medföra ökade risker för allvarliga olyckor. Vägarna passerar förskolor och korsar skolvägar. Det finns idag inga obevakade eller bevakade övergångsställen. En trafikökning medför svårigheter att ta sig över gatan.

Föräldrar och mor/farföräldrar är orolig när barnen ska passera eller förflytta sig längs med Gärdsåsgatan. Oron anges vara en direkt följd av den otillåtna genomfartstrafik med höga hastigheter som passerar Gärdsåsgatan.

I planen saknas genomtänkt planer för tillfart till områdena och de boende befår att tillfarter kan ledas via Sockerbagaregatan alternativt via Barefjällsgatan. De båda alternativen är orimliga.

Den föreslagna ökningen av genomfartstrafik kommer att försvåra för cykeltrafiken vilket inte följer Göteborgs trafikstrategi, mål för stadsrum, och inte heller stadens miljösmål.

Det konstateras vidare att det kommer bli störningar under byggtiden med tung trafik och markarbeten.

Angående naturområden anser de att det är beklagligt och allvarligt att förslaget innebär avverkning av området mellan Utby och Gärdsås. Området som ligger väster om gatan tillhör Kvibergs Park som används för rekreation, motion och ger allmänt välbefinnande genom sitt lugn och naturliv. Området har nyligen renoverats och elljusspår anlagts. Det är ett populärt område. Genom området rinner ett av de större tillflödena till Kvibergsbäcken, det är av stor vikt att denna kan behållas intakt. Området anges vara unikt miljö med naturlig skog som skött sig själv. Det används av olika klasser som utflykter och exkursioner, framför allt den västra delen.

I områdena finns fladdermöss och vitryggad hackspett vilka är skyddade arter (individ och boendeområden). Det finns också hare, rådjur, älg och ett rikt fågelliv. Vid bebyggelse inskränks deras områden.

De boende konstaterar vidare att förtätning är på modet och att ta i anspråk gröna ytor för nybyggnation. De anger att staden dock behöver sina gröna ytor och att dessa är en del av Utbys och Gärdsås karaktär. Människors möjligheter att utnyttja Kvibergs Park kommer att minska och möjligheterna att använda parken påverkas till det negativa.

Klättermösten norr om Sockerbagaregatan kommer bli otillgänglig till följd av byggnation.

De boende vill avslutningsvis klaga på informationen som de anser gick ut för sent och var intetsägande vilket de anser visa på ett demokratiskt underskott.

Kommentar: Trafikräkningar som görs i tidiga skeden inom planeringen såsom denna utgår från schablonsiffor, vilket kan sägas vara uppskattningar.

Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

I programmet anges att tillfart till område C ska ske från Bergsjövägen alltså inte via Barefjällsgatan eller Sockerbagaregatan.

Skogsmiljöerna är inte unika ur natursynpunkt i Göteborg. I programmet anges vilka områden där skyddade arter finns. Det kommer att utredas vidare under processens gång liksom andra värden i området.

Angående klätterväggen, se yttrande och kommentar från/till Klätterklubben.

Förtätning är stadens strategi för sin utbyggnad med avseende på bostäder och så kallad blandstad. I varje område görs olika avvägningar om vilka ytor som kan tas i anspråk för ny bebyggelse och inte, det kan vara grönytor, olika trafikytor, parkeringar med mera.

Se avsnitt Tillgång till grönytor under övergripande svar ovan.

I programsamrådet har det gjorts extra informationsinsatser utöver de vanliga som är lagstadgade. Remisstiden var även förlängd för att det skulle vara möjligt att hålla extra tider med staden tillgänglig för att ställa frågor på olika platser i stadsdelen. Extra informationen försenades tyvärr några dagar på grund av sjukdom. Synd att du ändå upplever det som kort tid.

119. Kortedala Lokalavdelning, Friluftsförbundet

Föreningen har sitt säte i Kortedala/Bergsjön och bedrivit verksamhet från 1960-talet. De har haft olika aktiviteter under årens lopp i naturen runt sjön, vid Lärjeån och uppe i Partilleskogen. De var bland annat med tillsammans med andra föreningar och Bergsjöbor och rörde en stig på 2,5 km runt sjön.

Ett av Bergsjöns främsta mervärden är närheten till naturen och de gröna sammanhängande stråken.

Under förra året började föreningen att planera en vandringsled från Kortedalavallen till sjön Bergsjön. De kallar den för Fjällstråket och är tänkt att gå upp på Gärdsås kulle, över Barefjället (Stora Björn) och upp till stigen runt sjön via Bergsjövallen. Utmed denna finns bland annat fornminnen, utsikter och vacker sjö. Det är tänkt att bli en av Göteborgs högst belägna vandringsleder med fantastiska utsikter i alla väderstreck. De har anordnat provvandring av sträckan och har kontakt med Park och Natur i detta ärendet. Tanken är också att komplettera med en guide via en app som ger kunskap om Bergsjöns kulturarv, människor, historia, natur med mera.

De informerar vidare om att många boende har de områden där bostadsbyggande nu planeras som strövområde. De anser att det vore olyckligt om planer på bostäder främst på Barefjäll genomförs. Ur folkhälsosynpunkt är det viktigt att skolor, enskilda unga och äldre har lätt att ta sig ut i naturen och få uppleva den så ostört som möjligt.

Av säkerhetsskäl tycker de också att tunnlar under Bergsjövägen bör få vara kvar för att komma ut till strövområdena.

Kommentar: Stadsbyggnadskontoret känner till planerna för en vandringsled. Vi ser det som viktigt att knyta samman naturområdena. I programmet förtydligas att det finns förslag på motionsspår mellan Kvibergs park och Utbybergen. Park- och naturförvaltningen medverkar i arbetet med programförslaget.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del

uppe på höjden söder om Stora Björn.

120. Boende på Kamgatan 15D, Ungbrodersgatan 12, Österhedsgatan 21, Kamgatan 9 E, Kullegårdsvägen 32, Segelmarkaregatan 1, Slåttängsgatan 28, Gelbgjutaregatan 16, Svärdfejaregatan 5, Gesällgatan 1, Burskapsgatan 8, Slåttängsgatan 41, Klensmedsgatan 3, Backegårdsgatan 23, Gesällgatan 4, Jättekullegatan 22, Okänd adress, Slåttängsgatan 40, Orrebacksgatan 28, Burskapsgatan 36, Vallareleden 46, Tornvaktaregatan 12D, Kamgatan 17 d, Okänd adress, Gelbgjutaregatan 20, Kamgatan 14, Persmässogatan 10, Svärdfejaregatan 5, Grovsmedsgatan 10, Kamgatan 18, Nålmakaregatan, Lövsångarevägen 7, Sörgårdsvägen 11, Kamgatan 17 D, Grovsmedsgatan 12, Jättekullegatan, Barefjällsgatan 26, Okänd adress, Okänd adress, Barefjällsgatan 7, Fyrisvägen 18

De boende har lämnat in skrivelser var för sig som är relativt lika och lämnar synpunkter på trafik med avseende på Gärdsåsgatan och trafiksituationen i Utby. De uttrycker en önskan om att inte öppna upp Gärdsåsgatan för trafik mellan stadsdelarna Bergsjön och Utby. Det kommer att påverka både säkerhet och trivsel i Utby. Trafiknätet i Utby är inte dimensionerat för dagens trafik.

Vidare anges att i trafiken i Utby kör bilar och bussar för fort. Det finns inga övergångsställen, skolvägar passerar vägarna, det är dålig sikt (parkerade bilar).

Situationen har påpekats till staden under längre tid men inga åtgärder har gjorts.

Några anger att befintliga byggnader skakar vid passage av tyngre fordon.

Det går bra att cykla och promenera mellan Utby och Bergsjön.

Några frågar efter förtydligande av slutsatsen med dragning av Spårväg till Utby.

Några föreslår att skapa alternativa vägar. Ett förslag är väster om Utby längs med Kvibergsbäcken.

Olika förslag på farthinder med mera framkommer.

Problematiken kring anslutningar till E20 tas upp. Utbyggnad av tidigare förslaget mot vid Mellbyleden tas upp som ett krav.

Kommentar: *Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.*

Utvecklingen av kollektivtrafiken med avseende på spårvagnar eller nya andra snabbare alternativ är just nu under utredning. Utredningen går under namnet NextStopp2035. I ett första förslag finns en bättre koppling till Partille med från Bergsjön.

I tidigare planarbete för Fördjupning av översiktsplanen för Kviberg har funnits förslag om nya kopplingar vid fotbollsplanerna såsom den boende föreslår samt genom Kvibergs park istället för att trafiken skulle gå över Gärdsåsgatan/Slåttängsgatan. Dessa förslag drogs dock tillbaka efter politiska beslut i Byggnadsnämnden.

Farthinder i form av gupp byggs ofta inte ut i områden med lermarker. Gupp medför större vibrationer i marken och större skakningar på befintliga byggnader. Stadsbyggkontoret har fått klagomål på att trafiken just orsakar skakningar i bostäderna. I Utby är det sannolikt inte lämpligt med just farthinder i form av gupp på grund av markförhållandena.

Se yttrande och kommentar till Trafikverkets yttrande.

121. Boende på Fjällbogatan 14 D

Med hänsyn till miljön då många får åka längre sträckor runt mellan de olika stadsdelarna att Gärdsåsgatan ska öppnas upp.

Kommentar: Tack för synpunkten.

122. Boende på Tenngjutaregatan 17

Den boende informerar om parkerings- och trafiksituationen i Utby där många tvingas till gatuparkering som innebär trafikfara med dålig sikt. Det anges att det är mycket olyckor utmed vägen. Det är många tvärgator som ansluter till Slåttängsgatan och många barn som måste passera över gatan.

Den boende informerar om att hen tidigare har bott i Bergsjön i många år och inte hörde någon som klagade på att in- och utfartslederna utgjorde något hinder.

Avslutningsvis hoppas den boende att en mindre förändring i ett område inte försämrar i ett annat.

Kommentar: Efter samrådet har Trafikkontoret gjort en kompletterande Trafikutredning för Gärdsåsgatan, se övergripande svar ovan.

123. Boende utan angiven adress

Den boende vänder sig mot byggnation nedanför Bergsjövallen då gatorna i denna del av utby inte är dimensionerade för utökad trafik. Trafiken behöver istället ledas tillbaka till Bergsjösvägen.

Naturområdena behövs fortfarande då många andra delar är otillgängliga på berg i området.

Kommentar: Tillfarten till föreslaget område vid Bergsjövallen ska enligt programmet ske från Bergsjövägen.

Delar av område D i samrådshandlingen utgår ur förslaget. Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.

Ändringar

Utöver mindre justeringar och förtydliganden föreslås följande ändringar:

- att delar av område D utgår, Det gäller föreslagen del uppe på höjden söder om Stora Björn.
- att lägga till nytt område för bebyggelseutveckling utmed Bergsjövägen i höjd med Nebulosagatan och Metorgatan.
- att programkartan kompletteras med koppling från Sjustjärnan till slingan uppe i Utbybergen.
- att programkartan kompletteras med entré till Kvibergs Park vid Gärdsåskulle.
- att alternativet om förlängd spårväg vid Komettorget utgår.
- att lägga Trafikkontorets underlag vad gäller stråk som bilaga till programmet.
- att programmet kompletteras med avsnitt om Klimatanpassning och utsatta områden markeras på programkartan.
- att Trafikkontorets trafikutredning läggs som bilaga till programmet och fördjupningen kompletteras med slutsatserna från utredningen.
- att fördjupningen kompletteras med uppgifter om fortsatta utredningar för att kunna begränsa kostnaderna för utbyggnad av VA

Programhandlingarna och fördjupningen har ändrats.

Gunnel Jonsson
Planchef

Therese Axenborg
Planarkitekt

Bilaga 1: Sändlista

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

Fastighetsnämnden
Göteborg Energi AB (Fjärrvärme)
Göteborg Energi Gasnät AB
Göteborg Energi GothNet AB
Göteborg Energi Nät AB
Idrotts- och föreningsnämnden
Kretslopp och vattennämnden
Kulturnämnden
Lokalnämnden
Miljö- och klimatnämnden
Park- och naturnämnden
Räddningstjänsten Storgöteborg
Stadsdelsnämnden i Östra Göteborg
Stadsledningskontoret
Trafiknämnden
Utbildningsnämnden

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

Business Region Göteborg AB
Göteborgsregionen (GR)
Lantmäterimyndigheten i Göteborg
Polismyndigheten
Länsstyrelsen
Skanova Nätplanering
Svenska Kraftnät
Trafikverket, Region Väst
Vattenfall Eldistribution AB
Västrafik Göteborgsområdet AB

Grannkommun

Partille kommun

Sakägare

Utsänt enligt fastighetsförteckning

Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende

Hyresgästföreningen Region V Sverige

Övriga

Fortum
Göteborgs kyrkonämnd
Handikappfören. Samarbetsorgan
Naturskyddsföreningen i Göteborg
Svensk Handel
Bergsjön 2021